

Matiu
Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo
yame Matiu rimirai
Nəgkiarien kwəkwə kape
nəkwəkwə e Matiu

? Pa rimirai nəkwəkwə e? Keinein mə pa nhagin rimirai nəkwəkwə e - nəmehuə kupan kape niməhuak kimnhani mhamə Aposol Matiu rimirai. In yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu. Nhagin mən kirik e Livae. Matiu in yamə Isrel yame ramərer tuk mane kape takis kape gavman kape Rom. Mərig Yesu rimmokrən kən in mə in tukruə kafan kirik yermamə.

? Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi nəmə Isrel, mərig rimirai ye nəgkiarien kape nəmə Gris, meinai narmamə m-fam aikən a kharkun.

? Nimiraghien rimmhavor pən iran mənə ye nipig rimirai? Nəkwəkwə e ramripin Oltestamen mine Niutesteman, meinai in raməgkiar pik ye nəgkiarien kape profet mənə kupan kape Kughen yamə mine kimnəvsao kən ye Oltestamen. Ye nipig kape Yesu, gavman kape Rom rimmamarmaru ye nəmə Isrel. Kimnamhawhin yermamə kirik mə tukruə mivəhsi-ta əriə ye kwermi Rom. Tukmə kwən a ritərhav-pə, tukamokrən kən in kimə Kristo, uə Mesaea. Nipran ramni yermamə yame Kughen rimiini ta mə tukrher-pə kən mə tukruə mivəh miragh narmamə.

? Rimirai nəkṵəkwə e tuk naha? Rimirai nəkṵəkwə e mə tukrini-ərhav huvə mə Yesu in Kristo (uə Mesaea). Matiu rimiṅi nəgkiarieren ripsaah ye Oltestamen yame profet minə kimnhani ye Yesu, kini mhajoun mə nəgkiarieren minə a kimisor nəfrakisien kin ye nimraghien kape Yesu. Kini Matiu rorkeikei mə narmamə tukharkun mə Yesu in King yame In yerpirig rapita king minə fam.

*Rip Yesu Kristo minə
(Luk 3:23-38)*

¹ In e nhag rip Yesu Kristo* minə, kirik e King Deved, kini kirik min e Ebrahim.

² Mərig rip Yesu yame rəkupən, Ebrahim. Kini Ebrahim in rim Aesak, kini Aesak in rim Jakob, kini Jakob in rim Juda mine naorahini minə,†

³ kini Juda in rim Peres mine Zera, nisinriu e Tamara, kini Peres in rim Hesron, kini Hesron in rim Ram,

⁴ kini Ram in rim Aminadab, kini Aminadab in rim Nason, kini Nason in rim Salmon,

⁵ kini Salmon in rim Boas, e nisini e Rehab, kini Boas in rim Obed e, nisini e Rut, kini Obed in rim Jese,

* **1:1:** Nəgkiarieren Gris ramni “Mesaea.” Niṅran ramni mə “Yermamə yame Kughen rimirpen mə tukrher-pə kin.” **1:1:** Jen 22:18; 1 Kron 17:11 † **1:2:** Juda mine naorahini minə iriə m-fam twelef, kamni kimiə kwənərəus twelef kape Isrel. **1:3:** Jen 38:1-30; 1 Kron 2:4, Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 1:4-5; 4:13-17

- 6 kini Jese in rım King Deved. Kini King Deved in rım Solomon e nisini e piraovın kape Uria kupan,‡
- 7 kini Solomon in rım Rehoboam, kini Rehoboam in rım Abia, kini Abia in rım Asa,
- 8 kini Asa in rım Jehosafat, kini Jehosafat in rım Jehoram, kini Jehoram in rıp Usia,
- 9 kini Usia in rım Jotam, kini Jotam in rım Ahas, kini Ahas in rım Hesekia,
- 10 kini Hesekia in rım Manase, kini Manase in rım Amon, kini Amon in rım Josaea,
- 11 kini Josaea in rım Jehoeakin mine piauni minə, kini kwasig ikin, nəmə Babilonia kimnhavən apa Isrel, mhavəh-si ta nəmə Isrel tuk tanə atuatur kapəriə, mhapık əriə mhavən apa Babilonia.
- 12 Kini in e nhag rıp Yesu minə, rırıkakun ye nipig yame kwənərəus minə kape Isrel kimnisarə Babilonia.
- Jhoeakin in rım Sealtiel, kini Sealtiel in rıp Serubabel,
- 13 kini Serubabel in rım Abiud, kini Abiud in rım Eliakim, kini Eliakim in rım Asor,
- 14 kini Asor in rım Jadok, kini Jadok in rım Aki, kini Aki in rım Eliud,
- 15 kini Eliud in rım Eleasara, kini Eleasara in rım Matan, kini Matan in rım Jakob,
- 16 kini Jakob in rım Josef e yerman kape Meri. Kini Meri in rımırəh Yesu, kini kamokrən kin In kimə Kristo yame Kughen rımını mə tukrher-pə kin.

1:6: 2 Saml 12:24 ‡ **1:6:** Uria rımamhə, ai, King Deved rıkir. əmru stori ye 2 Saml 11. **1:11:** 2 King 22-24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20
1:12: Esra 3:2

17 Ror məkneikin mə ririkakun ye Ebrahim mamuə meriaji-pə King Deved, kaha hah minə kape Yesu, kimirai nhagriə, iriə fotin. Kini ririkakun ye King Deved, muə meriaji-pə kwənərəus kape Isrel kimmisarə Babilonia, nhagriə e, iriə m-fam fotin. Kini ririkakun min ye kwənərəus kape Isrel kimmisarə Babilonia, meriaji-pə Kristo yame Kughen rimini mə tukrher-pə kin, nhagriə e, iriə m-fam fotin.

Yesu Kristo rimnarha-pə

(Luk 2:1-7)

18 In e nəvsaoyen kin narhayen kape Yesu Kristo. Nisin Yesu, nhagin e Meri. Kimirpen-ta mə tukrəri-pən kwən kirik, nhagin e Josef. Mərig kiripəh hanə niwarə-kwisien, kini Josef rirəh napir-pəniyen tukun, mərig Nanmin kape Kughen rimmor Meri ror tipin. Kini narmamə kwəsəm mə Meri rinor tipin.

19 Kini kafan yerman Josef rimə tukrəpəh in, mərig in yemə atuatuk, [mipəh norkeikeiyen mə tukror Meri rauris ye nimri narmamə], rikin raməsik mə tukrəpəh apis-apis əmə Meri.

20 Mərig nipig rikin rimoh mə tukror məknakin, kini rəmrərhav, məm agelo kirik kape Kughen Yermaru rimauə tukun mimə, “Josef, mikip Deved. Takpəh niginien tuk nikirien Meri, meinai kwa-jikovə yame ramarə iran, in rimasi-pən əmə tuk Nanmin kape Kughen.

21 Kini Meri tukrirəh tini kirik yerman, kini takhen-pən nhagin mə Yesu§, meinai In tukririsin

1:18: Luk 1:27,35 § 1:21: Nhag e Yesu, nipran ramni mə “Kughen ririsin narmamə ye norien has kapəriə.”

kafan narmamə minə ye norien has kapəriə.”

²² Narimnar minə fam a kimnhatərhav-pə, kasor Nəgkiarien kape Kughen Yermaru ruauə minor nəfrakisien kin, yame rimini-ərhav tuk profet kupan kirik mimə,

²³ “Piakəskəh kirik yame yerman ripəh hanə nivənién tukun, tukror tipin.

Kini mirəh tini kirik yerman,

Kini tukhen-pən nhagin kimə Emanuel.”(*Aes 7:14*)

(Nipran e ramni mimə, “Kughen ramarə kitawə min.”)

²⁴ Josef rimnəm-ta nəmərəhavyen a, kini məri-pən nəgkiarien yame agelo kape Kughen Yermaru rimini, kini mivən, mikir Meri rəmhen kin kafan piraovin, miravən iman yerkwau.

²⁵ Mərig in ripəh nivənién tukun meriaji Meri rimneiməkin tini yerman. Kini Josef rhen-pən nhagin mimə Yesu.

2

Nəmasur minə kimnhasi-pən isok, masarha kin Kristo

¹ Yesu rimnarha-pə apa Betlehem, ye tanə Judia. Ye nipig a, King Herod rimnamarmaru iran. Kini ai nəmehuə minə tiksın khasi-fiak isok mhauə Jerusalem. Kharkun huvə nar tuk nəmien nımtətien ye kəmhou minə. Kini mhauə misaiyoh mhamə,

² “?Kwajikovə a In hiə, yame rimnarha-pə? In king kape nəmə Isrel. Kafan kəmhou rimnhaktə,

yaksəm apa fiak; kini yakamhauə mə jakhavəh-si haktə In.”

³ Mərig King Herod rimmərig nəgkiarieren a, iriə nəmə Jerusalem, kimisərig raha.

⁴ Kini rimmofugin hae pris minə mine nəmhajoun minə kape Loa kape Moses, maiyoh əriə mə, “?Kristo yame Kughen rimiini mə tukrher-pə kin, In tukraməkeikei marha-pə apa hiə?”

⁵ Kini khani-pən tukun mhamə, “In tukrarha-pə apa Betlehem, ye tanə e Judia. Meinai profet kupan kirik kape Kughen rimirai məknakin mimə,

⁶ “ ‘Eh. Betlehem, ye tanə Judia.

Tukhapəh nisəm-əhuyen əmiə mə nəmehuə minə ye taon minə tiksın apa Judia kisapita əmiə, meinai yemehuə kirik tukrisi-pre irəmiə.

Kini In tukrəm huvə kafak narmamə minə e nəmə Isrel, rəmhen kin yame yermamə ramarha huvə tuk sipsip minə.’ ” (*Maeka 5:2*)

⁷ Məkneikin King Herod rokrən kin narmamə yamə mine kharkun huvə nar khauə, rofugin apis-apis əriə. Maiyoh əriə mə kəmhau a rimmhaktə atuatur ye naha nipiğ. Kini kimnhani-əsah-pən tukun.

⁸ Kini in rimiini-pən tuk əriə mimə, “Havən Betlehem, misarha-kin huvə kwajikovə a. Kini tukmə naksəm, nakhani-əsah-pə iran, pəh yo min yakvən mivəh-si haktə In.”

⁹⁻¹⁰ Mərig nipiğ kimisərig nəgkiarieren a, khatərhav, mhavən, misəm min kəmhau kupan yame kimisəm apa fiak, rikiriə ragien pik. Kini

kəmhou a rikir əriə mivən mimhen atuatur a kwajikovə raməm̄ir ikin.

¹¹ Kini khavən a imə, masəm kwajikovə a iriu nisini Meri. Kini misənimkur ye nimir̄i Yesu mhavəh-si haktə In. Mhavəhsi-ərhav narimnar kapəriə yame nimir̄in rhaktə pik, mhavəh-si pən gol kimin, mine nimar nar kirik min yame nəmiovin rhuvə, kamni kimə frangkinsens, mine pomad yame nəmiovin rhuvə, kamni kimə mir.

¹² Kini kwasig ikin, kimisəmrərhav misəm Kughen ramor kwirig kimi əriə mimə, “Takhapəh nharerig-pənien tuk King Herod, mhakurao-pən ye swatur pisin, mharerig-pən iməmiə ikin.”

Josef mine Meri kirərah Yesu miwəp mirhuvən apa Ijip

¹³ Kini kwənhatərhav-ta, məkneikin Josef rimnamrərhav məm agelo kirik kape Kughen Yermaru rimatərhav-pə tukun mimə, “! Ərer aihuaa! Mirəh kwajikovə e iriu nisini mirhap mirhuvin apa Ijip. Kini mirharə aikin mirheriaji Yo əmə jakni-pre tuk ik mə takrherig-pə min. Meinai pəh nien mə tuk tu, King Herod tukruə marha kin kwajikovə e mə tukrhopni.”

¹⁴ Ror pən, yenpig, Josef rarar, mirəh kwajikovə irisir nisini mirhap mirhuvin Ijip.

¹⁵ Kini kimirharə ye tanə a mirheriaji-pən King Herod rimamhə. Kimirharə Ijip rəri-pən əmə Nəgkiarien kape Kughen Yermaru yame rimini-ərhav tuk profet kupan kirik mimə, “Yimnokrən kin narik yerman mə tukritərhav Ijip.”

(Hos 11:1)

Mobael minə kape King Herod kwəshopni-hopni kwajikovə narman apa Betlehem

16 Kini ye nipiḡ King Herod ruirkun mə narmamə yamə mine kamhavəh nirkunien huvə tuk nəmien nımtətien ye kəmhau minə kwənhakurao ye nərigien kafan, məkneikin niemha rhai pik. Kini mher-pən kin kafan mobael minə mə tukhavən Betlehem mine ikin minə fam ipakə tukun masarha kin kwajikovə narman yamə mine kapəriə newk rıpəh napitayen kıraru, mə tukshopni-hopni fam əriə. In rimirpen newk kıraru meinai rikin raməsik mə ye nipiḡ atuatur a in a nəmə minə a kimisəm kəmhau iran.

17 Nar a rimitərhav-pə ror Nəgkarien kape Kughen Yermaru ruauə minor nəfrakisien kin, yamə rimiini-ərhav tuk profet Jeremaea kupan mımə,

18 “Narmamə ipakə tuk Betlehem* kimisərig piraovın kirik ramasək pik, meinai ramərig raha pik.

Piraovın a in Rejel†. In ramasək tuk kafan kwajikovə minə.

Rıpəh nıpəhyen mə narmamə tuksəgkiar huvə kimin, meinai kafan kwajikovə narman minə kwənhamhə fam.” *(Jer 31:15)*

Josef mine Meri mine kwajikovə krhitərhav Ijip mırherig-pən Nasaret

* **2:18:** Gris ramni “Nəmə Rama.” Rama in taon kirik ipakə tuk Betlehem. † **2:18:** Rejel e nisin kwən a Isrel kupan; kamni kimə Rejel in mama kape nəmə Isrel. Nipiḡ ramni “Piraovın a in Rejel tukrasək” nıpran ramni mə nıpiian Isrel minə fam tuksasək.

¹⁹ Mərig nıpig Josef mine Meri mine kwajikovə kırharə apa Ijip, King Herod rımhə. Kını Josef rımnəmərəhav məm agelo kırık kape Kughen Yer-maru rını-pən tukun

²⁰ mımə, “Josef. Hekimter. Mırəh kwajikovə e mine nisini, mırherig-pən ye tanə Isrel, meinai narmamə yamə minə khamə tukshopni kwajikovə a, iriə kwənhamhə ta.”

²¹ Ror pən, Josef rarar, mırəh kwajikovə a mine nisini, mırherig-pən mın ye tanə a Isrel.

²² Mərig nıpig Josef rımnərig mə kwən a Akeleas rımivəh tamhek rımni King Herod, mamarmaru ye Judia, kını in rıgın mın kın nırerig-pənien tanə a Judia. Kını maməmərəhav məm Kughen rımnor kwirig kımın mımə tukrıpəh nıvənien Judia. Kını rımatərəhav mıvən iki pısın ye provins a Galili,

²³ kını kırhuvın mırharə ye taon kırık, nhagın e Nasaret. Nar a rıtərəhav-pə ror nəgkiarın kape profet minə kupan ruauə minor nəfrakısien kın, yamə kımnhani mhamə,

“Tukamni kımə in yemə Nasaret.” (*Aes 11:1; 53:2*)

3

Jon Baptaes raməvsao-ərəhav kın nəgkiarın kape Kughen

(*Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28*)

¹ Newk minə tıksın ruauə muavən ta, kını Jon Baptaes rıtərəhav-pə, maməvsao-ərəhav kın Nəgkiarın kape Kughen apa ye tıpəvsık apa Judia,

² mamni mīmā, “Saras ye nāṛīgien kapəmiā tuk təvhagə has kapəmiā meinai nīpīg yame Kughen tukrarmaru ye narmamə mīfam ruauə ipakə.”

³ Jon Baptaes e, in yermamə yame Aesea, profet kupan kape Kughen, rīmīni-ta mīmā,

“Kwən kīrik ramokrapomh ye tīpəvsīk mamni mīmā,

‘Kimiā, taksor əpnəpeinə tuk Yermaru, kini mīsor kafan swatuk ratuatuk.’” (*Aes 40:3*)

⁴ Jon rapəh nīvəhsi-pənien neipən huvə kīrik. Kafan kot kimnor kīn tiki narmīragh kīrik, kamni kīmā kamel. Kini kafan kətəut kimnor kīn tiki kau.* Kini nan nāvīginien kəvraiyyuk əmə mīne sukapak.

⁵ Kini narmamə khapsaah kīmnhasi-pən Jerusalem mīne iku pīsīn ye tanə Judia mīne ikin mīnə ipakə tuk nu e Jodan. Kīnnhauə mə tūksəm-ru Jon.

⁶ Kini mamhani-ərhav-pən norien has mīnə kapəriā. Kini in rīmnor baptaes irəriā ye nu a Jodan.

⁷ Məriḡ nīpīg Jon rīmnəm mə narmamə ye khwen mir e Farisi mīne Sadusi khapsaah kīnnhauə mə in tukror baptaes irəriā, kini rīni-pən tuk əriā mīmā, “! Ah! !Kimiā naksahas rəmhen əmə kīn snek yamə mīne kasərhkwopah! Pəh nien mə tuktu, Kughen ror niemhaa mīvəhsi-pən narpīnien kīmi narmamə. ?Məriḡ, pa ramni mə to kīmiā nakharkun nisaptayen kīn?”

* **3:4:** Neipən a rəmhen kīn kape profet kupən kīrik, nhagin e Elaēja. **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

⁸ Sor narimnar tiksın yamə rhuvə mə tuksəm mə nakwəsəpəh əfrakis norien has minə kini mhavən tuk Kughen.

⁹ Nəfrakisien mə kimiə kwənərəus kape Ebrahim, mərig rikimiə tukripəh nəsikien mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əmiə mhawor kimiə kwənərəus kape Ebrahim. !Nikam, in nar apnapig əmə! Yakamni-pre tuk əmiə mə Kughen rirkun nor-min-ien kapier apnapig ruə rəmhen kin kwənərəus kape Ebrahim.

¹⁰ Kini taktəkun ai, Kughen rinərer matuk ta mə tukrərəru nuknei nai. Kini tukmə nai kirik ripəh nikuəyen kin kwənkwan yame rhuvə, In tukrərəru marakikin-pən ye nap.†

¹¹ “Yo yakamor baptaes irəmiə kin nu yame ramhajoun mə nakwəsərar ye nərigien kapəmiə tuk təvhagə has. Mərig yermamə kirik tukruə kwasig irak, yame kafan nəsaninien mine nehuəyen rapita yo. Kini yo ye tanə əgkəp; yakpəh nəmhenien mə to yakrap kafan sandel. Kini In tukror baptaes irəmiə ye Nanmin kape Kughen mine nap.

¹² In ramərer matuk tuk nəmien norien kape narmamə maməwhai əriə, nəmə huvə minə mine nəmə has minə. Rəmhen əmə kin yame yeməsim kirik ravəh safel tuk nəspir-tayen tiki kwənkwai

3:9: Jon 8:33,39; Rom 4:12 † **3:10:** Jon Baptaes raməgkiar skai kimi Farisi mine Sadusi, yamə mine khamə ta mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əriə meinai iriə ji Ebrahim minə. Nuhpikinien ye nai yame Kughen tukrərəru ramhajoun mə Kughen tukrəkir norien kape narmamə, kini yamə mine khapəh nisorien norien huvə, Kughen tukrivəhsi-pən narpinien kimi əriə. **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wok 1:5,1:3-25

wit mə tukriṗik nimitin yame rhuvə. Narmamə yamə mine khahuvə kisəmhen kin nimit wit yame riṗik əriə mamvən yerkwanu; mərig narmamə has kisəmhen kin tiki kwənkwai wit, yame ramarakikin-pən əriə ye nap ehuə yame ramuək rerin.”

*Jon rimnor baptaes ye Yesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kini Yesu rimitərhav Galili muə ye nu e Jodan, mə Jon tukror baptaes iran.

¹⁴ Mərig Jon rimini-əhu skai In mini-pən tukun mimə, “Ratuatuk mə Ik takor baptaes irak. ?Rhawor nakamuə mə jakor baptaes iram?”

¹⁵ Mərig Yesu rini-pən tukun mimə, “Nikam. Takpəh nəpəhyen. Kughen rimini mə ratuatuk mə takor baptaes irak.” Kini Jon rimneighan kin.

¹⁶ Kini mor baptaes ye Yesu. Kini riṗig Yesu rimneiwaiyu mhekimter min ye tame nu, məkneikin napuə rəkwaag, kini rəm Nanmin kape Kughen reiwaiyu-pə rəmhen kin mak ye tanə, maməkwətə-pən iran.

¹⁷ Kini nəgkiarieren kirik risi-pən ye neai mamni mimə, “In e narik, yame yakorkeikei piṗ. Riṗik ragien piṗ tukun.”

4

Setan ramarkut tuk nukuraoyen ye nərigien kape Yesu

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Kini Nanmin kape Kughen rimikir Yesu mivən ye tiṗəvsik, mə Setan* tukriṗəhsi-pən vəhsi-pən

3:16: Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

* **4:1:** Setan in yemehuə kape nanmin has minə.

kimin.

² Kini Yesu rimnəpəh nəviginien kape nīpig foti, yeraan minə yenpig, kini məmkərv pik.

³ Kini Setan† ruə mivəhsi-pən vəhsi-pən kimi Yesu mini-pən tukun mimə, “Tukmə Ik Ji Kughen əfrah, ni-pən tuk kapierv minə e pəh khaukrekin mhauə misor bred kin.”

⁴ Mərig Yesu rhorpin nəgkiarieren mimə, “Nikam. Kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Narmamə to khapəh nhamragh-əmə-yen ye nəviginien. Mərig kamhamragh min ye nəgkiarieren minə fam yame ramsi-pən tuk Kughen.’ ” (*Dut 8:3*)

⁵ Kini Setan rimikir Yesu mivən apa Jerusalem, mərip In ye Nimə Ehuə kape Kughen apa yerpīrig əgkəp.

⁶ Kini mini-pən tukun mimə, “Tukmə Ik ji Kughen əfrakis, iv-ərhav-ru ikin e, meinai kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, “ ‘In tukrher-pə kin agelo minə kafan khauə masarha huvə tuk Ik. Tukharaptərekin Ik kin kwermiriə mə takpəh nowhan-pəniēn nihum ye kapierv kirik.’ ” (*Sam 91:11, 12*)

⁷ Mərig Yesu rhorpin kafan nəgkiarieren mimə, “Nikam. Nəkwəkwə kape Kughen ramni min mimə, “Takhapəh nisəm-əsaahyen kapəmiə Kughen Yermaru mə ramarha huvə əfrakis tuk əmiə uə nikam.’ ” (*Dut 6:16*)

⁸ Məkneikin Setan rikir Yesu mivən apa ye tukwas apomh kirik, kini mhajoun In kin kantri minə fam ye tokrei tanə, mine nehuəyen kapəriə,

4:1: Hib 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 † **4:3:** Gris ramni, “Kini yermamə kape nivəhsi-pən vəh-si-pəniēn ruə.” **4:4:** Kol 1:16-17

⁹ kini mīni-pən tukun mīmə, “Tukmə nakəhuak kimi yo, yakvəhsi-pre narimnar m-fam e kimik.”

¹⁰ Mərig Yesu rīni-pən tukun mīmə, “! Setan, əta irak! Meinai Nəgkiarien kape Kughen ramni mīmə, ‘Taksəhuak əmə kimi kapəmiə Yermaru Kughen, misəri-pən əmə kafan nərigien.’ ” (*Dut 6:13*)

¹¹ Kini ai Setan rəta iran, kini agelo minə kimnhauə misasitu iran.

Yesu rimirikakun mamni-ərhav nəgkiarien kape Kughen ye provins e nhagin e Galili

¹²⁻¹³ Kini ye nīpig a, kimnharaptəəkīn Jon Bap-taes, kirəhsi-pən ye kalabus. Kini nīpig Yesu rīmnərig nəvsaoyen kīn, kini mivən apa yerkwānu kirik ye provins Galili, nhagin e Nasaret. Mamarə apaikīn, mītərhav, mivən apa taon kirik e Kapaneam, ipakə tuk lugun e Galili, mamarə apaikīn. Kwənmhaan a in kwənmhaan kape kwənərəus mir kape Isrel e Sebulun mine Naftali.

¹⁴ Nar a rītərhav-pə ror nəgkiarien kape profet kupan e Aesea ruauə mor nəfrakisien kīn, yame rīmīni mīmə,

¹⁵ “Kwənmhaan kape nəmə Sebulun mine Naftali, kawərer ye swatuk ramvən apa ye lugun ehua e Galili, ye nīkar tanə pən ye nu e Jodan.

In e provins e Galili - ime narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape nəmə Isrel.

¹⁶ Nəmə aikīn a kimisarə ye nəpignəpien, kini misəm nīkhakien kirik. Kini rīnamraan.

Nikhakien ehuə rimməsia-pen əriə yamə mine
kimmisarə ye nəpignəpien kape nimhəyen
e yame ramhotəəkkin əriə ye nipiɡ mifam.”
(*Aes 9:1-2*)

¹⁷ Kini ririkakun ye nipiɡ a, Yesu rinamni-ərhav
nəɡkiarien kape Kughen mamni mimə, “Sasar ye
nərigien kapəmiə tuk norien has minə, meinai
nipiɡ yame Kughen tukramarmaru ye narmamə
ruauə pakə.”

*Yesu rimmokrən kin narmamə kuas mə tukhauə
kafan narmamə minə*
(*Mak 1:16-20; Luk 5:1-11*)

¹⁸ Yesu raməriwək ye nıkar lugun ehuə e Galili
kini məm kwərə mir kıraru. Iriu piauni. Andru
mine Saemon (yame nhagin min kirik e Pita). Iriu
kwarukin net apa ye lugun, meinai iriu yermamə
mir kape niviyen kəmam.

¹⁹ Kini Yesu rini-pən tuk əriu mimə, “Rauə
mirakwasig kin Yo, mirauə kafak yermamə mir. Yo
jakor əmiru nakrauə yermamə mir kape niviyen
narmamə.”

²⁰ Məkneikin, iriu kimiwəpəh kapəriu net
mirakwasig kin in.

²¹ Kini Yesu rəriwək kəskəh min, məm kwərə mir
kıraru min, iriu piauni. Nhagriu e Jemes mine
Jon, ji Sebedi mir. Kawkwətə ye nəkwai bot irisir
rimriu, marhajir əsigin kapərisir net. Kini Yesu
rimmokrən kin əriu mə tukrauə,

²² məkneikin kwərer, mwəpəh bot, mine rimriu,
kini mirakwasig kin.

Yesu ramhajoun narmamə kini mor huvə narmamə yamə mine kamhamhə

(Luk 6:17-19)

²³ Kini Yesu raməriwək ikin minə ye provins e Galili, mamhajoun narmamə ye nəkwai nimə kape nofuginien kape nəmə Isrel, maməvsao-ərhav kin nəvsaoyen huvə kape narmaruyen kape Kughen, kini mamor huvə narmamə yamə mine kamhamhə ye nəmhəyen pisin pisin.

²⁴ Kini nəvsaoyen kin Yesu rarkurao fam ye provins e Siria. Kini narmamə kimnhapik narmamə m-fam yamə mine kamhamhə, mhauə tuk Yesu. Kapəriə nəmhəyen ror məkneikin: Tiksin kamhamhə; tiksin, nīprairiə rimamhə; tiksin, nanmin has ramərer-pən irəriə; tiksin, nikəvaan ramor əriə; kini tiksin, nīprairiə fam rimhə. Mərig Yesu rimnor huvə fam əriə.

²⁵ Kini nəmə Galili khapsaah, mine nəmə Dikapolis, mine nəmə Jerusalem, mine nəmə Judia, mine nəmə ikin minə apa nikarin pən apa ye nu e Jodan khapsaah kimnhakwasig kin In.

5

Yesu ripik kafan narmamə minə mishaktə mhavən ye tukwas, raməvhag kimi əriə

(Luk 6:20-23)

¹ Nīpig Yesu rimnəm nukwhao ehuə yame ramkwasig kin, kini In rhaktə fiak ye tukwas kirik, kini məkwətə. Kini kafan narmamə minə khakwasig kin.

² Kini In rimirikakun mhajoun əriə mimə,

- 3 “Narmamə yamə mine kamhavəhsi-əhu atuk əriə masətiğtə əmə ye Kughen, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai iriə narmamə kape Kughen, kini In ramarmaru irəriə.
- 4 Narmamə yamə mine kisasək, kini rikiriə raməmhə, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai Kughen tukrəgkiar vi vi kimi əriə.
- 5 Narmamə yamə mine khapəh nhavəh-si-haktə-atukien əriə, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai Kughen tukrivəhsi-pən tokrei tanə e kimi əriə.
- 6 Narmamə yamə mine kisorkeikei pik yerkiriə m-fam mə nimraghien kapəriə tukratuatuk ye nimri Kughen, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai Kughen tukror nimraghien kapəriə in ratuatuk.
- 7 Narmamə yamə mine rikiriə rehuə tuk narmamə, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis, meinai Kughen rikin rehuə tuk əriə.
- 8 Narmamə yamə mine rikiriə ratuatuk, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai tuksəm Kughen.
- 9 Narmamə yamə mine kasərəhu nəmərinuyen, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai tukokrən kin əriə kimə ji Kughen minə.
- 10 Narmamə yamə mine kamuh əriə tuk norien atuatuk, iriə e kisarə ye nihuvəyen əfrakis meinai Kughen ramarmaru irəriə.
- 11 “Nakasərə ye nihuvəyen əfrakis nipiğ narmamə kasor nahasien kimi əmiə meinai kimiə narmamə kafak minə. In e tukhani hah əmiə, misoriah

əmiə, miseikuə irəmiə mamhani nəgkiarrien hah misoriah əmiə kin.

¹² Nəfrakisien, narmamə kimisor min məknakin ye profet minə kupan rəmhen kin yame kasor irəmiə ai taktakun. Ror pən, sagien pik, meinai nərokien ehuə kapəmiə ramarə apa ye rao ye neai.”

*Nigər mine nikakien
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

¹³ Kini Yesu ramni min mimə, “Kimiə naksəmhen kin nigər kape narmamə m-fam ye tokrei tanə. Kini mərīg tukmə nigər rəhiu pik, ?tuxhawor kor rhekin min? Ripəh nəmhenien tuk nar kirik. Tukarakikin əmə.

¹⁴ “Kimiə naksəmhen kin laet kape narmamə m-fam ye tokrei tanə. Keinein nerkwaigien kin taon yame kimivhirəkin yerpirig ye tukwas.

¹⁵ Kini yermamə kirik rikək yame to rəsia-pən ye laet kini mivai-pən ye nitip. Nikam. Nipig tukmə rəsia-pən ye laet tukraməkeikei mukrai-haktə pən ikin kamukrai-pən laet ikin, mə laet tukrisia-pen fam narmamə apa imə.

¹⁶ Kini ye norien kirikianə əmə min, sor laet rəsia ye nimraghien kapəmiə pəh narmamə tuksəm wok huvə yamə mine nakasor, kini mhavəhsi-haktə nhag Rimimiə Kughen yame ramarə ye rao ye neai.”

Nimraghien kape Yesu rimnor Loa kape Moses ruauə minor nəfrakisien kin

17 Kini Yesu ramni min mimə, “Rikimiə tukripəh nuhyen mə yimauə mə jakarakikin Loa kape Kughen uə nəgkiarieren kape profet kupan minə. Nīkam. Pəh nien mə yimauə mə jakarakikin əriə, mərig yimauə mə jakor nəgkiarieren minə a khauə misor nəfrakisien kin.

18 !Nəfrah! Yakamni-pre tuk əmiə mimə nipig tokrei tanə mine neiai kwarə, kini Loa, in min tukramarə. To nar kirik ripəh nirkəkien iran. Nar apnapig in leta kwakwə əmə, kini Loa tukrərer mor wok meriaji-pən nəgkiarieren minə fam kape Loa tukhauə misor nəfrakisien kin.

19 Ror pən, narmamə yamə mine kisəpəh loa, mishajoun narmamə mə iriə min tuksəpəh, nar apnapig mə nəgkiarieren kəskəh əmə kirik ye loa kape Moses, tukokrən kin əriə kimə iriə yetanə əgkəp ye rao ye neai. Mərig narmamə yame mine kasor loa minə a, mishajoun narmamə kin, tukokrən kin əriə kimə iriə yerpirig əgkəp ye rao ye neai.

20 Yakamni məknakin tuk əmiə meinai kapəmiə norien tukraməkeikei matuatuk huvə əgkəp ye nimir Kughen rapita norien kape Farisi minə mine nəmhajoun minə kape Loa, yame khamə ta mə iriə kisatuatuk huvə. Mərig tukmə kapəmiə norien ripəh natuatuk-huvə-yen ye nimir Kughen, to nakhapəh nhavəniyen misarə apa ye rao ye neai.”

Niemha in rahas rəmhen kin nhopniyen yermamə

21 Kini Yesu ramni min mimə, “Kimiə nakwəsərig ta nəgkiarieren yame nəmhajoun kimnhani-pən tuk

ripmiə minə, mhamə, ‘Takhapəh nishopniyen yermamə’ (*Eks 20:13*) kini, ‘yermamə yame ramhopni yermamə, in tukraməkeikei mərer ye nimir mirh mivəh narpinien.’ (*Dut 5:17*)

²² Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mə, tukmə yermamə kirik, niemha rhai in tuk nar kirik yame piauni rimnor, ratuatuk mə kwən a yame niemha ramhai in tukrərer ye nimir mirh mivəh narpinien. Kini tukmə yermamə kirik rimnhek piauni*, ratuatuk mə in tukrərer ye nimir kaonsel. Kini tukmə yermamə kirik raməko-pən yarmhə kimi in kirik, ratuatuk mə yermamə yame rimini nəgkiarinen a tukrivən ye nap ehuə.

²³ “Kini tuk norien a, tukmə nakamvən ye tebol ye Nimə Ehuə Kape Kughen mə takvəhsi-pən nar kirik kimi Kughen, mərig aikin a, tukmə rikim raməsik piam yame rimnor niemha kimik, uə ik nimnor nar kirik kimin yame ripəh nəmhenien,

²⁴ pəh pi pom kafam nivəhsi-pəniən, kini mivən məm piam mwərəhu huvə nətərigien kapəmiru, mirəpəh niworien tikmir, miwor kirikianə, kini ai, mipivən mipivəhsi-pən nar kirik kimi Kughen ye tebol.

²⁵ “Tukmə yermamə kirik rimə tukrərip ik ye nimir mirh, kini tukmə nakramə takwəriwək kwis miravən ye nimir mirh, rhuvə mə takaməkeikei məkupən məərəhu nəmərinuyen tuk əmiru minə, tamə rəukəkin ik mivən ye nimir mirh. Kini yamehuə kape kot reighan-pən kin ik ye kwermi

* **5:22:** Nəgkiarinen Gris ramni mə, “Tukmə ramni-pən tuk piauni mə ‘Rakah!’ Nəgkiarinen e in narpakwaiyen. **5:22:** 1 Jon 3:15

5:23: Mak 11:25

polis. Kini polis rirəh ik mivən mətapig əsigin ik ye kalabus.

²⁶ Kini yakamni-pre nəfrakisien tuk ik, mə tukmə ror məknakin, to nakpəh nap-tayen ye kalabus meriaji mor infamien ye narpinien kafam.”

Rikim tukripəh nəkrəhyen kin piraovin

²⁷ Kini Yesu ramni min mimə, “Kimiə nakwəsərig nəgkiarieren e mə, ‘Kimiə yamə mine nakwəsarkurək ta, takhapəh nisəkrəhyen kin piraovin. (Eks 20:14; Dut 5:18)

²⁸ Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yerman rəm piraovin pisin kini rikin raməkrəh kin, in rinor ta təvhagə has yerkin, rəmhen kin yame rimməkrəh əfrakis kin.

²⁹ Kini tukmə nimrim matuk ror nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takikum ierig ta marakikin. Rhuvə pik mə takpəh nimrim kirikianə, rapita yame takvən ye nap ehuə kin nıpram piəpiə.

³⁰ Kini tukmə kwermim matuk ror nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takərərü ta marakikin. Rhuvə pik mə takpəh kwermim kirikianə, rapita yame takvən ye nap ehuə kin nıpram piəpiə.”

Takpəh nəpəhyen kafam piraovin

³¹ Kini Yesu ramni min mimə, “Kimiə nakwəsərig ta nəgkiarieren e yame ramni mimə, ‘Yermamə yame raməpəh kafan piraovin, in tukraməkeikei mivəhsi-pən nəkwəkwə kirik kimin yame ramhəjoun mə rimməpəh.’ (Dut 24:1-4)

³² Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yer-mamə kirik raməpəh kafan piraovin yame rıpəh

nivən-hanəyən tuk yerman pisin kirik, kini pian a rarar mikwasig kin yerman pisin, rəmhen kin mə piraovin a rimnor təvhagə hah, mərig təvhagə has a rimirikakun ye yerman hanə kafan. Kini tukmə kwən kirik rikir piraovin a, in rəmhen kin yame rimnəkrəh kin piraovin a.”

Takpəh nivəhyen kwəsu ye nhag yermamə kirik, mərig takəfrakis əmə

³³ Kini Yesu ramni min mimə, “Nakwəsərig ta nəgkiarien kirik min yame nəmhajoun minə kimnhani-pən tuk riptawə minə mhamə, “Tukmə nimnhani nhag yermamə kirik mə tukror kafam nəgkiarien tukror nəfrakisien kin, takhapəh nisakapərien nəgkiarien kapəmiə. Kini tukmə nimnhani-pən nəgkiarien kirik kimi Kughen Yermaru, sor.’ *(Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21)*

³⁴ Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə, takhapəh nhaniyen nhag yermamə kirik mə tukror kafam nəgkiarien tukror nəfrakisien kin. Takhapəh nhaniyen nhag rao ye neai, meinai Kughen ramkwətə ikin mamarmaru.

³⁵ Mhapəh nhaniyen nhag tokrei tanə, meinai Kughen ramarmaru ikin. Mhapəh nhaniyen nhag Jerusalem, meinai in taon kape King Ehuə.

³⁶ Mhapəh nishajounien kapəmia kapə mə kafam nəgkiarien tukror nəfrakisien kin, meinai kapəmiə nəsaninien rikək tuk nukreikinien nikwənemie mə tukrhawən uə tukrapig.

³⁷ Mərig taksəfrakis nipig m-fam. Tukmə nak-seighan kin nar kirik, sor. Kini tukmə naksəpəh,

hapəh. Mərig Setan in ramherer narmamə mə tukhani nhag nar kirik mə tukror nəgkiarien kapəriə ror nəfrakisien kin.”

*Takhapəh nisarpinien tai təvhagə has
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Kini Yesu ramni min mimə, “Kimiə nakwəsərig ta nəgkiarien kirik ramni mimə, ‘Tukmə yermamə kirik rhaps nimri yermamə kirik, tukaməkeikei khopis min nimirin. Kini tukmə yermamə kirik rhopir kweru yermamə kirik, tukaməkeikei khopir min kwerun.’ (Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21)

³⁹ Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə, takhapəh nisarpinien tai təvhagə has yame kamor-pre kimi əmiə. Kini tukmə yermamə kirik rərip nikapim matuk, kini nakukreikin-pən min nikarin pəh rərip.

⁴⁰ Kini tukmə yermamə kirik rivəh-si-pən ik ye kot maməkeikei kimik mə takvəhsi-pən kafam sot kimin mə tukrərəhu huvə nətərigien kapəmiru, vəhsi-ta min kafam kot mivəhsi-pən kimin.

⁴¹ Kini tukmə mobael kirik raməkeikei kimik mə takrur kafan nitip məriwək rəmhen kin kilomita kirikianə, takripin məriwək meriaji kilometa kiraru.

⁴² Vəhsi-pən naha nhagin kimi yermamə yame ramaiyoh ik kin. Kini takpəh nini-əhuyen yermamə kirik yame rimə tukrivəh kafam kirik nar kirik mivən, kini mirerig-pə min mirəhsi-pre min.”

*Sorkeikei tikmir kapəmiə minə
(Luk 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Kini Yesu ramni min mimə, “Nakwəsərig ta mə, ‘Takasəkeikei misorkeikei kimiə minə tiksın, kini masəməkin kapəmiə tikmir minə.’ (Lev 19:18)

⁴⁴ Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mə tak-sorkeikei kapəmiə tikmir minə, kini masəhuak tuk narmamə yamə mine kasor ahas pre kimi əmiə,

⁴⁵ kini norien a ramhajoun mə kimiə ji Kughen Rimimiə, yame ramarə apa ye rao ye neai. Kini sor məknakin meinai Kughen ramor mirh raməsia-pen nəmə huvə minə mine nəmə has minə. Kini In mamor nəhig rıp mamuh nəmə atuaturuk mine narmamə yamə mine khapəh nisatuaturukien.

⁴⁶ Mərig tukmə naksorkeikei əmə narmamə yamə mine kasorkeikei əmiə, Kughen to rıpəh nərokien əmiə iran, meinai nar apnərig mə nəmə has minə rəmhen kin narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mərig iriə min kasorkeikei narmamə yamə mine kasorkeikei əriə.

⁴⁷ Kini tukmə nakhavəh əmə kimiə minə tiksın misəgkiar kimi əmiə minə, pa rimə nakasor nar kirik rhuvə rapita narmamə minə tiksın. Nakharkun mə nar apnərig narmamə yamə mine khapəh nharkunien Kughen, mərig iriə min kasəgkiar kimi əriə minə tiksın.”

⁴⁸ Kini Yesu ramni min mimə, “Rimimiə Kughen In ratuaturuk, ror pən, norien kapəmiə tukraməkeikei matuaturuk min.”

6

Takhapəh nhavəh-si-haktə-atuk-ien əmiə tuk norien huvə yame nakasor

¹ Kini Yesu ramni min mimə, “Tukmə naksor nar atuatur, takhapəh nisorien mə tukəm kəgnəgin əmiə tukun, tamə Rimimie ye rao ye neai ripəh nərokien əmiə iran.

² Ror məkneikin, tukmə nakhavəh-si-pən nar kirik kimi yavən has minə mə taksasitu irəriə, hapəh nisorien ye norien kape narmamə yame norien kapəriə rhuvə mərig rikiriə rahas. In e, nipig kisasitu ye yavən has minə, masher naiyuk, mhani-ərhav ye nimə kape nofuginien mine ye nəkwai swatuk, mə narmamə tuksəm khasiai əriə tukun. Mərig yakamni nəfrakisien tuk əmiə mimə iriə kasor məknakin, minhavəh ta nərok piəpiə kapəriə [in e nisaiyen kape narmamə].

³ Mərig kimie, tukmə nakhavəh-si-pən nar kirik kimi yavən has minə mə taksasitu irəriə, takhapəh nisəpəhyen mə narmamə tuksəm. Nar apnapig mə kwermim matuk, mərig takpəh nəpəhyen mə tukrəm.

⁴ Sor məkneikin mə narmamə tukseinein norien huvə minə kapəmie, kini Rimimie yame raməm norien apisapis kapəmie minə, In tukrərok əmiə tuk kapəmie norien huvə minə.”

Norien kape nəhuakien
(Luk 11:1-4)

⁵ Kini Yesu ramni min mimə, “Nipig naksəhuak, hapəh nisəri-pəniēn norien kape narmamə yame kapəriə norien rhuvə mərig rikiriə rəmkimik. In e, kisorkeikei mə tuksərer ye nimə kape nofuginien, mine ye swatuk pisiək, masəhuak mə narmamə tuksərig əriə. Yakamni əfrakis tuk əmiə mimə

iriə kasor məknakin, mīnhavəh ta nərok piəpiə kapəriə- [in e nisaiyen kape narmamə].

⁶ Mərig tukmə nakhamə taksəhuak, havən apa ye nəkwai nimə kapəmiə, misətapig, masəhuak kimi Rīmimiə yame kīpəh nəmien In. Kini Rīmimiə, yame raməm kapəmiə norien apisapis mīnə, tukrərok əmiə tuk kapəmiə norien huvə mīnə.

⁷ “Kini tukmə naksəhuak, takhapəh nisəwhai-kəjiyen nəgkiarien rīpsaah yame nīpran rikək, rəmhen kīn yame narmamə yamə mīne kaseinein Kughen kasor. Iriə khamə ta mə kapəriə kughen mīnə tuksərig əriə tuk nəgkiarien mīnə khapsaah yamə mīne kasəhuak mamhani.

⁸ Hapəh nisorien rəmhen kīn əriə, meinai, kwasig ikin naksaiyoh kīn nar kīrik, Rīmimiə In ruirkun ta naha nhagin yame naksəkwakwə kīn.

⁹ Kini ror məkneikin, tukmə nakhamə taksəhuak, səhuak məkneikin:
“ ‘Rīmtawə ye neai, nhagin rəmrhakə, pəh narmamə tukhasiai Ik.

¹⁰ Pəh kafam narmaruyen tukruə mamarə,
Kini pəh nar yame Ik nakorkeikei in tukruə mor nəfrakisien kīn ikin e tokrei tanə rəmhen əmə kīn apa ye rao ye neai.

¹¹ Nīpig mi-fam, vəh-si pə nəviginien kimi əmawə rəmhen tuk nīpig e towei.

¹²⁻¹³ Pəh nīpəhyen əmawə mə Setan tukrivəhsi-pə vəh-si-pə kimi əmawə tamə yakhamir.

Kini vəhsi-ta əmawə tuk kwermi Setan.

Kini vəh-si ta narpinien kape təvhagə hah kapəməwə mīnə meinai kimawə yakhapəh

6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14
6:32

6:7: 1 King 18:26-29

6:8: Mat

6:10: Luk 22:42

nharaptərəkın tım-tımien norien has yame narmamə kasor irəmawə,*

14 Səhuak məknakin meinai tukmə nakhapəh nisarpinien tai norien has yamə mine narmamə kasor irəmiə, Rımimiə ye rao ye neai tukripəh narpinien kapəmiə norien has minə.

15 Mərig tukmə naksarpin norien has yame narmamə kasor irəmiə, Rımimiə min tukrəkeikei marpin norien has yame nakasor.”

Nəpəhyen nəviginien tuk nəhuakien

16 Kini Yesu ramni min mimə, “Tukmə nakhamə taksəpəh nəviginien tuk nəhuakien, hapəh nisorien nimirimə rəpou rəmhen əmə kin narmamə yamə mine kapəriə norien rhuvə mərig yerkiria rəmkimik. Iriə kasor nimiria ror pisin, mə narmamə tuksəm əria mə nikumhə raməs əria, khasiai əria tukun. Yakamni əfrah mə iria kwənhavəh ta nərok piəpiə kapəriə- [in e nisaiyen kape narmamə].

17 Mərig nipig naksəpəh nəviginien, misəhuak kimi Kughen, saikwas ye nimirimə, misətei huvə ye nikwənemiə,

18 mə narmamə tuksəm əmiə khapəh nharkunien mə naksəpəh nəviginien tuk nəhuakien. Kini Rımimiə, yame kipəh nəmien In, In pisin əmə tukrəm mirkun. Kini Rımimiə yame raməm kapəmiə norien apisapis minə, tukrərok əmiə tuk kapəmiə norien huvə minə.”

* **6:12-13:** Kopy akwas tiksın kape Niutesteman kamharpin nəgkarien e mhamə, “Meinai Ik pisin əmə Yermaru, Ik pisin əmə nakavəh nəsaninien, mine nar huvə minə, kafam pisin əmə, ripəh norien infamien. Amen.” **6:16:** Aes 58:5-9

Taksor nitip kapəmiə apa rao ye neai
(Luk 12:33-34)

¹⁹ Kini Yesu ramni min mimə, “Takhapəh nisəwhai-kəjiyen kapəmiə nautə ye tokrei tanə e mə tukripsaah. Ye tokrei tanə e, ivn minə mine nəmtəyen raməs narimnar ikin, kini yəkrəh minə kisat-pən imə, misəkrəh kin narimnar.

²⁰ Mərig taksor nitip kapəmiə apa rao ye neai. Kini ikin aikin a, to ivn minə mine nəmtəyen ripəh nəsien narimnar aikin, kini to yəkrəh minə khapəh nisat-pəniyen aikin.

²¹ Yakamni məkneikin meinai, ikin pukhaa kapəmiə narimnar huvə minə kamhaswin ikin, rikimiə tukrivən min aikin.”

Nikhakien kape laet
(Luk 11:34-36)

²² Kini Yesu ramni min mimə, “Nəkwai nimrim in rəmhen kin laet yame ravəhsi-pre nikhakien ye nipram. Tukmə nəkwai nimrim mir kirahuvə, rəmhen kin mə nipram rukwar kin nikhakien.

²³ Mərig tukmə nikwai nimrim mir kwahas, rəmhen mə nipram rukwar kin nəpignapien. ! Kini tukmə nikhakien ye nipram rəmhen əmə kin nəpignapien, in rəmhen kin yame nakamarə əfrakis aikin rəpignəp ikin!

To nakhapəh nisor-kwis-kwisien wok kimi
Kughen mine mane
(Luk 16:13)

²⁴ “Yermamə rikək yame to ror slef kape yemehuə mir kiraru. To ramor məknakin, tukraməkeikei morkeikei kirik, maməməkin

kirik; uə tukraməkeikei mor nəkwai kirik, məpəh kirik. To nakhapəh nisor-kwis-kwisien wok kimi Kughen mine mane.”

Tukhapəh nisətərig-pikien tuk neipən mine nəviginien, meinai Kughen rorkeikei ətawə, mivəhsipə fam narimnar kimi ətawə
(Luk 12:22-31)

²⁵ Kini Yesu ramni min mimə, “Tuk nar a, yakamni-pre tuk əmiə mə, takhapəh nisətərig-pikien tuk nimraghien kapəmiə mə taksən naha, mhanim naha, uə mə takvəhsi-pən naha neipən. ? Nakharkun mə nimraghien kapəmiə rapita nəviginien, kini nipraimiə rapita neipən?

²⁶ Səm-ru man minə ye nimago-ago. Khapəh nisəsimien, mhapəh nisarha-kinien nəviginien, mhapəh nisətu-yen nəriə nəviginien ye nəkwai nimə. Mərig Rimimiə ye rao ye neai raməvigin əriə. !Mərig nakharkun mə In rorkeikei pik əmiə rapita man minə!

²⁷ ?Tukmə nakətərig pik tuk nimraghien apomh kafam, nakirkun mə to rasitu iram nakarə min rəpomh uə? !Nikam! Norien kape nətərig-pikien to ripəh nəsik-əpnis-pən-ien aoa kirikianə ye nimraghien kapəmiə.

²⁸ “?Kini rhawor e naksətərig pik tuk neipən? Səm-ru jiji nai yamə mine kamhavirus. Iriə khapəh nisorien wok, mhapəh nhajirien kapəriə neipən.

²⁹ Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə King Solomon kupan, kafan nautə rehuə pawk, kafan neipən

rhuve pawk, mærig ri:pəh ni:huvə-pikien mapita jiji nai minə a.

³⁰ Jiji nai minə kishaktə tuk ni:pig kwakwə əmə, kəni rikwamer kin, kivaan əriə ye nap. Mærig Kughen ramor əriə kamhavəh-si-pən neipən huvə. ?Mærig kimiə nakharkun mə Kughen tukri:vəhsi-pre neipən kimi əmiə uə nikam? !Əwəh! Kafak narmamə minə. Kapəmiə nhatətəyen in rəkəskəh əmə.

³¹ Ror pən, takhapəh nisətərig-pikien mhani mhamə, ‘?Jaksən naha?’ uə ‘?Jakhanim naha?’ uə ‘?Jakhavəhsi-pən naha neipən?’

³² Meinai narmamə yamə mine khapəh nishatətəyen ye Kughen, rikiriə ramvən tuk narimnar minə a. Mærig Rimimiə rirkun narimnar yamə mine naksəkwakwə kin ye nimraghien kapəmiə.

³³ Mærig taksor mə narmaruyen kape Kughen mine nimraghien atuatur, pəh iriu tukwərer əkupən ye nimraghien kapəmiə, kini Kughen tukri:vəhsi-pre narimnar kape nimraghien e ye tokrei tanə kimi əmiə.

³⁴ Ror məkneikin, takhapəh nisətərig-pikien tuk narimnar yamə mine tukianəkwamer nakhavəh, meinai narimnar kape tikianəkwamer, iriə kape tuknəkwamir. Nimraghien kape towei in rəutən pik, takpəh norien narkutien kimik mamətərig tuk narimnar kape tikianəkwamer.”

7

6:29: 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6
3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17

6:32: Mat 6:8

6:33: 1 King

*Takhapəh nhaniyen nıkar narmamə
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ Kini Yesu rımini mın mə, “Takpəh nəm-pənien nar has ye narmamə, tamə Kughen mın rəm-pre nar has irəmiə.

² Meinai nəgkiarrien skai yame nakamhani hah yermamə kırık, Kughen tukrını əmə mın iram rəmhen kın yame nımını. Tukmə nakəkir narmamə ye norien yame ratuatuk, Kughen tukrəkir ik ye norien yame ratuatuk. Mərig tukmə nakəkir oror narmamə ye norien yame riskai, Kughen tukror əmə mın iram rəmhen kın yame ik nımnor.

³ “? Rhawor nakamhani nımoptanə yame ramswın-pən ye nımrı piaumiə; mərig nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramhai nımrımiə?

⁴ Tukmə nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramhai nımrımiə, ?takshawor pən iran mıne mhasur ta nımoptanə ye nımrı piaumiə?

⁵ Kımıə naksəmhen kın narmamə yamə mıne kamhani nar mhəpəh nisorien. Taksəkupən mhəvəh-si ta nai ehuə ye nımrımiə, kwasig ikın, nakharkun nisəm-huvəyen nımoptanə yame ramswın-pən ye nımrı piaumiə mıpihasur-ta.”

*Nıvəhsi-pənien nəgkiarrien kımı narmamə yame
khapəh nisəhuakien*

⁶ Kini Yesu rımini mın mə, “Həpəh nhəvəhsi-pənien narımnar kape Kughen kımı narmamə yamə mıne kışahas rəmhen kın kuri mınə, tamə

kisarar misəs əmiə. Kini mhapəh nisarakikin-pəniən nar huvə minə kapəmiə* kimi [narmamə yamə mine kisəmkimik rəmhen kin] pukəh minə, tamə kasəriwək əsuun.”

*Saiyoh kin, misarha kin, misəsik-əsik tapig
(Luk 11:9-13; 6:31)*

⁷ Kini Yesu rimiini min mə, “Saiyoh Kughen kin narimnar, kini In tukrivəhsi-pre kimi əmiə. Sarha kin, misəm. Səsik-əsik tapig, kini tapig tukrəhitə tuk əmiə.

⁸ Yakamni məknakin meinai narmamə m-fam yamə mine kisaiyoh, tukhavəh. Kini narmamə yamə mine kasarha kin, tuksəm min. Kini yamə mine kisəsik-əsik tapig, tapig tukrəhitə tuk əriə.

⁹ “?Yermamə kirik aikin irəmiə yame tukmə tini raiyoh kin bred, mərig in tukrivəhsi-pən kapier uə, nīkam? !Nīkam!

¹⁰ ?Uə tukmə nīpig raiyoh kin kəmam, mərig in tukrivəhsi-pən snek uə? !Nīkam!

¹¹ Kimiə naksahas pawk, mharkun nhavəhsi-pəniən narimnar huvə minə kimi jimiə minə. Mərig Rimiimiə ye neai, kafan norien rhuvə pik rapita norien kapəmiə. Kini nəfrakisien mə In tukrivəhsi-pən nar huvə minə kimi narmamə yamə mine kisaiyoh kin.

¹² “Kini sor huvə pən kimi narmamə m-fam ye norien minə fam yame naksorkeikei mə narmamə tuksor min kimi əmiə, meinai norkeikeiyen

* **7:6:** Gris ramni mə “Takpəh narakikin-pən-ien ‘perel’ kapəmiə kimi pukəh minə.” Perel in rəmhen kin kapier kirik yame nimirin rhaktə. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17

raməpkəfugin nəgkiarieren fam ye loa kape Moses mine profet kupan minə.”

*Swatuk kiraru
(Luk 13:24)*

¹³ Kini Yesu rimini min mə, “Kimiə takasəkeikei mhakurao ye kwəruə yame rəkəskəh, meinai kwəruə yame rehuə, mine swatuk yame rimar, ramkir-pən narmamə ye nap ehuə. Kini narmamə khapsaah tухakurao-pən ye kwəruə a.

¹⁴ Mərig kwəruə yame rəkəskəh, mine swatuk yame rəutən, ramkir-pən narmamə ye nimraghien rerin. Kini narmamə kwatiksın əmə tuksəm.”

*Yesu tukrivəhsi-pən narpinien kimi narmamə
yamə mine kaseinein In
(Luk 6:43-44)*

¹⁵ Kini Yesu ramni min mə, “Takasərig əmiə tuk profet eikuə minə. Iriə tухauə tuk əmiə misəpou rəmhen kin sipsip; mərig rikiriə rəmhen kin kuri aparu yamə mine kasəkwəpah.

¹⁶ Narmamə kasəm kwənkwan ye nimraghien kape profet minə, kharkun mə khahuvə uə kisahas. Kwənurkəsik to ripəh nikuəyen kin kwənkwai grep; kini kapiriapir to ripəh nikuəyen kin kwənkwai fig.

¹⁷ Ye norien kirikianə min, nai huvə tukramkuə kin kwənkwai nai huvə; kini nai hah tukramkuə kin kwənkwai nai hah.

¹⁸ Nəpgin kirik rirkək yame ramkuə kin kwənkwan yame kipəh nənien. Kini to nai has ripəh nikuəyen kin kwənkwan yame rhuvə.

19 Nai minə fam yamə mine khapəh nhakuəyen kin kwənkwaيريا yame rhuvə, tukərapir-pir, karakə-pən kin ye nap.

20 Ror məkneikin mə narmamə kasəm kwənkwan ye nimiraghien kape profet minə, kharkun mə khahuvə uə kisahas.

21 “Nar apnapig mə narmamə kasokrən kin Yo mə Yermaru, mərig pəh nien mə iriə m-fam tukhavən misarə ye narmaruyen kape Kughen. Mərig yamə mine kasor nəkwai Rimik yame ramarə ye rao ye neai, iriə en tukhavən misarə ye narmaruyen kape Kughen.

22 Ye nipig yame Kughen tukrəkir narmamə mifam iran, narmamə khapsaah tukhani-pə tuk Yo mhamə, ‘!Yermaru! !Yermaru! ?Rhawor? ?Nakirkun əmawə uə nikam? Kimawə yimnhani-ərhav nəgkiarien kafam yame nimivəhsi-pə kimi əmawə. Kini misəko-ta nanmin has ye nhagim. Kini masor nimitətien minə.’

23 Mərig Yo jakni-pən atuatur tuk əriə mimə, ‘!Ah! !Yakpəh hanə nirkunien əmiə! !Havən isok tuk Yo! Kimiə yor təvhagə has minə.’ ”

Nəgkiarien kape Yesu ramasitu irətawə mə tuksərer tim tim

(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kini mini min mimə, “Ror məkneikin meinai narmamə yamə mine khauə tuk Yo, kini misətərig kin nəgkiarien kafak, masarar, misor narimnar yame yakməni, narmamə en kisəmhen əmə kin yermamə yame kafan nirkunien rehuə, tukmə rimə tukror kafan nimə, tukrəkupən mikir

nimoptanə, meiwaiyu məspir kapier apig, mor pən nimə iran.

²⁵ Kini nipiḡ tukmə nəhig rīp kini yapiwən raiyu, kini nimətag ramuh nimə, to rapəh nimirien, meinai nihun ramərer tīm tīm ye kapier.

²⁶ Məriḡ narmamə yamə mine kasəriḡ nəḡkiarieren kafak, mhapəh nisorien, iriə kisəmhen kin yermamə yame kafan nirkunien rikək. Tukmə rimə tukror kafan nimə, ravhirəkin haktə əmə ye nīpakir.

²⁷ Kini nipiḡ tukmə nəhig rīp, kini yapiwən raiyu, kini nimətag ramuh nimə, rəusərku, mowhan əpir-pir.”

²⁸ Kini Yesu rimnor infamien ye kafan nəvhagien, nukwhao ehuə a kisəriḡ kafan nhajounien, kisakur

²⁹ meinai rimnhajoun əriə, kisəm mə rīpəh nəmhenien kin nəmhajoun minə kape Loa kape Moses, meinai nəḡkiarieren kafan, nanmīn aikin.

8

Yesu rimnor huvə yermamə kirik yame ravəh nəmhəyen e leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Kini Yesu rimasi-pən ye tukwas meiwaiyu-pə, kini narmamə khapsaah khakwasig kin.

² Kini kwən kirik yame ravəh nəmhəyen əutən kirik e leprosi raməmīr ye tikin ruə meiwaiyu, mənimkur-pən tukun, mīni-pən tukun mīmə, “Yermaru, tukmə nakirkun mə to nakor huvə yo, or huvə yo, məspir ta nəmkimik irak.”

³ Kini Yesu rərao-pən mīrap kwən a, mīmə, “Ǝwəh. Yakorkeikei mə jakor. !Ǝsanin!” Kini taktəkun əmə nəmhəyen e leprosi rikək iran.

⁴ Kini Yesu rīmīni-əhu in mīmə, “Takpəh nīni-ərhavyyen narimnar mīnə e kimi narmamə. Mərig yuvən məm pris kīrik pəh in rəm mə nīpram rīnor məknen. Kini or sakrefaes kimi Kughen rəri-pən Loa kape Moses, pəh narmamə tukharkun mə nəfrakisien nakwahuvə, kini kafam nəmkīmīk ruirkək.”

*Nhatətəyen kape yemehuə kape mobael
(Luk 7:1-10)*

⁵ Kini Yesu rīmavən mītərhav-pən taon Kapaneam, kini yamehuə kīrik kape Mobael kape Rom rīmauə məm Yesu, maiyoh kīn nasituyen, mīmə,

⁶ “Yermaru. Kafak yorwok ramhə, kini mamapir apa ye nīmə kafak, nīpran fam rīmhə. Kini ramərig pīk nəmhəyen.”

⁷ Kini Yesu rīmīni-pən tukun mīmə, “Ǝwəh. Jakurə mor huvə in.”

⁸ Mərig yamehuə kape mobael rīmīni-pən tukun mīmə, “Yermaru, yakpəh nəmhenien mə takuə imak ikīn. Ik yerpīrig mərig yo ye tanə əmə. Mərig, takəgkiar əmə, pəh kafak slef tukrəsanin mīn.

⁹ Yakirkun mə nīməhəyen a tukraməkeikei mor nəkwam, meinai yo mīn, kafak nəmehuə mīnə aikīn yame kasehuə irak, kini yakamor nəkwairiə. Kini mobael mīnə tīksin aikīn yame yo yakamehuə irəriə. Tukmə yakni-pən tuk kīrik mīmə, ‘Yuvən,’ kini tukraməkeikei mīvən. Kini tukmə yakni-pən

tuk kirik mīmə, ‘Yuə,’ tukraməkeikei muə. Kini tukmə yakni-pən tuk kafak slef mīmə, ‘Or nar e,’ tukraməkeikei mor.”

¹⁰ Yesu rimmərig nəgkiarinen e, rakur pik kin. Kini marar mini-pən tuk narmamə khapsaah yamə mine khakwasig kin In mīmə, “Yakamni əfrakis tuk əmiə mə, nar apnapig kwən e pəh nien mə yemə Isrel, mərig yakpəh nəm-hanəyen yemə Isrel kirik yame kafan nhatətəyen rehuə rəmhen kin in.

¹¹ Yakamni-pre tuk əmiə mə narmamə khapsaah tukhasi-pən ye kantri pisin pisin minə, mhauə misəvigin kwis ye tebol iriə Ebrahim mine Aesak mine Jakob apa ye rao ye neai.

¹² Mərig kimiə kwənərəus kape Isrel yame Kughen rimməkupan mirpen əmiə mə In tukrarmaru irəmiə, In tukrarak-ərhav kin əmiə iruə ye nəpignəpien. Kini aikin a narmamə tuksasək, misəkwəruə meinai kisərig nəmhəyen ehuə.”

¹³ Kini Yesu rarar mini-pən tuk yeməhuə kape mobael mə, “Yuvən. Kafam yorwok tukrihuvə rəmhen kin yame nakwəni nəfrakisien mə Kughen tukror.” Kini ye nipig atuaturuk a, yorwok kafan rimməsanin min.

Yesu rimmor huvə narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Aikin, Yesu rarar, mivən apa nimə kape Saemon Pita*. Ye nipig a, kuhu Saemon ramhə maməpan-əpan pik, kini Yesu rimavən məm,

8:11: Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 * **8:14:** Nipig kirik, kamokrən kin Saemon Pita kimə, ‘Saemon.’ Kini nipig kirik, kamokrən kin kimə, ‘Pita.’

15 məker-pən ye kwermın, məkneikin nəpan-əpanien rəta. Kini piahwaru a rərer, mivən mıruk ta nəriə nəviginien.

16 Kini nıpiğ mırh natukrivə, narmamə khapik narmamə khapsaah yamə mine nanmın has ramərer-pən irəriə, kini Yesu rımnəgkiar əmə maməko ta nanmın has minə, mor huvə narmamə yamə mine kamhamhə.

17 Nar a rimitərhav-pə ror Nəgkiarien kape profet kupan e Aesea ruauə minor nəfrakisien kin, yame rımını mımə,

“In rımivəh-si ta nəmhəyen minə kapətawə,
kini mor nıpraitawə yamə mine kamhamhə,
kwənhahuvə min.” *(Aes 53:4)*

*Nıkwasiğien kin Yesu in rəutən
(Luk 9:57-62)*

18 Kini nıpiğ Yesu rəm nukwhao kisərer ərkurao kin, kini rımını-pən tuk kafan narmamə mə, “Takhavən ye nıkar lugun pən.”

19 Aikin yemhajoun kirik kape loa ruə mını-pən tukun mımə, “Yhajoun. Yo jakıkwasiğ kin Ik ikin hiə takvən ikin.”

20 Məriğ Yesu rını-pən tukun mımə, “Kuri aparu minə, kapəriə nəpəəg rarə yame kasapır ikin. Kini man minə, nımairiə rarə yame kasapır ikin. Məriğ Yo, Ji Yermamə, kafak nimə rırəkək tuk napirien.”

21 Kini yermamə kirik kafan rını-pən tukun mımə, “Yermaru. Pəh pi pom. Eighaan kin yo pəh yakvən mınım rımik.”

22 Məriğ Yesu rını-pən tukun mımə, “Nıkam. Apəh-pən, mıkwasiğ kin Yo. Narmamə yamə

mine khapəh nhavəhyen nımraghien pəh khavən mhanım nəmə mhə mınə.”

*Yesu ramni-əhu nımətag ehuə ye lugun
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Kını ai, Yesu rat-pən ye bot, kını kafan narmamə mınə khakwasig kın.

²⁴ Məkneikın, nımətag ehuə kirik rımnəvi nu, kını nu rınamakətənim kın bot. Mərig Yesu ramapır.

²⁵ Kını narmamə kafan kımnhavən mhasig In, mhamə, “!Yemehuə! !Yemehuə! !Vəh mıragh ətawə! !Kinasəmnım!”

²⁶ Kını Yesu raiyoh-pən əriə mımə, “?Nakashawor mamhagin məkneikın? ?Nhatətəyen hiə kapəmiə?” Kını rarar, mını-əhu nımətag mine peao-peao ehuə. Nımətag reiwaiyu. Nu reiwaiyu mamərinu mın.

²⁷ Mərig nəmə mınə a kısakur, misaiyoh əriə mınə mhamə, “!Eh! ?Naha e yermamə? !Nar apnapig mə nımətag mine nu, mərig tukmə raməgkiar kawor nəkwən!”

*Yesu rımnəko ta nanmın has ye yermamə kıraru
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Kımnhavi-pirə bot mhavən mhavhiak apa kwənmhaan a kamni kımə Gedara†. Məkneikın, yermamə kıraru yamə mir nanmın has ramərer-pən irəriu kirası-pən ye nəpəəg kapier yame kamnım narmamə ikin. Iriu karoh narmamə, narmamə kamhagin-pən aikın.

²⁹ Kırəuə miwəm Yesu kırəmə, “!Eh! !Ji Kughen! ?Nakmə takhawor əmru? ?Nakwauə mə takor

8:24: Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9 † **8:28:** Mak mine Luk kiramə nhag kwənmhan a Gerasa.

narpinien kimi amru yame ripah hanə norien nipig tukun, uə?”

³⁰ Ikin aikin a, pukəh minə khapsaah kasəruk ikin, mərig isok kəskəh tuk əriə.

³¹ Kini nanmin has minə kimisaiyoh-pən skai kimi Yesu mhamə, “!Aweh! Tukmə nakmə takəko ta əmawə, əta-pən irəməwə yerki pukəh minə a.”

³² Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “!Havən!” Məkneikin, nanmin has minə a kimnhatərhav ye kwərə mir a mhavən yerki pukəh minə. Kini pukəh minə a, iriə fam kimisaiyu miseiwaiyu ye nəpatu, mhavi-ərhav misəmnim ye tahik.

³³ Kini ai, narmamə yamə mine kasəvigin pukəh minə a kimisaiyu, mhavən apa ye taon misəvsəo-pən kin narimnar fam, mine narimnar yame Yesu rimnor kimi kwərə mir yamə mir a nanmin has rimamərer-pən irəriu.

³⁴ Kini narmamə mi-fam yamə mine kasarə apa taon khatərhav, mhauə tuk Yesu masəkeikei kimin mə tukritərhav aikin.

9

Yesu rimnor huvə yermamə kirik yame nipran rimamhə

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kini Yesu rat-pən ye bot mukurao-pən ye nikar nu, mitərhav-pən iman ikin.

² Kini narmamə tiksın kharəh yermamə kirik mhavən kimin. Nipran rimamhə. Ramapir ye kafan nikaokao. Kini Yesu rimnəm kapəriə nhatətəyen, kini mini-pən tuk yemə ramhə mimə,

“Narík, pəh niginién. Yakwərah-si ta fam ta narpinién kape təvhagə has kafam.”

³ Kini nəmhajoun minə tiksin kape Loa kape Moses kimisərig nəgkiarién a, mhani-pən tuk əriə minə mhamə, “!Ah! !Nəgkiarién a rahas! Kwən a raməgkiar məknakin mamni mə in Kughen.”

⁴ Mərig Yesu In ruirkun ta kapəriə nətərigien, kini mini-pən tuk əriə mimə, “?Rhawor e nətərigien kapəriə ramahas məkneikin?

⁵ ?Jakni-pən naha tuk yermamə a, kini kimiə nakasəm mə nəgkiarién kafak rəfrakis? ?Mə jakni-pən tukun mə yakwərisin ta narpinién kape kafan təvhagə hah? ?Uə mə jakni-pən tukun mə tukrhekimter məriwək mamvən?

⁶ Mərig yakorkeikei mə jakor Yo mə takharkun mə Yo, Ji Yermamə, yakvəh nehuəyen ye tokrei tanə tuk nivəhsi-tayen narpinién kape təvhagə has.” Kini marə mini-pən tuk kwən a mimə, “Yakamni-pre tuk ik mə, ‘Takhekimter, mirəh kafam nikaokao məriwək mamvən imam yerkwanu.’ ”

⁷ Kini taktəkun əmə, kwən a rhekimter, məriwək mamvən iman ikin.

⁸ Kini narmamə m-fam kisəm kisakur pik kin, masəgnəgin Kughen yame ravəhsi-pən nehuəyen kimi yermamə mə tukror məknakin.

*Yesu rimmokrən kin Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kwasig ikin ye narimnar minə e, Yesu ritərhav məməriwək mamvən, kini məm kwən kirik yame ramərer tuk mane kape takis, nhagin e Matiu*.

9:4: Luk 9:47; Jon 2:25 **9:6:** Jon 17:2 * **9:9:** Matiu, nhag pisin kirik e Livae.

Ramkwətə ikin kamərok takis ikin. Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “Yuə, mikwasig kin Yo.” Məkneikin Matiu rərer, mikwasig kin Yesu.

¹⁰ Kini Yesu rimavən məvigin ye nimə kape Matiu, kini narmamə khapsaah yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mine yor təvhagə has pisin pisin minə kimnhauə misəkwətə misəvigin iriə Yesu mine kafan narmamə minə.

¹¹ Mərig nīpig Farisi minə kimisəm nar a, khani-pən tuk narmamə kape Yesu minə mhamə, “!Ah! ?Rhawor e yhajoun kapəmiə raməvigin iriə narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis mine yor təvhagə has minə?”

¹² Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Pəh nien mə narmamə yamə mine kisəsanin khamhavən misəm dokta. Mərig narmamə yamə mine kamhamhə, tukasəkeikei mhavən misəm dokta.

¹³ Mərig havən misarha-kin nīprai nəgkiarinen e ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə, “‘Nar kirik ror rikik ramagien, in e mə rikimiə tukrehuə tuk narmamə, mərig rikik rīpəh nagienien tuk kapəmiə sakrefaes minə.’” *(Hos 6:6)*

Kini Yesu rīrpīn nəgkiarinen mimə, “Yakamni məkneikin meinai pəh nien mə Yo yīmauə mə jakokrən kin narmamə yamə mine [khamə ta mə] kwəsatuatuk ta. Nīkam. Yīmauə mə jakokrən kin yor təvhagə has minə.”

*Nhajounien kape Yesu in rivi, nhajounien kape loa kape Moses in nəkwəs
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

14 Kini narmamə kape Jon Baptaes kimnhauə misəm Yesu mhani-pən tukun mhamə, “Ǝm-ru. Farisi minə mine kimawə yaksəpəh nəviginien tuk nəhuakien kimi Kughen. ?Mərig rhawor kafam narmamə minə khapəh nisəpəhyen nəviginien tuk nəhuakien?”

15 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Nipig kimiə nimisor nəviginien kape yerman yame rimnarkurək pə pə, ?mərig nakhamə ta mə in minə tiksın tuksasək ye nipig a uə? !Nikam! Mərig tukripior nipig yame narmamə tukhavəhsi-ta Yerman e yame rimnarkurək pə pə tuk In minə tiksın. Kini ye nipig a in a, In minə tiksın tuksəpəh nisəviginien iran.†

16 “To yermamə kirik ripəh nivəhyen kwonmut neipən vi kirik kini mijir-pən ye neipən mətīt kafan [yame rimneikus]. To ror məknakin, kwonmut neipən yame rivi to reikus neipən mətīt, kini reikus ehua.

17 Kini to yermamə kirik ripəh nivəhyen waen wi kini mivi-pən ye tiki waen mətīt. To ramor məknakin, kini waen a ye tiki waen mətīt tukrəməteih, kini waen tukraiyyu. Nikam, kipəh norien məknakin. Tukaməkeikei kivi-pən waen wi ye tiki waen wi. Kini waen mine tiki waen tukawəmir huvə.”

Piraovin kirikyame ramhə, mine piakəskəhyame ruamhə

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

9:14: Luk 18:12 † **9:15:** “Yermamə yame rimnarkurək pə pə,” nipran e Yesu. Mine “In minə tiksın” nipran e Kristen minə. Nipig Yesu rimnəpəh əriə mimhə ye nai kamarkwao kin, kimisasək.

18 Nīpīg Yesu raməgkiar hanə kimi əriə, yemehuə kīrik ruə mənīmkur-pən tuk Yesu mīmə, “Eh. Kafak piakəskəh rīpimhə ai taktakun əmə. Mərig yuə, mərəhu-pən kwermim iran, pəh ramragh min.”

19 Kini Yesu rīmnərer iriə kafan narmamə minə, mhakwasig kin kwən a mamhavən.

20 Məkneikin pian kīrik aikin yame ravəh nəmhəyen kape nīpiraovin, mivəh newk twelef. Kini rukurao-pən ye nīmetai Yesu ikīn, mərəo-pən mirap nəpəəg nīmri kot kafan.

21 Ye nərigien kafan rīmə, “Tukmə yakrap əmə kafan kot, kini jakəsanin.”

22 Kini Yesu rukreik marha-pən məm pian a mini-pən tukun mīmə, “Piakəskəh kafak. Pəh niginien. Kafam nhatətəyen rīmnor ik nakwahuvə min.” Kini ye nīpīg a, pian a rīmnəsanin.

23 Kini nīpīg Yesu rīmauə mītərhav-pə ye nīmə kape yemehuə a, kini mivən imə, məm narmamə kisher tərhenao masəni nīpei kape nīməyen. Kini narmamə kimnhauvrig-uvrig pik.

24 Kini Yesu rīmini-pən tuk əriə mīmə, “Sap mhatərhav. Piakəskəh e rapəh nīməyen; ramapir əmə.” Mərig narmamə kisarh iakei iran.

25 Mərig narmamə kimnhatərhav mhavən iruə, kini Yesu rīvən imə, mīrao-pən mivəh kwermi piakəskəh a, kini rhekimter.

26 Kini nəvsaoyen kin rīmnaiyu markurao fam ye tanə a.

Yesu rīmnor huvə nīmriin pis mir

27 Yesu rimatərhav aikin a, kini lnimrin pis mir kiraru karakwasig kin, mwokrən apomh mirəmə, “Mikip King Deved. !Rikim tukrehuə tuk əmru!”

28 Kini Yesu rimavən apa imə, kini nimrin pis mir a kirauə tukun. Kini Yesu rini-pən tuk əriu mimə, “?Kimiru nakwhatətə irak mə to yakor huvə nimrimiru uə nikam?”

Kini iriu kirəni-pən tukun mirəmə, “Ʒwəh, Yer-maru.”

29 Kini Yesu rimirap nimririu mini-pən tuk əriu mə, “Kughen tukror huvə nimrimiru meinai nakwhatətə irak.”

30 Kini nimririu rhuvə, kinəwəm nar. Kini Yesu rini-pən skai tuk əriu mimə, “Takrapəh nəvsaoyen kin narimnar minə e kimi narmamə.”

31 Mərig iriu kimiratərhav miravən mwəvsao-ərhav kin Yesu, miravən ikin minə fam ye tanə a.

Yesu rimnəko ta nanmin has ye yermamə yame reinein nəgkiarinen

(Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15)

32 Nipig kwərə mir a kwəratərhav, narmamə kharəh yermamə kirik yame reinein nəgkiarinen, mhauə tuk Yesu. Kwən a in reinein nəgkiarinen meinai nanmin has ramərer-pən iran.

33 Kini Yesu rimnəko ta nanmin hah ye kwən a, kini rimnəgkiar.

Kini nukwhao ehuə kisəm, kisakur pik tukun, mhani mhamə, “Kipəh nəm-hanəyen nar kirik ror məkneikin ikin e Isrel.”

34 Mərig Farisi minə khani mhamə, “!Nikam! Rirkun nəko-tayen nanmin has minə meinai

rikwasig kin Setan, yemehuə kape nanmin has minə.”

Yesu rikin raməmhə pik tuk narmamə

³⁵ Kini Yesu rimnəriwək mamvən ye taon mine yerkwanu minə fam, maməwhag ye nəkwai nimə kape nofuginien, mamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape narmaruyen kape Kughen. Mamor huvə narmamə m-fam yamə mine kamhamhə, mine narmamə m-fam yamə mine nīprairiə raha, kamhahuvə.

³⁶ Nīpig rimnəm narmamə kwənhapsaah, kini rikin raməmhə pik tuk əriə meinai kimisarə ye nīpig əutən minə, [miseinein nisasitu-atukien irəriə ye kapəriə nīmraghien] rəmhen kin sipsip yamə mine yermamə rikək tuk narha-huvəyen tuk əriə.

³⁷ Kini rini-pən tuk kafan narmamə minə mə, “! Səm-ru! Nəviginiēn rinehuə apa ye nəsimien yame kwənhamruə. Mərig yorwok kwatiksīn əmə yame kamhavəh.

³⁸ Kini səhuak-pən kimi Yemasur kape nəsimien mhamə In tukrher-pən kin yorwok minə khapsaah mə tukhavən mhavəh nəsimien kafan.”

10

*Yesu rimirpen kafan narmamə twelef
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

¹ Kini Yesu rimnokrən kin narmamə twelef kafan khauə kirikianə, kini rīvəh-si-pən nəsaninien kimi əriə tuk nəkotayen nanmin has ye

9:35: Mat 4:23; Mak 1:39
10:2; Mat 14:14; Mak 6:34

9:36: Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek
9:37: Luk 10:2

narmamə, mine tuk nor-huvəyen nəmhəyen minə fam.

² Nhag aposol* twelef kape Yesu minə, iriə e: yame raməkupan, Saemon, nhagin kirik e Pita; mine naorahini Andru; mine Jemes mine Jon, ji Sebedi mir;

³ mine Filip; mine Batalomiu; mine Tomas; mine Matiu, yermamə kape nivəhyen mane kape takis; mine Jemes ji Alfeas; mine Tadeas;

⁴ mine Saemon Selot†; mine Judas Iskariot, yame rimneighan-pən kin Yesu ramvən ye kwermi tikmir minə kafan.

Yesu rher-pən kin kafan narmamə twelef mə tuk-sasitu ye narmamə

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kwasiḡ ikin Yesu rher-pən kin kafan narmamə twelef mə tukhavən misor wok, mini-pən tuk əriə mimə, “Takhapəh nhavəniən misarə kimiə narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape Isrel; kini mhapəh nhavəniən ye taon kirik kape nəmə Sameria,

⁶ məriḡ takhavən misarə kimiə nəmə Isrel yamə mine kisəmhen kin sipsip yamə mine kaserwei.

⁷ Kini nipiḡ takamhavən, takasəkeikei mamhani-ərhav mhamə, ‘Nipiḡ yame Kughen tukrarmaru ye narmamə mifam ruauə ipakə.’

* **10:2:** Aposol, niḡran ramni mə “yermamə kher-pən kin.” Yesu rimirpen narmamə twelef kafan mə tukrher-pən kin əriə kamhavən masor wok kape Kughen. † **10:4:** “Selot” rəmhen kin yermamə kirik rikwasig kin nukwao kape nəmə Isrel tuk nherye-rhavyen kin nəmə Rom yame kasarmaru ye nəmə Isrel. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11

⁸ Kini kimiə takasəkeikei misor huvə narmamə yamə mine kamhamhə. Kini takasəkeikei misor huvə narmamə yamə mine kwənhamhə ta mə tukhamragh min. Kini narmamə yamə mine lep-rosi ramor tikiriə, takasəkeikei misor nīprairiə ruə mihuvə min. Kini narmamə yamə mine nanmin has ramərer-pən irəriə, takasəkeikei misəko ta əriə. Kini tukmə naksasitu ye yermamə kirik, tukriyəh nərokien əmiə iran, meinai nīmnhapəh nhavəhyen nīmri nirkunien tuk nor huvəyen narmamə.

⁹ Tukmə nakamhavən, takhapəh nhavəhyen mane,

¹⁰ mhapəh nharurien nitip minə. Mhapəh nhavəhyen neipən kiraru kiraru. Mhapəh nhavəhsi-pəniən sandel, mhapəh nhavəhyen kaskin. Yakamni məkneikin meinai ratuatuk əmə mə narmamə yamə mine kimiə taksasitu irəriə taksasitu min irəmiə ye napirien mine nəviginien.

¹¹ “Nipig takhavən ye taon kirik uə yerkwanu kirik, taksəkeikei misarha-kin yermamə kirik yame rikin ragien mə takhavən misarə kimiə min, kini misarə aikin miseriaji nipig yame takhatərhav yerkwanu a.

¹² Tukmə nipig takamhavən misarə ye nimə kirik, takasəkeikei misəgkiar huvə kimi əriə mhamə, ‘Pəh nəmərinuyen tukraməmīr tuk əmiə.’

¹³ Kini tukmə narmamə kisəhitə ye nimə kapəriə tuk əmiə, kini pəh kapəmiə nəgkiarien kape nəmərinuyen tukraməmīr tuk əriə. Mərig tukmə kisəpəh, nəhuakien kapəmiə ye nikarin

kape nəmərīnuyen tukrurə əmə ye nīmraghien kapəmiə.

¹⁴ Məriḡ tukmə narmamə tiksīn khapəh nisəhitəyēn ye nīmə kapəriā tuk əmiə, uə khapəh nisətəriḡien kīn nəḡkiariēn kapəmiə, takhatərhav ye nīmə kapəriā, uə yerkwānu kapəriā, misarpita-arpita nīmokrur ye sandel kapəmiə.‡

¹⁵ Yakamni əfrakis tuk əmiə mə ye nīpīḡ yame Kughen tukrəkīr narmamə iran, narpīniēn kape nəmə aikīn a tukrīskai pīk rapita narpīniēn yame nəmə Sodom mīne Gomora kīmīsarə iran kupan.Š”

*Yesu ramni-pən tuk kafan narmamə mīnə mə
“Tukor ahas-pre kīmi əmiə”*

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Kīni Yesu ramni mīmə, “Takasəkeikei mharkun mə Yo yakamher-pən kīn əmiə mə takhavən misarə mar yerki nəmə has mīnə rəmhen kīn sipsip yamə mīne kasəriwək yerki kuri aparū* yamə mīne kasəkwəpah. Takasəkeikei mhavəh nīrkuniēn tuk niko-ikoyēn rəmhen əmə kīn snek; misarə mar rəmhen əmə kīn mak ye tanə.

¹⁷ Takasəriḡ əmiə tuk narmamə; meinai iriə tuksəriḡ-ərhav əmiə ye nīmri mīrh, misərkiš-ərkiš əmiə ye nəkwai nīmə kape nofugīniēn kapəriā.

¹⁸ Meinai kīmiə kafak narmamə mīnə, taksəkeikei misərəer ye nīmri namasur kape

‡ **10:14:** Norien e tukror nīmətīēn mə narmamə yerkwānu a kīmīsor nar kīrik rīpəh nəmheniēn. **10:14:** Luk 10:10-12; Wok

13:51 § **10:15:** Stori kape narpīniēn yame Kughen rīmnor kīmi nəmə Sodom mīne Gomora raməmīr ye Jen 19:24-28. **10:15:**

Mat 11:24; Jaj 7 * **10:16:** Nəḡkiariēn kape nəmə Gris ramni nar mīragh aparū kīrik ye English kamni kīmə “wolf.” **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19

gavman mine ye nimri nəmasur kapəmiə tuk nini-ərhavyen Nəgkiarien Huvə kape Kughen kimi əriə mine narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape Isrel.

¹⁹ Mərig nipiɡ tukharaptərəkın əmiə, takhapəh nisətərig-pikien mə takshawor-pən iran mine mishorpin nəgkiarien kapəriə, meinai ye nipiɡ atuaturuk a, Nanmin kape Kughen tukrhajoun əmiə kin naha nəgkiarien yame takasəkeikei mhani-ərhav.

²⁰ Takhapəh nhaginien meinai pəh nien mə kimiə atuk naksəgkiar, mərig Nanmin kape Rimimiə Kughen tukrivəhsi-pre nəgkiarien kimi əmiə, takhani-ərhav.

²¹ “Ye nipiɡ a, piauni tukreighaan kin piauni kamhopni. Kini yerman tukreighaan kin kafan kwajikovə kamhopni. Kini kwajikovə minə tukhani hah rimriə minə mine nisinriə minə, miseighan kin əriə khopni əriə.

²² Narmamə tuksəməkın əmiə, misor ahas pre kimi əmiə meinai kimiə nakamhavəh nhagik. Mərig narmamə yamə mine kasərer timtim miseriaji nipiɡ kwasig, Kughen tukrivəh miragh əriə.

²³ Tukmə kisor ahas pre kimi əmiə ye taon kirik, sap, mhavən ye taon pisin kirik. Yakamni əfrah tuk əmiə mə to nakhapəh nhavən-fam-ien ye taon minə kape Isrel, yo Ji Yermamə jakrerig-pə min.

²⁴ “Studen minə to khapəh nisehuəyen ye yha-joun kapəriə. Kini slef minə to khapəh nisehuəyen ye yemehuə kapəriə.

25 “Narmamə tukasəkeikei misəm-pən studen minə mə kisəmhen əmə kin yhajoun kapəriə. Kini tukasəkeikei misəm-pən slef minə mə kasəmhen əmə kin yamehuə kapəriə. Kini ye norien kirikianə əmə min, Yo yemehuə kape nimə. Kini narmamə tiksın khani hah yo mə yo Bielsebul, yamehuə kape yarmhə minə. Ror məkneikin mə tukasəkeikei misor min ye kafak yor wok yamə mine kasor wok ye nəkwai nimə kafak.”

Pəh narmamə kape Yesu minə tukhapəh nhaginien kin narmamə
(Luk 12:2-9)

26 Kini Yesu ramni mimə, “Ror məkneikin, takhapəh nhaginien kin narmamə. Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə kuvrig əpis, kini mərig tukraməkeikei mier-pə ikin rhakak ikin.

27 Narimnar yame yakamni-pre tuk əmiə ye nəpignapien, takasəkeikei mhani-ərhav yeraan; kini narimnar yame yakaməsiwən kin, takasəkeikei mhani-ərhav ye nimri narmamə khapsaah.

28 Takhapəh nhaginien kin narmamə, meinai kharkun əmə nisoriahyen nıpraimiə, mərig kaseinein nishopniyen nanmimiə. Mərig hagin kin Kughen meinai In rirkun narakikin-pən-ien nıprai jir mine nanmin apa ye nap ehua.

29 “Nar apnapig keihap† in rikəskəh pik, kavəh nimrin kwaji mane əmə, mərig Kughen ramarha huvə tuk əriə.

10:25: Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 † **10:29:** Nəgkiarien kape Gris ramni man kirik ye English kamni kimə “sparo.”

30-31 Kini nimraghien kapəmiə rapita nimraghien kape keihap. Kini tukmə Kughen ramarha huvə tuk keihap ramhajoun pən mə tukraməkeikei mamarha huvə tuk əmiə rapita. Nəfrakisien, nar apnapig mə nimar nıkwənemiə in nar kəskəh, mərig Kughen raməvhuekin fam muirkun ta mə kuvhuun. Ror pən, takhapəh nhaginien tuk nimraghien kapəmiə.

32 “Tukmə yermamə kirik ramni-ərhav nhagik ye nimri narmamə, Yo min jakni-ərhav nhagin ye nimri Rimik Kughen ye neai mə in kafak yermamə.

33 Mərig tukmə yermamə ramni-ərhav ye nimri narmamə mə reinein Yo, Yo jakni-ərhav min ye nimri Rimik Kughen ye neai mə yakeinein min in.

34 “Pəh rikimiə tukripəh nəsikien mə ta mə yımauə mə jakəəhu nəmərinuyen ye tokrei tanə. Pa rimə yımauə mə jakəəhu nəmərinuyen, mərig yımauə mə jakor narmamə kasarowagkəp.

35 Yakamni məkneikin meinai yımauə mə jakor
 “Yerman tukror timəht iriu rimni,
 mine piakəskəh tukror timəht iriu nisini,
 mine yasuni tukror timəht iriu kuhuni.

36 Kini narmamə tuksor tikmir kimi iriə atuk
 minə tiksın.’ *(Maeka 7:6)*

37 “Kini yermamə yame rorkeikei pik rimni mine nisini [rapita Yo] in ripəh nəmhenien mə tukruə kafak yermamə. Kini yermamə yame rorkeikei pik kafan pikwarien uə piakəskəh [rapita Yo] in ripəh nəmhenien mə tukruə kafak yermamə.

38 Tukmə yermamə rimə tukrikwasig kin Yo, tukraməkeikei mətə ye nərigien kafan, kini tukmə

ramərig pawk nəmhəyen rəmhen kin nəmhəyen ye nīmhəyen ye nai kamarkwao kin, mərig tukrikwasig kin Yo.

³⁹ Yermamə yame ramgīn tuk kafan nīmraghien, tukraməkeikei mīmha. Mərig yermamə yame tukup tuk nīkwasigien kin Yo, tukrarə ye nīmraghien rerin.

⁴⁰ “Kini yermamə yame ravəh əmiə yerkin agien, in rəmhen əmə kin yame ravəh Yo yerkin agien. Kini yermamə yame ravəh Yo yerkin agien, in rəmhen əmə kin yame ravəh mīn yermamə yame rīmnher-pə kin Yo.

⁴¹ Kini yermamə yame ravəh profet kape Kughen yerkin agien, meinai in rīrkun mə in profet kape Kughen, in tukrivəh nərokien iran, rəmhen kin yame profet mīnə kīmnhavəh. Kini yermamə yame ravəh yemə atuatur yerkin agien meinai in rīrkun mə in yemə atuatur, in tukrivəh nərokien iran rəmhen kin yame nəmə atuatur tukhavəh.

⁴² Nəfrakis, yermamə yame ravəh nu okiei ye pənkin, mivəhsi-pən kimi yermamə kirik kafak e, meinai in rīrkun mə in kafak yermamə, nar apnapig mə kafak yermamə in ye tanə, kini kwən en, tukraməkeikei mivəh əfrakis nərokien iran.”

11

*Jon Baptaes rīmə tukrīrkun-ru mə Yesu in Kristo,
uə pəh nien mə in Kristo
(Luk 7:18-23)*

10:39: Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25

10:40: Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

¹ Kini Yesu rimməvhag ta kimi kafan narmamə twelef, marar, mītərhav aikin, mivən apa ye taon minə apa Galili, maməvhag mamni-ərhav nəgkiarinen kape Kughen aikin.

² Ye nipiḡ a, Jon Baptaes rimnamarə ye kalabus, kini mamərig nəvsaoyen kin wok yame Yesu rimnor. Kini mher-pən kin narmamə tiksın kafan khavən misəm In mhamə,

³ “?Rhawor? ?Ik e Kristo kimini ta mə takuə, uə kimawə jakamhawhin yarmə kirik tukripiuə?”

⁴ Məkneikin, Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Harerig, mhavən mhani-pən narimnar minə fam yamə mine nimisərig misəm tuk Jon.

⁵ Nimrin pis minə khapsaah kımisəm nar. Kini narmamə yamə mine nihuriə rahas kımiseriwək. Kini narmamə yamə mine kamhavəh nəmhəyen ye tikiriə*, tikiriə ruahuvə. Kini narmamə yamə mine nimətirgiriə rəru, kini taktəkun ai, kımisərig nar. Kini narmamə yamə minə kımnhamhə, kwənhamragh min. Kini yavən hah minə, taktəkun ai kwən kirik rinamni-ərhav-pən nəvsaoyen huvə tuk əriə.†

⁶ Kini hani-pən tuk Jon mə narmamə yamə mine kapəriə nhatətəyen irak rıpəh nimirien, iriə tuk-sarə ye nihuvəyen əfrakis.”

*Yesu rimini mə Jon Baptaes in profet ehuə kirik
(Luk 7:24-35)*

⁷ Nipiḡ narmamə a yame Jon rimmher pən kin əriə kratərhav, kini Yesu rimirikakun maməgkiar

* **11:5:** Nəgkiarinen kape Gris ramni “leprosi.” † **11:5:** Profet Aesea rimini mə Kristo tukruə mor wok minə e, mamor huvə narmamə yamə mine kamhamhə. əm-ru Aes 35:5-6; 61:1.

kin Jon kimi nukwhao ehuə. Mimiə, “?In apa kupən kimiə nimnhavən apa ye tipəvsik mə taksəm naha nhagin? ?Nimnhavən mə taksəm əmə yermamə apnapig kirik yame in rəmhen kin nuwig yame ramərer ye nimir nımətəg? !Nikam!

⁸?Tukmə nikam, kini nimnamhavən mə taksəm pa? ?Yermamə kirik yame ramvən ye neipən huvə yame nimirin rəutən uə? !Nikam! Narmamə yamə mine kamhavən ye neipən huvə kisarə ye nimə huvə minə rəmhen kin kape king.

⁹?Kini naha nhagin a nimnhavən mə taksəm? ? Profet kirik uə? Əwəh, nəfrakisien. Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə Jon in yerpirig rapita profet.

¹⁰ Meinai kwən e in e Nəkwəkwə kape Kughen rimini-ta mimiə,

“Səm-ru. Yakamher-pre kin kafak yermamə yame tukrivəh kafak nəgkiarien.

In tukrəkupən kin ik mor apnəpeinə ye kafam swatuk.’‡ *(Mal 3:1)*

¹¹ “Yakamni-pre tuk əmiə mə narmamə yamə mine kimisarha-pə ye tokrei tanə, kirik rapəh nuəyen yame rapita kwən e Jon. Mərig yermamə yame in ye tanə əmə ye narmaruyen kape Kughen, in yerpirig min rapita Jon. §

¹² Ye nipig Jon Baptaes rimirikakun mamni-ərhav nəgkiarien kape Kughen meriaji-pə tak-takun, narmaruyen kape Kughen ramskai mə tukritərhav-pə. Kini narmamə yamə mine khaskai

‡ **11:10:** Ye v. 10 Kughen raməgkiar kimi Yesu Kristo. § **11:11:** Tukmə ror Yesu raməgkiar atuk iran, mamni mə in rehuə rapita Jon. Uə, tukmə ror in ramni narmamə kafan minə, mə iriə kamhavəh nihuvəyen rapita Jon, meinai khakwasig kin Yesu.

misarkut pik mə tukhauə pəh Kughen rarmaru irəriə.

¹³ Yakamni məknakin meinai apa kupan əgkap muə meriaji-pə nipiğ kape Jon, nəgkiarien kape Loa yame Kughen rimivəhsi-pən kimi Moses mine nəgkiarien kape profet kape Kughen minə kimnhani-ərhav narmaruyen kape Kughen.

¹⁴ Kini tukmə rikimiə ragien mə takhavəh nətəriğien e, jakni mə Jon in Elaeja yame profet kupan minə kimnhani mə tukruə.

¹⁵ Tukmə kimiə narmamə yame nimətirgimiə rarə, sətəriğ huvə kin nəgkiarien e.

¹⁶ “? Kini Yo jakni mə narmamə yamə mine kisarə ai taktəkun, mə norien kapəriə rəmhen kin naha? Iriə kisəmhen əmə kin kwajikovə [yamə mine nar kirik rirkək yame tukror əriə, rikiriə ragien.] Misəkwətə masəukir ikin kamor maket ikin, mashek əriə minə mhamə,

¹⁷ ‘! Ah! Kimawə yimnhauh gita, məriğ kimiə nakhapəh nisorien danis. Kini yaksarar miseikuə kin nasəkien tuk nimhəyen, məriğ kimiə nimnhapəh nisasəkien kitawə-m kimiə.’

¹⁸ Yakamni məknei meinai ye nipiğ Jon Bap-tes rimauə, mərəh nəviginien mə tukrəhuak nipiğ ripsaah, mipəh ninimien waen. Məriğ narmamə kamhani mhamə, ‘Kwən a, nanmin has kirik raməmir iran.’

¹⁹ Kini Yo, Ji Yermamə, yimauə maməvigin, mamnim waen, məriğ narmamə kamhani min mhamə, ‘!Ah! Kwən a in yermamə kape nəvigin-pikien, mine napisien kin waen. Kini mamor

norkeikeiyen kimi yor təvhagə has minə mine narmamə yame kasərer tuk mane kape takis.' Mərig narmamə əfrakis kape Kughen minə tukasəkeikei mharkun mə kimru Jon yakawor narimnar ye nirkunien əfrakis."

Yesu ramni narpinien ye narmamə yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien iran
(Luk 10:13-15)

²⁰ Kini Yesu rimnəgkiar skai kimi narmamə ye taon yame mine In rimnor nımtətien rıpsaah aikin ye nımririə. Raməgkiar skai məknakin meinai iriə khapəh nisararien ye nərigien kapəriə tuk kapəriə norien has minə.

²¹ Kini In mimə, " ! Ah! ! Kimiə yamə mine nakisarə apa Korasin! Nəmhəyen ehua tukrurə tuk əmiə. !Ah! !Kimiə nəmə Betsaeda! Nəmhəyen ehua tukrurə tuk əmiə, meinai yimnor pawk nımtətien rıpsaah ye taon mir kapəmiə. Kini tokmə yakpior nımtətien minə a apa Taea mine Saedon kupən, narmamə a to kipisarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has mıpihavən ye neipən has, misəsok-əsok ye nımrawk [ror nımtətien mə kisərig rahas pik tuk kapəriə norien has minə.]

²² Mərig ye nıpig a yame Kughen tukror narpinien kapəmiə, in tukriskai pik rapita narpinien yame tukror kimi narmamə yamə mine kimnisarə apa Taea mine Saedon kupən.*

²³ Kini kimiə nəmə Kapeneam. ? Kimiə nakhamə ta mə Kughen tukrivəh-si haktə əmiə ye kwənmhaan kape nisaiyen ye rao ye neai

11:19: Mat 9:14 * **11:22:** Kughen rimnoriah əkgəp Taea mine Saedon. əm-ru stori ye Aes 23:1-8. **11:22:** Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

uə? ! Nīkam! Kughen tukrivəh-si-əhu əmiə naksweiwaiyu pik əgkəp, ye kwənmhaan kape narpinien†. Kini tokmə yakpior nīmtətien minə a apa Sodom kupan, to taon a rīpipəh nīrkəkien.‡

24 Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə nīpīg a yame Kughen tukror narpinien kapəmiə, in tukriskai pik rapita narpinien yame tukror kimi narmamə yamə mine kimnisarə apa Sodom kupən.”

*Yesu ravəhsi-pən narpisien kimi narmamə yamə mine kasəpəu
(Luk 10:21-22)*

25 Kini ye nīpīg a Yesu rīmə, “Tatə Kughen. Ik Yermaru kape narimnar fam- yerpīg ye neai, mine ye tokrei tanə. Yakəgnəgin Ik meinai Ik nīmnerkwaig kin nīprai narimnar minə e ye nīmri narmamə yamə mine kharkun nar. Kini mor əpu kimi narmamə yamə mine kisəmhen əmə kin kwajikovə minə mə iriə e tukharkun nar.

26 Tatə, in a norien yame Ik nakorkeikei.”

27 Kini Yesu rīrpīn mamni-ərhav mīmə, “Rīmīk rīmneighan-pə ta kin narimnar fam ye kwermīk. Kini Rīmīk pīsīn əmə rīrkun Tīni. Kini Tīni əmə mine narmamə kafan minə, iriə əmə kharkun Tatə Kughen. Iriə e narmamə yamə mine Tīni rīmīrpen ta əriə mə In tukror əpu Tatə Kughen kimi əriə.

† **11:23:** Yesu ramni narpinien yame Aesea rīmīni ta tu ye Aes 14:12-15. ‡ **11:23:** Kughen rīmnoriah taon a Sodom ye Jen 19:24-28. **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2

28 “Hauə tuk Yo, kimiə yamə mine nakasor pik wok kini misəpəu kin najipəyen kin nar pam minə, pəh yakvəhsi-pre napisien. §

29-30 Yakamni məkneikin meinai Yo yemə mar, kini kafak nətərigien in ye tanə. Kini hauə tuk Yo mhavəh napisien ye kapəmiə nimraghien. Tak-sajipə kin kafak nitip meinai in rəruvəruvə, kini kafak wok yame jakvəhsi-pre kimi əmiə in rīmar.”

12

Yesu ramhajoun narmamə kin norien kape Sabat

(Mak 2:23-3:6; Luk 6:1-11)

1 Kini ye Sabat kirik, Yesu mine kafan narmamə minə kimisəriwək mhavən yerki wit* tiksın, kini kafan narmamə minə kisəmkərəv. Khavən misətim wit tiksın, masən kwənkwan.

2 Mərig Farisi minə tiksın kimisəm mhani-pən tukun mhamə, “!Eh! Sabat e towēi, mərig kafam narmamə kasor wok masakapir Loa kape Moses. ?Rhawor e kasor məknakin?”

3 Mərig Yesu rīmini-pən tuk əriə mīmə, “Tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien nəvsəoyen ye Nəkwəkwə kape Kughen yame raməvsao kün norien yame King Deved rīmnor kupən, yame in mine kafan narmamə minə kimisəmkərəv.

4 Mərig, Deved rīmavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mən bred yame pris minə kwənhavəhsi-pən ta kimi Kughen. Mərig bred ai, ye Loa kape

§ 11:28: Loa kupan kape Moses in rəmhen kin kajipə pam. əm-ru Jer 31:25. 11:29-30: 1 Jon 5:3 * 12:1: Wit in kwənkwai nai kirik kamor flaoa kin. 12:1: Dut 23:25 12:2: Eks 20:10

Moses ramni mə narmamə apnapig tukhapəh nisəniən. Mərig pris minə əmə kharkun nisəniən.†

⁵ Uə tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien ye loa mə nipig minə fam ye Sabat, pris minə apa ye Nimə Ehuə Kape Kughen kasor wok kapəriə masakapir loa kape Sabat, mərig Kughen raməm mə nar a in ratuatuk əmə.

⁶ Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə kwən kirik eikin e In yerpilig rapita Nimə Ehuə kape Kughen.

⁷ Ye Nəkwəkwə kape Kughen In ramni mə,
 “Nar kirik ror rikik ramagien, in e mə rikimiə tukrehuə tuk narmamə,
 mərig rikik ripəh nagienien tuk kapəmiə sakrefaes minə.’” *(Hos 6:6)*

Kini Yesu rirpən nəgkiarien mamni-pən tuk Farisi minə mimə, “To nakpiharkun niprai nəgkiarien e, mipiharkun narmamə yamə mine kisatuatuk‡, to nakpihapəh nisəm-pəniən nar has kirik ye narmamə kafak minə.

⁸ Yakamni məkneikin meinai Yo, Ji Yermamə, Yo yakamarmaru ye Sabat.”

⁹ Kini Yesu ritərhav aikin a məriwək mamvən ye nəkwai nimə kape nofuginien kapəriə.

¹⁰ Kini ikin a, kwən kirik aikin, kwermən rimhə, ripəh nihuatukien kin. Kini kisaiyoh-pən Yesu mə, “?Rhawor? ?Ratuatuk ye loa mə to nakor huvə yermamə yame ramhə ye Sabat, uə nıkam?” Iriə kimisaiyoh-pən məknakin Yesu meinai kisarkut mə tuksəm-pən nar has kirik iran.

12:4: Lev 24:5-9 † **12:4:** Takəm stori e ye 1 Saml 21:1-6. **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 ‡ **12:7:** Yesu ramni mə kafan narmamə kisatuatuk. **12:10:** Luk 14:3

¹¹ Kini Yesu rimi-pən tuk əriə mīmə, “?Tukmə kimiə kirik, kafan sipsip rivə-ərhav pikin ye nəkwai nimir ehua ye Sabat, kini in tukrhawor? In tukraməkeikei mivən mirəh-si haktə aihuaa əmə. ?Pa e irəmiə in to ripəh norien məkneikin? Rirkək.

¹² Mərig nimiraghien kape yermamə rapita sipsip. Kini in ratuatuk əmə ye loa mə tukamor nar huvə ye Sabat.”

¹³ Kini rini-pən tuk kwən a mīmə, “Huatuk kin kwermim.” Kini rihuatuk kin kwermim, rhuvə əgkəp rəmhen kin kwermim nikarin.

¹⁴ Mərig Farisi minə a kimnhavən, mamharai mhun mə tukshopni Yesu.

Yorwok yame Kughen rimirpen

¹⁵ Kini Yesu rimirkun mə Farisi minə kisarkut mə tukshopni In, mitərhav aikin a. Kini narmamə khapsaah khakwasig kin In. Kini In rimmor huvə nəmhəyen fam kapəriə,

¹⁶ mini-əhu əriə mə tukhapəh nhani-ərhavyen In tuk narmamə.

¹⁷ Nar a ritərhav-pə ror nəgkiarieren kape profet kupan e Aesea ruauə minor nəfrakisien kin, yamə rimi mīmə,

¹⁸ “In e yorwok kafak yame yimirpen ta yakorkeikei pik In,

kini rikik ragien pik tukun.

Kini Yo jakor mə Nanmin kafak tukrurə mukwar iran.

Kini In tukrini-ərhav norien atuatuk kafak mine nivəh-miraghien kafak ye nimir narmamə tanə pisin pisin minə.

- 19 To In rīpəh nuhyen əjir, mīpəh nokrən-
apomhien;
Mīpəh nəgkiar-pikien ikin narmamə
kasofugin əriə minə ikin.
- 20 In yemə mar, kini In tukror huvə-pən kimi
narmamə yamə mine kasəpəu kini kapəriə
nəsaninien rikək. §
Tukror məkna meriaji-pən In tukror norien
yame ratuatuk tukror win ye norien yame
rahas.
- 21 Kini narmamə yamə mine pəh nien mə
kwənərəus kape Isrel, iriə tuksərəhu-pən
tim tim kapəriə nərigien iran, mə In tukrivəh
miragh əriə.” (Aes 42:1-4)

*Narmamə tiksın kamhani mhamə Yesu ramor
narimnar ye nəsaninien kape Setan*
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kini narmamə kimnharəh kwən kirik mhavən
kimi Yesu. Kwən a, nimirin rīpis, rīpəh nəgkiarien,
meinai nanmin has ramərəpən iran. Kini Yesu
rimnor huvə min, kini kwən a rimnəm nar,
məgkiar.

²³ Kini narmamə m-fam kisəm kisakur pik kin
mhamə, “Tukmə ror Kwən e in e Mikip King Deved
yame Kughen rimə tukrher-pə kin.”

²⁴ Mərig Farisi minə kimisərig, kamhani mhamə,
“Nikam. Tukmə ror In raməko-ta nanmin has
ye nəsaninien kape yarmhə e Bielsebul yame in
yamehuə kape yarmhə minə.”

§ 12:20: Gris ramni mə, “Tukripəh nakapirien nuwig kirik yame
ramiko, kini tukripəh nher-əpisien kandel yame ramuək.”

12:24: Mat 9:34; 10:25

25 Mərig Yesu ruirkun ta nətərigien kapəriə kini mımə, “Nikam. Tukmə narmamə ye kantri kirik kasəwhai əriə minə, misarə kīraru, kini tuktoriah kapəriə narəyen, kantri tukrimir. Kini rəmhen min kin yerkwanu kirik. Tukmə narmamə kwəsəwhai əriə minə, misarə kīraru, rukwanu a to rīpəh narəhuvəyen.

26 Kini rəmhen min kin narmamə kape Setan minə, tukmə iriə kasəwhai əriə minə, misarə kīraru, tukseikus-eikus min nimə kape Setan. Norien kape Setan tukrīpəh nīskaiyen. Tukrəsaaħəsaaħ mīrkək.

27 Kini kimiə minə min tiksın kasəko-ta nanmın has minə rəmhen kin yame yakamor. Mərig pa rımə kīsəko ta nanmın has minə e ye nəsaninien kape Bielsebul. Rhuvə mə iriə tukhani neikuəyen ye nəgkiarien yame nakamhani mhamə yakaməko ta nanmın has ye nəsaninien kape Bielsebul.

28 Mərig tukmə Yo yakaməko-ta nanmın has minə ye nəsaninien kape Nanmın kape Kughen, ramhajoun mə narmaruyen kape Kughen ruauə ta tuk əmiə.

29 Kini mamhen min kin yame to yermamə kirik nagheen rehuə rīvən, mətu kafan narimnar, maməmīr, yermamə pīsın kirik to rīpəh nīvəniən məkrəh kin. Tukmə yermamə rımə tukrīvən məkrəh kin kafan narimnar, kini tukrīrkwəji yermamə ai nagheen rehuə. Kini ai mīrkun nīvəniən

məkrəh kɪn kafan narɪmnar.*

³⁰ “Yermamə yame rɪpəh nɪkwasiɡien kɪn Yo, in kafak tɪkmɪr. Kɪnɪ yermamə yame rɪpəh nofugiɲien narmamə mɪnə kafak, in raməko-ta əriə kisaiyu rik rik.

³¹ Ror pən, yakamni-pre əfrakis tuk əmiə, mə Kughen rɪrkun nɪvəhsi-tayen narpɪniɲien ye nahasiɲien mɪnə fam yame nakasor, uə nɪni-hasiɲien yame nakasor iran. Məriɡ tukmə nakhani has Nanmɪn kape Kughen, to Kughen rɪpəh nɪvəhsi-tayen narpɪniɲien iran tuk nɪpɪɡ kɪrik.

³² Tukmə yermamə ramni hah Yo, Ji Yermamə, kɪnɪ Kughen tukrəru-kɪn mɪpəh narpɪniɲien. Məriɡ yermamə yame ramni hah Nanmɪn kape Kughen, Kughen to rɪpəh nəru-kɪniɲien tuk nɪpɪɡ kɪrik, ye nɪpɪɡ e uə ye nɪpɪɡ yame tukrɪpiuə.

³³ “Tukmə nai huvə, kwənkwan tukrhuvə; tukmə nai has, kwənkwan tukrahas. Ror məkneikɪn meinai kɪmiə takasəm əmə kwənkwai nai mə nai a in rhuvə uə rahas.

³⁴ ! Ah! Kɪmiə naksəmhen kɪn snek yame ramor norien iko iko. Kɪmiə nəmə has mɪnə. To nakhapəh nhaniyɲen nar huvə kɪrik, meinai narmamə kamhani əmə naha nhagiɲ yame raməmɪr yerkiɲiə.

³⁵ Yermamə yame nəriɡien rhuvə rukwar yerkin, nɪpɪɡ m-fam in ramni nar yame huvə.

* **12:29:** Nɪprai nuhpikɪniɲien ramni məkneikɪn mə yermamə nagheen rehuə in e Setan. Yesu ruə mɪrkwaji in, məkrəh kɪn kafan narɪmnar. In e, Yesu raməko ta nanmɪn has ye kwən a yame reinein nəɡkiariɲien. **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 **12:31:** Hib 6:4-6 **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

Kini yermamə yame nərigien has rukwar yerkin, nīpig m-fam in ramni nar has.

³⁶ Yakamni-pre tuk əmiə mə, ye nīpig yame Kughen tukrəkir narmamə iran, narmamə tukasəkeikei mhani-ərhav-pən tukun mə rhawor iriə kīmnhani nəgkiarien has apnapig minə fam kapəriə.

³⁷ Ror məkneikin In tukrəkir fam nəgkiarien pişin minə kapəmiə, mə kimiə nəmə atuatur minə uə nəmə has minə.”

Nimtätien yame Kughen rimnor ye nimraghien kape Jona, kini tukripior min ye Yesu

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kini nəmhajoun minə tiksın kape Loa kape Moses mine Farisi minə kīmnhani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. ?To nakor nımtätien əpsipis kirik yaksəm?”

³⁹ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mımə, “Kimiə narmamə e towei mine, kimiə naksor pik təvhagə has mhaukreikin-pən nımeitaimiə kimi Kughen, masorkeikei mə taksəm nımtätien pişin kirik. Mərig tukmə ror Kughen tukripəh norien nımtätien kirik ye nımrımıə. Mərig tukror əmə nımtätien kirikianə əmə yame rimnor kupən ye nımraghien kape Jona.

⁴⁰ Jona rimnaməmır ye tip kəməm ehuə kape nīpig kisısər, yenpig mine yeraan. Kini ye norien kirikianə əmə min, Yo, Ji Yermamə, jakaməmır ye nəkwai nımır kape nīpig kisısər, yenpig mine yeraan.

⁴¹ Kini ye nīpig yame Kughen tukrəkīr narmamə iran, nəmə Nineve mīn tuksərer mhani hah narmamə yamə mīne kīsarə e towei mīne. Meinai nəmə Nineve a kupan kīmīsərig nəgkiarien kape Jona, mīsarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has. Mərig Yo yakapita Jona, mərig kīmīə nakhapəh nisətərigien kīn Yo.

⁴² Kini in apa kupən, kwīn kape kantri e Shipa†, rīmasi-pən isok muə mə tukrīvəh nīrkunien kape King Solomon kupən. Mərig Yo yakmauə, nīrkunien kafak rapita King Solomon. Mərig kīmīə nakhapəh nisətərigien kīn Yo. Mə tukmə nīpig Kughen tukrəkīr narmamə iran, kwīn a kape Shipa tukrərer mīni-hah yamə mīne kīsarə e towei mīne.

⁴³ “Nīpig nanmīn has raməta ye yermamə kīrik, in ramavən ye tīpəvsīk, mamarha-kīn ikīn tukrapīs ikīn, mərig rīpəh nəmīen.

⁴⁴ Kini in mamni mīmə, ‘Pəh yakrerīg-pən ye kafak nīmə yame yīmnamarə ikīn.’ Nīpig in rīrerīg-pə məm kafan nīmə, yermamə rīkək iran, kīmnahiə rīpiə huvə, narīmnar m-fam kamhaswīn huvə.

⁴⁵ Kini in ramvən mīkīr mīn nanmīn has mīnə iriə seven yamə mīne kīshas pīk mīn rapita in. Kini khavən mīn imə mīsarə mīn ye nīmraghien kape yermamə a. Kini yermamə a, in apa kupən, kafan nīmraghien rahas; mərig taktakun ai rīmnahas pīk rapita yame in kupən. Kini kīsəmhen əmə kīn əmīə, nəmə has yamə mīne nakasarə e taktakun.”

12:41: Jona 3:5 † **12:42:** Nakəm kwīn kape kantri e Shipa ye 1 King 10:1-13. **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

*Famle əfrakis kape Yesu, iriə e narmamə yamə
mine kasor nəgkiarjen kafan
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Nipig Yesu raməgkiar hanə kimi narmamə, kini nisini mine piauni minə kasərer apa iruə mhamə tuksəgkiar kimin.

⁴⁷ Kini yermamə kirik rini-pən tuk Yesu mimə, “Yemasur, nisnim, mine naorahim minə khamə tuksəm-ru Ik apa iruə.”

⁴⁸ Mərig Yesu rimə, “?Pa e nisinik? ?Mine nipa e piak minə?”

⁴⁹ Kini In mamhajoun-pən kafan narmamə minə mimə, “Kimiə e nisinik minə mine naorahik minə.

⁵⁰ Meinai yermamə yame ramor narimnar yame Rimik Kughen rorkeikei, in ai naorahik, in ai nisinik, mine in ai nowinik.”

13

*Nuhpikinien kin yermamə yame ramsuv kweru
nai
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)*

¹ Ye nipig atuatur a, Yesu ritərhav mivən məkwətə apa ye nikar-kar nu apa Galili.

² Meinai narmamə khapsaah kimnhauə misərer rarkurao kin Yesu, In rimavən ye bot kirik mamkwətə. Kini narmamə kisərer fiak.

³ Kini In rini-ərhav-pən narimnar ripsaah kimi əriə ye nuhpikinien minə. Mamni mimə, “Yəsim kirik rimavən mə tikrisuv kweru nai apa ye nəsimien.

⁴ Mipik mivitæg-ətæg fam. Kini tiksın rəsaah-əsaah-pən ye swatuk, kini man minə khauə misən fam.*

⁵ Kini kweru nai tiksın rəsaah-pən ye tokrei kapiér, nimoptanə rikəskəh ikın. Kini rurə aihuua əmə meinai nimoptanə rikəskəh.

⁶ Mərig nipig mirh rhaktə, kini mhen, kisaukei fam meinai nuairiə ripəh neiwaiyu-pikien.

⁷ Kini kweru nai tiksın rəsaah-əsaah-pən yerki kwənrəkəsik.† Kini mhaktə mehuə. Məknekin, kwənrəkəsik rerko əsuun.

⁸ Kini tiksın rəsaah-əsaah-pən ye nimoptanə huvə, kini mhaurə, miseihuə, kini tiksın khakuə kin kwənkwairiə wan hundred, tiksın sikisti, kini tiksın toti.”

⁹ Kini Yesu rimə, “Tukmə kimiə narmamə yame nimətirgimiə rarə, sətərig huvə kin nəgkiarien e.”

¹⁰ Kini narmamə kape Yesu khauə misaiyoh In mhamə, “?Rhawor nakaməgkiar kimi narmamə ye nuhpikinien?”

¹¹ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mə, “Yakamni məkna meinai Kughen rimnəhitə ye swatuk tuk əmiə mə takharkun nəgkiarien mənəiwən kape narmaruyen kape Kughen. Mərig narmamə apnapig minə, Kughen ripəh nəhitəyən ye swatuk məknakin tuk əriə.

¹² Narmamə yame mine kisəri-pən kafak nəgkiarien, Kughen tukrivəhsi-pən min nirkunien kimi əriə. Mərig narmamə yamə mine kisərig kafak

* **13:4:** Kwən e ramsuv kweru nai kirik kamni kimə “wit” rəri-pən norien kape nisuyen wit. † **13:7:** Yesu to ripəh niniyen mə kwənrəkəsik, mərig nərəus kirik ror nhirin.

nəgkiarien kini misor nar apnapig iran, Kughen tukrivəhsi-ta nirkunien kəskəh kapəriə.

¹³ Yakaməgkiar kimi əriə ye nuhpikinien meinai kisərig pawk, mhapəh nharkunien; kini iriə kisarhakın pawk, mhapəh nisəmien ni pran.

¹⁴ Nımraghien kapəriə ror nəgkiarien kape Profet Aesea ruauə minor nəfrakisien kin yame ramni mə,

“ ‘Iriə tuksarhakın, misarhakın pawk, mərig to khapəh nisəmien ni pran.

Iriə to kisərig pawk, mərig to khapəh nharkunien.

¹⁵ Ror məkneikin meinai kaparia kapə ruauə muiskai,

kini kwəsəpou kin nətərigien kin nar,

kini misətapig kin nımriəriə.

To kipi hapəh nisorien məknakin, kipi səm nar kin nımriəriə,

mipisərig nar kin nımətirgiriə,

mipiharkun nar yerkiəriə,

mipisarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini to Yo yakpivəh miragh əriə.’ (*Aes 6:9-10*)

¹⁶ “Mərig kimiə e, Kughen rimnautə-pre kin kafan ni huvəyən kimi əmiə, kini tukmə naksarhakın, taksəm; kini tukmə naksərig, takharkun ni pran.

¹⁷ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə profet minə khapsaah mine nəmə atuatur minə khapsaah kimisorkeikei mə taksəm naha nhagin yame nakwəsəm ai taktakun, mərig kimnhapəh nisəmien. Kini misorkeikei pik mə tuksərig naha

nhagin yame nakwəsərig ai taktakun, mərig kımnhapəh nisərigien.

¹⁸ “Kimiə sətərig huvə kın nıprai nuhpikinien kape yəsım.

¹⁹ Kweru nai yame rımnəsaah-pən ye swatuk, in rəmhen kın yermamə yame rımnərig nəgkiarien kape narmaruyen kape Kughen, mərig rıpəh nırkunien. Kini Setan ravəhsi-ta aihuaa əmə nərigien yame rımavən yerkin.

²⁰ Kini kweru nai yame raməsaah-pən ye nımoptanə yame kapiə ipakə ikın, in rəmhen kın yermamə yame rımnərig nəgkiarien kape Kughen, məkneikın ravəh yerkin agien,

²¹ mərig nuan rıpəh neiwaiyu-pikien. Kini ramərer əmə tuk nıpig kwakwə əmə. Tukmə nıpig əutən uə nahasien kirik ruə ye nımraghien kafan tuk nəgkiarien a, taktakun əmə rımır ye kafan nhatətəyen.

²² Kini kweru nai yame rımnəsaah-pən yerki kwənurkəsik, in rəmhen kın yermamə yame rımnərig nəgkiarien kape Kughen, mərig kafan nətərigien ramvən pik tuk narımnar kape tokrei tanə, kini in rorkeikei mə kafan nautə tukripsaah, kini nətərigien mınə a kaserko əsuun nəgkiarien kape Kughen. Kini nəgkiarien a rıpəh nikuəyen kın kwənkwan.

²³ Mərig kweru nai yame rəsaah-pən ye nımoptanə huvə, in rəmhen kın yermamə yame rərig nəgkiarien kape Kughen, kini mırkun nıpran. Kini ye nımraghien kafan, rikuə kın kwənkwan. Tiksin khakuə kın kwənkwairiə wan hundred,

tiksın sikisti, tiksın toti.”

Nuhpikinien ye mənvhirik yame rahas

24 Kini Yesu rimi-ni-ərhav-pən mın nuhpikinien kirik kimi əriə mımə, “Narmaruyen kape Kughen, in rəmhen kın yermamə kirik yame rıməvitəg-ətəg kweru nai ye kafan nəsimien.

25 Yenpig, kisapir iriə kafan narmamə mınə, məkneikin kafan kirik tikmir ruə mivitəg-ətəg mənvhirik has ye kafan nəsimien, map.

26 Kini kweru nai huvə mınə kishaktə, misəhuə, misor kwənkwaيريا. Mərig ye nipig a, mənvhirik has rhaktə mın, mehuə.

27 “Kini slef mınə kape kwən a khauə misəm, mhani-pən tukun mhamə, ‘Yeməhuə. ?Nimisuv kweru nai huvə in əmə in əmə, uə nıkam? ? Mənvhirik has risi-pkaa?’

28 “Kini yamehuə a rini-pən tuk əriə mımə, ‘Tikmir kirik kafak rimmor nar en.’

“Kini kafan slef mınə khani-pən tukun mhamə, ‘?Mərig nakmə jakhavən misəkawai ta mənvhirik has a uə?’

29 “Rini-pən tuk əriə mımə, ‘Nıkam. Hapəh. To nakasəkawai ta mənvhirik has mınə a, masor misəkawai ta pikin kwənkwai nai huvə.

30 Pəh iriu kwhaktə kwis əmə miravən mwəriaji kwənkwai nai huvə rımrəuə. Ye nipig a in a, jakni-pən tuk kafak narmamə yamə mine tukharhi kwənkwai nai mə tukhavən misəkupan misəkawai ta mənvhirik has, mhapik, misarakikin-pən ye nap. Kwasig ikin, khapik kwənkwai nai huvə mınə mhauə ye nəkwai nimə kafak yame kamətu-pən nəviginien ikin.’ ”

Narmaruyen kape Kughen ramehuə atuk ye nəsaniñien kafan

(Mak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ Kini Yesu rimiñi-pən min nuhpikinien kirik tuk əriə mīmə, “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin kwənkwai mastad, yame yermamə rimiñvəh miñvən misuv ye kafan nəsimien.

³² Kwənkwai mastad a in rarkəskəh pik, mərig niṗig in tukrurə mehuə rəmhen kin nai ehuə kirik. Kini man minə yamə mine kamhaivə yerpriṗig tukhauə misor nimairiə ye kwerəgrəgin.”

³³ Kini Yesu rimiñi-pən min nuhpikinien kirik tuk əriə mīmə, “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin yis yame piraovin kirik ramarap ye flaoa riṗsaah yame ramor-pən ye besin ehuə, kini rher-əpu flaoa rəsiis, mehuə.”

³⁴ Narimnar minə fam, Yesu ramni əmə nuhpikinien iran kimi narmamə, to riṗəh niñi-atuatuk-əməyen.

³⁵ Nar a ritərhav-pə ror nəgkiarinen kape profet kupan ruauə minor nəfrakisien kin, yame rimiñi mīmə,

“Niṗig tukmə yakaməgkiar, jakni əmə nuhpikinien. Jakamni-ərhav narimnar yame yimnerkwaig kin ririkakun ye niṗig yimnor tokrei tanə meriaji-pə e taktəkun.” *(Sam 78:2)*

Yesu ramhoprai nuhpikinien ye mənvhirik has

³⁶ Kini Yesu rəta ye narmamə, miñvən ye nəkwai nimə kirik. Kini kafan narmamə minə khavən misəm, misaiyoh-pən mhamə, “Hoprai-pə ru nuhpikinien ye mənvhirik has yame raurə ye nəsimien.”

³⁷ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mīmə, “Yo e, Ji Yermamə, Yo e yermamə yame yimnəvi-ətəg-ətəg kwənkwai nai ye nəsimien.

³⁸ Kini nəsimien in tokrei tanə. Kini kwənkwai nai huvə, iriə e ji Kughen yamə mine In ramar-maru irəriə. Kini mənvhirik has minə, iriə e ji Setan.

³⁹ Kini tikmir yame rimavən mivitəg-ətəg mənvhirik has a in Setan. Kini nipiğ yame tukrhi kwənkwai nai, in e Nipiğ Kwasig. Kini narmamə yamə mine kamharhi kwənkwan, iriə e agelo minə.

⁴⁰ Tukhapik mənvhirik has misəhi-pən ye nap. Norien a rəmhen kin Nipiğ Kwasig.

⁴¹ Yo, Ji Yermamə, jakher-pre kin agelo minə kafak tukhavən ikin yakamarmaru ikin, misəkwai ta yor təvhagə has minə fam, mine narimnar minə fam mine yame kamhavi-pən narmamə tuk norien təvhagə has minə.

⁴² Iriə tuksarakikin-pən əriə ye nap ehua. Kini aikin a, narmamə tuksasək misəkwəruə.

⁴³ Kini narmamə yamə mine kisatuatuk tuksəsiə ye rao ye neai, rəmhen kin mirh. Tukmə kimiə narmamə yame nimətirgimiə rarə, sətərig huvə kin nəgkiarien e.”

Nuhpikinien ye bokis mane yame ramerkwaig

⁴⁴ Kini Yesu rirpən nəgkiarien kafan mamni mīmə, “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin bokis mane kirik yame ramerkwaig ye nimoptanə. Kini yermamə kirik rimavən, məm, kini rarə minim min ye nimoptanə. Rikin rimnagien pik,

kini rīvən mor salem kin narimnar fam kafan, mivəh mane iran, mivən mivəh nimri nimoptanə a kimnerkwaig kin bokis mane ikin.”

Nuhpikinien ye kapiet e kamni kimə perel

⁴⁵ Kini Yesu rirpən nəgkiarinen kafan mamni mimə, “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin sto kipa yame ramarhakin kapiet huvə minə e nimrən rhaktə, kamni kimə perel, mə tukripik mivən mor salem kin.

⁴⁶ Tukmə rəm perel kirik yame rhuvə pik, kini marar mivən mor salem fam kin kafan narimnar, kini mivəh mane iran, mivən mivəh perel a kin.”

Nuhpikinien ye net kape niviyen kəmam

⁴⁷ Kini Yesu rirpən nəgkiarinen kafan mamni mimə, “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin nipig narmamə kisarko-pən kin net apa ye lugun mamhavi kəmam pisin pisin iran.

⁴⁸ Nipig net rukwar kin kəmam, kini khavihaktə net, kini masəwhai kəmam minə mhavai-pən kəmam huvə minə ye nitip ehua minə kapəriə, misarakikin kəmam yamə mine kisahas.

⁴⁹ Kini ye norien kirikianə əmə min, tuk Nipig Kwasig, agelo minə tukhauə mhavəhsi-ta narmamə yamə mine kisahas tuk narmamə yamə mine kisatuatuk,

⁵⁰ misarakikin-pən əriə ye nap ehua- ikin narmamə kisasək misəkwəruə ikin.”

⁵¹ Kini Yesu raiyoh-pən kafan narmamə minə mə, “? Kimiə nakharkun narimnar minə a uə nikam?”

Kini iriə khamə, “Ǝwəh.”

⁵² Kini rini-pən tuk əriə mīmə, “Ror məkneikin, nəmhajoun minə fam kape loa yamə mine kwənhauə ye narmaruyen kape Kughen, kimisofugin-pən nəgkiarien wi kafak mine nəgkiarien akwas kape Moses rəmhen kin yame yemehuə kape nimə kirik ramofugin-pən narimnar huvə yamə mine khawi mine narimnar huvə yamə mine ramswin hanə ye nimə kafan.”

*Nəmə imei Yesu kimisəpəh In
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Kini Yesu rimini ta nuhpikinien minə a, marar, mītərhav.

⁵⁴ Muə iman ikin, mirikakun maməvhag kimi narmamə ye nəkwai nimə kape nofuginien. Kisərig nəgkiarien kafan, kisakur, misaiyoh əriə minə mhamə, “!Man! ?In ravəh hiə nirkunien e? ?Rhawor mor nimtətien minə e?”

⁵⁵ Kitawə kwənharkun ta kwən e. In kwajikovə əmə kape yermamə yame ravhirəkin nai. Nisini e Meri; kini naorahini minə e Jemes, mine Josef, mine Judas, mine Saemon.

⁵⁶ Kini nowini minə kasarə min e kitawə miriə. ? Ravəh hiə nirkunien e?”

⁵⁷ Kini iriə kinasəməkin In.

Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Tukmə profet kirik kape Kughen, narmamə tukhasiai In. Kini mərig, narmamə iman ikin, mine kwənərəus kafan minə, iriə pisin əmə to khapəh nhasiaiyen In.”

⁵⁸ In a ye kwənmhaan a, ripəh nor-pikien nimtətien, meinai kapəriə nhatətəyen rikək iran.

14

Nimhøyen kape Jon Baptaes (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Ye nīpig a, King Herod Antipas yame rīmnamarmaru ye tanə Galili rīmnərig nəvsaoyen kīn Yesu.

² Kini mīni-pən tuk kafan yorwok mīnə mə, “! Eh! !Kwən e in Jon Baptaes, ruimragh mīn ye nīmhøyen! Ror pən ravəh nəsaninien tuk norien nīmtətien mīnə.”

³⁻⁴ Herod rīkin raməsik məknakin meinai nīpig kīrik, in rīmikīr ta piraovīn kape Filip e piauni. Pian a, nhagīn e Herodias. Kini Jon rīmīni-əhu mīmə, “Kīmīni-əhu mə takpəh nīkīr-tayen pīraovīn e.”* Jon ramni-əhu Herodias, Herodias raməmakin in tukun. Kini Herod rīmivəhsi-pən Jon ye kalabus.

⁵ Kini Herod rīmə tukrhopni Jon tukun, mərig ruagin kīn narmamə, meinai rīkīriə rīmnəsik mə Jon in profet kīrik.

⁶ Mərig nīpig kīrik, Herod rīmnor nəvīgīnien ehuə kīrik mamor nīpig kafan yame rīmnarha iran. Kini piakəskəh e jī Herodias rīmnor danis ye nīmri narmamə. Rīmnor danis, Herod rəm rorkeikei,

⁷ mīni-pən tuk piakəskəh a mə, “Yakamni kwəsu əgkəp mə nar yame ik nakorkeikei mamaiyoh yo kīn, yakīrkun nīvəhsi-preyen.”

* **14:3-4:** Kughen ramni-əhu mə takpəh nīkīrtayen pīraovīn kape pīam ye Lev 18:16, mīne 20:21. Kini mərig tukmə pīam rīmhə, kafan kwajīkovə rīrkək, takaməkeikei mīkīr kafan pīraovīn (Dut 25:5-6).

14:3-4: Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

⁸ Mərig Herodias rimmaməkeikei kimi piakəskəh ai mə tukrini-pən tuk Herod mimə, “Yakorkeikei mə taktəkun əmə takrəh kapən kapə Jon Baptaes, mukrai-pən ye tikiplet, mirəh muə kimi yo pəh yakəm.”

⁹ Nəgkiarien ai ror King Herod rərig rahas pik, meinai rimmor nəgkiarien əutən ye nimri in minə tiksın. To ripəh nəpəhyen. Kini rimə tuksor nəkwai piakəskəh ai.

¹⁰ Mher-pən kin narmamə tiksın khavən ye kalabus misərəru-ta kapən kapə Jon,

¹¹ mhaukrai-pən ye tikiplet, mhavəh mhavən mhavəhsi-pən kimi ji Herodias. Kini in rivəh-si-pən kimi nisini.

¹² Kini narmamə kape Jon kimnhavən mharəh ni pran, mhavən mhanim. Misarar mhavən misəvsao kin kimi Yesu.

Yesu rimivəh nəviginien rikəskəh, mor ripsaah, maməvigin narman faeftaosən kin

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nipig Yesu rimmərig nəvsaoyen a, kini rat-pən ye bot kirik mivən apa ikin ruhiko ikin. Mərig nukwhao kimnharkun aikin ramvən ikin, mhatərhav ye kapəriə rukwanu minə misəriwək mhakurao mamhavən misəm.

¹⁴ Kini Yesu rimivhiak məm narmamə khapsaah aikin, kini rikin reiwaiyu tuk əriə. Kini rimavən mor huvə narmamə yamə minə kamhamhə.

¹⁵ Rinamenaiyu, narmamə kape Yesu khauə misəm In, mhamə, “Kwənmhan əkwak ikin e, kini rinamenaiyu. Takher rik rik kin narmamə minə e, pəh kamhavən apa yerkwanu ipakə minə mhavəh nəriə kirik nəviginien.”

16 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Rहुvə mə tukhapəh nisaiyu-rik-rik-ien. Kimiə taksəvigın əriə.”

17 Mərig iriə khani-pən tukun mhamə, “? Jakshawor? Nıpar bred kirkirip əmə mine kəmam kıraru.”

18 Kını Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Havəh mhauə.”

19 Kını mını-pən tuk narmamə mə tuksəkwətə huvə yerki mənvhirik. Kını mivəh bred ai kirkirip mine kəmam kıraru, mivaag haktə mını vi vi Kughen tukun, mhapu bred, mıpik-pən kimi kafan narmamə mımə, “Takhapik misəvigın narmamə mınə a kın.”

20 Kını iriə kimisəvigın tupriə rəsiis misəpəh nıpərpər bred mine kəmam. Kını kafan narmamə mınə kimnhavai-pən ye nıtıp twelef khakuar mın.

21 Narmamə ai kimisəvigın, kimivəh əmə nıhupın ye narman, iriə fam rəmhen kın faef taosen. Mərig kıpəh nəvhuekinien nıpiraovın mine kwajikovə mınə.

*Yesu rameriwək ye nımar mar nu
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)*

22 Məkneikin, Yesu rımini-pən tuk kafan narmamə mə tukhavən ye bot misəkupan mhavən ye nıkar nu, mərig In raməmır əmə mə tukrher-pən kın narmamə kamhavən iməriə ikın.

23 Rher-pən ta kın narmamə ai, kını marar mhaktə fiak mivən ye tukwas kirik In pisin əmə, mə tukrəhuak. Rınamenaiyu, Yesu pisin əmə aikın.

24 Mərig bot ravirə ta ye nu, mırəhpikin nımətag. Peao-peao ramuh bot.

25 Kini ye kwəsum-niraanien, Yesu rarar məriwək ye nımar-mar nu mamuə tuk əriə.

26 Kini narmamə kafan minə kimisəm rəriwək mamuə ye nımar-mar nu, kamhagin pik. Misokrapomh mhamə, “!Eh! !Yarhmə kirik apa!”

27 Məkneikin, Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Takhapəh nhaginien. Mə Yo əmə e.”

28 Kini Pita rimə, “Yermaru. Tukmə Ik əfrah, okrən min kin yo pəh yakəriwək min ye nımar-mar nu murə.”

29 Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “Yuə.”

Kini Pita rəvi-ərhav ye nəkwai bot, məriwək ye nımar-mar nu mivən tuk Yesu.

30 Məm peao-peao, kini rigin pik, kini minaməmnim. Masək-pən tuk Yesu mimə, “!Yermaru, vəh miragh yo!”

31 Məkneikin, Yesu rərao-pən mirəh, mini-pən tukun mimə, “Kafam nhatətəyen rəkəskəh pik. ? Rhawor e nakpəh niniyen nəfrakisien irak?”

32 Kini kwat-pən min ye bot, məknekin nimətag reiwaiyu.

33 Kini narmamə minə a ye nəkwai bot kasəgnəgin In mhamə, “!Nəfrah! Ik Ji Kughen.”

34 Kini kimnhavən ye nıkar lugun pən, mhavhiak ye tanə Genesaret.

35 Kini narmamə aikin khauə misəm Yesu, minharkun In, misher-pən nəgkiarien kimi narmamə rarukrao ye rukwanu minə fam aikin a. Kini khapik min kapəriə narmamə yamə mine kamhamhə mhavən tuk Yesu,

36 misəkeikei kimin mhamə iriə yamə minə kamhamhə, tukharap əmə nəpag nimri neipən

kafan, kini iriə fam yamə mine kimnharap In misəsanin.

15

*Nəmhajoun kape loa kape Moses kasotgoh iriə
Yesu ye nikarin kape loa
(Mak 7:1-23)*

¹ Nəmhajoun tiksin kape loa kape Moses iriə Farisi minə khasi-pən apa Jerusalem mhauə misəm Yesu misaiyoh In mhamə,

² “? Rhawor kafam narmamə khapəh nisəri-pənien kapətawə natuakəmien yame kaha minə kimnəsəvhag kin kimi ətawə? Kafam narmamə minə kasəvigin mhapəh nisərvayen rəri-pən natuakəmien kapətawə.”

³ Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “! Mərig kimiə nakwəsəpəh loa kape Kughen minamhakwasig əmə kin narəyen kape kaha minə!

⁴ Əmru, Kughen rimini kupən mīmə, ‘Takhasiai nisinmiə mine rimimiə.’ *(Eks 20:12; Dut 5:16)* Kini mīmə, ‘Yermamə yame ramni hah nisini uə rimni tukhopni.’ *(Eks 21:17; Lev 20:9)*

⁵ Mərig kimiə nakhani-əhu narmamə mə tukhapəh nisasituyen ye nisinriə mine rimriə, mhamə tukhani-pən tuk əriə mhamə, ‘Eh. Yakeinein nivəhsi-preyen nar kirik meinai yakvəhsi-pən ta fam kimi Kughen, kini yo to yakpəh nivəhsi-ta-minien mivəhsi-pre kimik.’

⁶ Nakasəvhag kimi narmamə məknekin mamhani əswasig kin nasituyen yame narmamə tuksor kimi nisinriə minə mine rimriə minə. Ror

pən narəyən kapəmiə yame nakasəvhag kīn kīmi narmamə ramor təkun nəgkiarīen kape Kughen.

⁷ Niniyən kapəmiə rhuvə məriḡ norien kapəmiə rahas. In apa kupən, profet e Aesea, rīmnəfrakis ye nīkarīn kapəmiə mīrai mamni mə,

⁸ “Nəmə mīnə, kamhani apnapīḡ əmə nəfrakisien irak ye nheriə,
məriḡ rīkiriə raməmīr isok pīk tuk Yo.

⁹ Kasəhuak məriḡ kasəhuak təkun əmə.

Kīni ye kapəriə nəvhagien kamhani mhamə nəgkiarīen e kape Kughen, məriḡ rəmhen əmə kīn nəriḡien kape yermamə.” (*Aes 29:13*)

¹⁰ Kīni Yesu rīmnokrən kīn narmamə mə tukhauə mīsəm. Mīni-pən tuk əriə mə, “Sətəriḡ-ru, mharkun nar e.

¹¹ Nar raməmīr iruə, tukmə rīvən yerki yermamə, to rīpəh norien rəmkiḡmīk ye nīmri Kughen. Nar ramtərhav ye nəkwai yermamə ramor nəmkiḡmīk ye nīmri Kughen.”

¹² Kīni kafan narmamə mīnə khauə mīsəm mīsaiyoh-pən mhamə, “?Məriḡ nakīrkun mə Farisi mīnə kīmīsəriḡ nəgkiarīen e kafam, rīkiriə raha?”

¹³ Kīni rīni-pən tuk əriə mə, “Nai mīnə fam yame Rīmīk apa ye neai rīmīpəh nīhuyen, In tukrīvi-haktə piəpiə iriə nuan mīnə.

¹⁴ Səpəh əriə. Iriə kamhakīr narmamə, məriḡ nīmririə rīpis. Tukmə nīmriḡn piḡ rīkīr nīmriḡn piḡ, kīni iriu tukawəkeikei mīrəivə ye nəkwai nīmri.”

¹⁵ Kīni Pita rīni-pən tukun mīmə, “?Hoprai-pə ru nīprai nuhpīkīnien en kīmi əmawə?”

16 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “?Rhawor? ? Kimiə mīn nakseinein?

17 ? Nakharkun mə narimnar yame kamən ramvən ye tıp jir mamtərhav mīn?

18 Mərig narimnar yame ramsi-pən yerki yermamə kini mamtərhav ye tikinherin, ramor yermamə raməmkimik ye nimir Kughen.

19 Meinai in ai yerki yermamə, nərigien hah ripsaah, rəmhen kin nhopniyen yermamə, nəkrəhyen kin piraovın, nor-apnapigien nar, nəkrəhyen, neikuəyen, mine niniyen nikar jir.

20 Norien has minə a kamhasi-pən yerki yermamə masor in raməmkimik ye nimir Kughen. Mərig tukmə yermamə kirik rıpəh nəravyen, pa rimə rəmkimik ye nimir Kughen.”

Piraovın yame pəh nien mə kwənərəus kape Isrel ramni nəfrakisien ye Yesu

(Mak 7:24-30)

21 Kini Yesu ritərhav aikin a mivən ye taon kiraru e Taea mine Saedon.

22 Kini pian kirik yame pəh nien mə kwənərəus kape Isrel ramarə ye kwənəmhan a rimauə məm, mamasək apomh mīmə, “Yermaru. Mikip King Deved. !Rikim tukreihuə tuk yo! Nanmīn has kirik ramərer-pən ye piakəskəh kafak, mamoriah pik in.”

23 Mərig Yesu rıpəh niniyen nar kirik tukun. Kini kafan narmamə khauə masəkeikei kimin mhamə, “Her-pən kin pəh ramvən, meinai in ramasək apomh mamkwasig kin ətawə.”

24 Mærig Yesu rini-pæn tuk æriæ mīmæ, “Kughen rimmher-pæ kin Yo mæ jakvæn æmæ tuk sipsip minæ kape kwænæræus kape Isrel yamæ mine kaserwei.”

25 Mærig pian a ruæ mænimkur ye nimri Yesu mamni mīmæ, “Yermaru, asitu irak.”

26 Mærig Yesu rini-pæn tukun mæ, “Rapæh natu-atukien mæ tikvæh næviginien ne kwajikovæ minæ karakikin-pæn kimi kuri minæ kapæriæ.”*

27 Mærig piraovin ai rini-pæn tukun mæ, “Yemasur, næfrakis. Mærig kuri minæ kharkun nisæniens nimsimsi næviginien ne kwajikovæ minæ yame ramæsaah-pæn ye næpææg tebol kape yamehuæ kapæriæ.”†

28 Kini Yesu rhorpin nægkiarient kafan mīmæ, “Piraovin. Kafam nhatætæyen rehuæ. Naha nhagin yame nakorkeikei, tukruæ mor næfrakisient kin.” Kini taktakun æmæ, piakæskæh kafan rimmæsanin min.

Yesu rimmnor huvæ narmamæ khapsaah yamæ mine kamhamhæ

29 Kini Yesu ritærhav aikin a mamæriwæk ye nikar-kar lugun Galili. Mhaktæ fiak mivæn ye tukwas kirik mamkwætæ.

30 Kini nukwhao ehua khauæ misæm. Mhapik narmamæ yamæ mine nihuria rarpævin mine nimrin pis minæ, mine yamæ mine niprairiæ rimhæ,

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Yesu ramægkiar kin kuri meinai næmæ Isrel iriæ khamæ næmæ pæh nien mæ kwænæræus kape Isrel kisæmhen kin kuri. Ror pæn khamæ takasitu ye kwajikovæ minæ kape nar Isrel, mipæh nasituyen ye kwajikovæ minæ kape næmæ tanæ pisin. † **15:27:** Pian a rimmægkiar kin nimsimsi næviginient ror nuhpikinient kin. Mæ Yesu ramasitu ye narminæ Isrel, mærig nipar nasituyen kafan in aikin. To rapæh næhipæn-fam-ien kimi narminæ Isrel.

mine yamə mine kaseinein nəgkiarien, mine yamə mine kimnhavəh nəmhəyen pisin pisin. Misətu-pən əriə ipakə tuk Yesu, kini In ror huvə əriə.

³¹ Kini narmamə minə a kimisəm mə narmamə yame kaseinein nəgkiarien kimisəgkiar, mine yamə mine nıprairiə rimhə kimisəsanin, mine yamə mine nihuriə rahas kimisəriwək, mine nımriin pis minə kimisəm nar, kini kisakur pik kin, mhani vi vi Kughen kape Isrel.

Yesu rimnor nımtətien kirik, maməvigin narman fo taosen

(Mak 8:1-10)

³² Ye nıpig a, Yesu rimnokrən kin kafan narmamə minə mimə, “Rikik reiwaiyu pik tuk narmamə minə e. Kitawə miriə kimisəmır nıpig kisisər, kini nəriə nəviginien rirkək. To yakher-pən kin əriə yerkwanu, kamhavən kirik rəmkərəv ye swatuk, nımriin rapig, kini rimır.”

³³ Kini narmamə kafan minə khani-pən tukun mhamə, “?Tukhavəh hiə nəviginien rəmhen tuk nukwhao ehuə e? İkin eikin e kwənmhan əkwak.”

³⁴ Kini Yesu raiyoh əriə mə, “?Mərig bred kuvhuun en?”

Khamə, “Bred seven. Mine kwaji kəmam tiksın.”

³⁵ Kini Yesu rini-pən tuk narmamə ai mə, “Taksəkwtə.”

³⁶ Kini mivəh nıpar bred ai mine kəmam, mini vi vi Kughen tukun, kini makapır-pır, məhi-pən kimi kafan narmamə minə mə tuksəvigin narmamə ai kin.

³⁷ Kini kisəvigin, tupriə rəsiis fam. Kini narmamə kafan minə khavən mhapik niperpər nəviginien, mhavai-pən ye kəmeiru ehuə seven.

³⁸ Narmamə minə ai kimisəvigin, kimivəh əmə nihupin ye narman, iriə fam rəmhen kin fo taosen. Mərig kipəh nisəvhuekinien nipiraovin mine kwa-jikovə minə.

³⁹ Kini Yesu rher rik rik kin əriə. Mat-pən ye bot, mivən apa kwənmhan ehuə kirik, nhagin e Magadan.

16

Farisi minə mine Sadusi minə kisaiyoh Yesu mə tukror nimtətien kirik

(Mat 12:38-45; Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kini ai, Farisi tiksın mine Sadusi tiksın khauə masəni-əhu Yesu mə to ripəh norien nimtətien kirik ye nimiria yame ramhajoun mə nəsaninien kafan ramsi-pən ye neai.

² Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Nipig mirh natukrivə, nakhamə, ‘Tikianakwamer rukweiha tukravən meinai napuə raməwhao.’

³ Kini yenpiyepig iran, nakhamə, ‘Nəhig tukrip, meinai napuə rəwhao markurao.’ Nakharkun niniyen niprai nimtətien ye nimar napuə, mərig nakseinein niniyen niprai nimtətien yame yakamor ai taktakun.

⁴ Kimiə e taktakun mine, naksahas. Kimiə nəmə Isrel nimisəpəh kapəmiə nhatətəyen ye Kughen rəmhen kin piraovin kirik yame rapəh kafan yerman məri-pən kwən pisin. Kini taktakun naksorkeikei mə jakor nimtətien kirik yame tukrhajoun mə yimasi-pən ye Kughen. Mərig

Kughen tukror nımtätien kirikianə əmə, in e nımtätien kape Jona kupan.” Yesu rımnəgkiar fam ai məpəh əriə.

Yesu rımnor kwirig kimi kafan narmamə minə meinai kasəvit-ərhav ye nımtätien yame rımnor

(Mak 8:14-21)

⁵ Kini ai Yesu mine kafan narmamə minə khavən ye bot, misəviəfugin ye nu apa Galili. Misəru-kin nıpər bred nəriə.

⁶ Kini Yesu rımnor kwirig kimi əriə mımə, “Takasərig əmiə tuk ‘yis’ kape Farisi minə, mine Sadusi minə.’

⁷ Kini kinəsaiyoh əriə minə kin nıpran, mhamə, “? Tukmə ror kwən e rımə kitawə kimnhapəh nhavəhyen bred uə?”

⁸ Mərig Yesu ruirkun ta nərigien kapəriə. Mini-pən tuk əriə mə, “Kapəmiə nhatətəyen rikəskəh. ? Nakshawor e masəm əmiə minə mə bred rikək?”

⁹ ? Rhawor e rikimiə rıpəh nəsikien kini nakhapəh nharkun-huvəyen mə nıpig yımivəh nıpar bred kirkirip, məhi-pən kimi narman faef taosen kisən, kini kimisəpəh nıpərpər nəviginien, ?nakhavai-pən ye nıtip kuvhuun?

¹⁰ Kini nıpig yımivəh nıpər bred seven, məhi-pən kimi narman fo taosen, kini mhapəh nıpərpərin, ? nakhavai-pən ye kəmeiru kuvhuun?

¹¹ ? Rhawor kimiə nakhapəh nharkunien mə yakpəh nəgkiarien kin bred? Takasərig əmiə tuk ‘yis’ kape Farisi minə mine Sadusi minə.”

¹² Kini ye nıpig a, iriə kimnharkun mə pəh nien mə raməgkiar kin yis yame kamor bred kin, mə

16:4: Jona 1:17; Mat 12:40

16:6: Luk 12:1

16:9: Mat 14:17-21

16:10: Mat 15:34-38

tukasərig əriə tukun. Mərig tukasərig əriə tuk nhajounien kape Farisi minə mine Sadusi minə.

Pita ramni mə Yesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Kini ai Yesu mine kafan narmamə khavhiak mhatərhav-pən ye kwənmhan e kamni kimə Sis-aria Filipae. Kini Yesu raiyoh əriə mə, “?Mərig narmamə kamhani mə Yo, Ji Yermamə, Yo e pa?”

¹⁴ Kini khani-pən tukun mhamə, “Tiksin khamə Ik e Jon Baptaes; tiksin khamə Ik e Elaeja tu; kini tiksin khamə Ik e Jeremaea uə profet kupən pisin kirik kape Kughen.”

¹⁵ Mərig In raiyoh əriə mə, “?Mərig rhawor irəmiə? ?Nakhamə Yo e pa?”

¹⁶ Mərig əmə Saemon Pita rimə, “Ik e Kristo,* ji Kughen yame Ramragh.”

¹⁷ Kini Yesu rimini-pən tukun mə, “Saemon Jona†, Kughen rimnautə-pre kin nihuvəyen kafan kimik, meinai pəh nien mə yermamə kirik rimnor əpu nar e kimik; mərig Rimik apa ye rao ye neai, In rimnor əpu nar e kimik.

¹⁸ Kini yakamni-pre tuk ik mə ik Pita‡, ni pran ramni mə kapiə yame jakvhirəkin-pən niməhuak kafak iran. Kini to nəsaninien kape nimhəyen ripəh napitayen kafak narmamə minə.

16:14: Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 * **16:16:** “Kristo” mine “Mesaea” kwəm nəmhen. Ni pran rimə, “Yermamə yame Kughen rimini kupən mə tukrher-pə kin tuk niwəh-miraghien ətawə.” † **16:17:** Nəgkiarien kape Gris ramni mə “Saemon Bar Jona.” Ni pran ramni mə in ji kwən kirik, nhagin e Jona. **16:17:** Gal 1:15-16 ‡ **16:18:** Ye nəgkiarien Gris, “Pita” ni pran ramni “kapiə.” **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

¹⁹ Jakvəhsi-pre ki kimik kape narmaruyen kape Kughen. Tukmə nakəhitə ye naha tapig ye tokrei tanə, tukrəhitə ye rao ye neai. Tukmə nakətapig ye naha tapig ye tokrei tanə, tukrətapig ye rao ye neai.”

²⁰ Kini mini-əutən-pən tuk kafan narmamə minə mə tukhapəh nhani-pəniyen tuk yermamə kirik mə In Kristo yame Kughen rimini mə tukrher-pə kin.

Yesu rimnəkupən mirkun, mini-ərhav mə tukrimhə, kini mimragh min

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Ririkakun ye nipig a, Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mə tukraməkeikei mivən Jerusalem, kini nəwharu minə Isrel, mine jif pris minə, mine namhajoun kape loa kape Moses, tuk-sor nəmhəyen kimin, mhani mə tukraməkeikei mimhə. Mərig ye nipig yame ror kisisər kin, tukramragh min ye nimhəyen kafan.

²² Məknekin Pita rikir In, mwapta irəriə, kini mamni-əhu In mimə, “!Nikam, Yermaru! Tukripəh norien rəmhen kin yame nakamni.”

²³ Mərig Yesu rarar, mini-pən skai tuk Pita mimə, “!Setan! !Ap ikin e! Ik nakamərer əswasig kin Yo. Nərigien kafam ripəh nəmhenien kin nərigien kape Kughen. Nərigien əmə kape yermamə.”

²⁴ Kini Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mə, “Tukmə yermamə rimə tukrikwasig kin Yo, tukraməkeikei məta ye nərigien kafan, kini tukmə rərig pawk nəmhəyen rəmhen kin nəmhəyen ye nimhəyen ye nai kamarkwao kin, mərig tukrikwasig kin Yo.

²⁵ Meinai yermamə yame ramg̃in tuk kafan n̄imraghien, tukraməkeikei m̄imhə. Mərig yermamə yame tukhopni tuk n̄ikwasigien kin Yo, tukrarə ye n̄imraghien rerin.

²⁶ Tukmə yermamə kirik kafan nautə rehuə pik ye tokrei tanə e, mamarakikin kafan n̄imraghien tukun, nanm̄in tukrerwei. Mərig nar kirik r̄irkək m̄in tuk n̄ivəhyen n̄imri n̄imraghien kafan.

²⁷ Ror məknakin meinai Yo Ji Yermamə jakpiuə k̄imawə agelo m̄inə ye n̄asaninien ehuə m̄ine n̄ikhakien kape R̄imik, kini jakpivəhsi-pən n̄ərokien kimi narmamə mfam tuk wok yame k̄imisor.

²⁸ Yakamni əfrakis tuk əmiə mə narmamə tiks̄in kasarə ikin e to khapəh n̄hamhəyen m̄iseriaji n̄ipig narmamə tuksəm Yo Ji Yermamə yakavəh nehuəyen tuk narmaruyen ye narmamə.”

17

Kughen ramhajoun mə Yesu in Tini, n̄imrin rukreikin muə mor p̄isin

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ N̄ipig sikis ruauə muavin, Yesu r̄ikir Pita, Jemes m̄ine piauni Jon m̄ishaktə fiak ye tukwas apomh kirik. Irisir p̄isin əmə k̄imirhkwasig kin.

² Aikin, n̄iprai Yesu rukreikin muə mor p̄isin. N̄imrin rakhak rəmhen kin n̄ikhakien kape m̄irh. Kini neipən kafan rhawən pik.

³ Kini yemasur kupən mir k̄iraru, Elaeja m̄ine Moses, kratərhav-pə m̄in, marhəgkiar irisir Yesu.

⁴ Kini Pita rini-pən tuk Yesu mə, “Yermaru, rhuvə mə kimasir jakəhrarə əmə eikin e. Pəh yakrhark-wopək nimə kisisər. Kafam kirik, kape Moses kirik, kini kape Elaeja kirik.”

⁵ Pita raməgkiar hanə, məknekın napuə hawən kirik reiwaiyu, muvrig əpis əriə. Kini nəgkiarieren kirik risi-pən ye napuə mimə, “In e Narık keikei yakorkeikei pik. Rikik ragien pik tukun.”

⁶ Kimirhərig nəgkiarieren a, kirhigin pik, mirhənim-pən nimirisir ye nimoptanə.

⁷ Mərig Yesu ruə mirap ərisir mimə, “Rhekimter. Mirhipəh nırhiginien.”

⁸ Məknekın, krharharha, mrhipəh min nırhəmien əriu. Yesu pisin əmə ramərer.

⁹ Kini khasi-faktə ye tukwas, Yesu rimini-əhu ətən pən tuk ərisir mimə, “Takrhipəh nırhəvsaoyen kın mirheriaji Yo, Ji Yermamə, jakımragh min ye nimhəyen kafak.”

¹⁰ Kini krhaiyoh mirhimə, “? Mərig rhawor e nəmhajoun kape loa minə kamhani mhamə Elaeja tukraməkeikei məkupan ye Kristo muə?”

¹¹ Kini Yesu rimə, “Nəfrakisien mə Elaeja tukraməkeikei məkupan muə mə tukrətu huvə narimnar fam.

¹² Mərig yakamni-pre tuk əmisir mə Elaeja ruərerig ta, mərig narmamə khapəh nharkunien in; misor ahas pən kimin. Ye norien kirikianə min, tuksor Yo, Ji Yermamə, jakərig nəmhəyen.”

¹³ Ramni məknakın, kafan narmamə minə kharkun mə In raməgkiar ye Jon Baptaes.

17:5: Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22

17:10: Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:**

Luk 1:17

*Yesu rimməko ta nanmın has ye pikwarien kirik
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Kini khatərhav-pə tuk nukwhao ehuə. Kini yermamə kirik ruə mənımkur-pən tuk Yesu mımə,

¹⁵ “Yermaru. Pəh rikim tukrehuə tuk pikwarien kafak. Nikəvaan ramor pik in. Ramarə ye nıpig əutən. Nıpig rıpsaah ramımır-pən ye nap mine ye nu.

¹⁶ Kini yo yımırəh mivən kimi kafam narmamə mınə, məriğ kiseinein nor-huvəyen.”

¹⁷ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “!Kəsi! Kimiə e taktakun mine, nhatətəyen kapəmiə rirkək. Kini kapəmiə nətərigien rapəh natuatukien. ?Kitawəm kimiə tuksarə miseriaji naha nıpig takpishatətə irak?” Kini mamni mın mımə, “Harəh pikwarien en mhauə.”

¹⁸ Kini Yesu rimməgkiar skai kimi nanmın has maməko-ta. Məkneikın mor huvə pikwarien a.

¹⁹ Kini ai kafan narmamə khauə iriə pisin əmə misəm Yesu misaiyoh-pən mhamə, “? Rhawor e kimawə yakwəseinein nəkotayen nanmın has a?”

²⁰⁻²¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Meinai nhatətəyen kapəmiə rikəskəh əmə. Kini nanmın has yamə mine kisor məknekin, to nakpəh nəviginien məhuak mirkun nəkotayen əriə.* Məriğ yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə to nhatətəyen kapəmiə rikəskəh pawk rəmhen kin kwənkwai mastad, məriğ takharkun nhani-pənien tuk tukwas e mhamə, ‘Əta ikin e mivən aikin a,’

17:19: Mat 10:1 * **17:20-21:** Nəgkiarien e ye ves 21 rikək ye kopi akwas tiksin kape Niutesteman. Keinein mə Yesu rımını əfrah ikin e uə nikam.

kini tukror nəkwaimiə. Kini takharkun nisorien narimnar fam.”

Yesu rimiini-ərhav min mə tukrimhə kini mamragh min

²² Kini kimnhauə kirikianə apa Galili, kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Kwən kirik tukreighaan-pən kin Yo, Ji Yermamə, ye kwermi tikmir minə.

²³ Narmamə tukshopni Yo, kini ye nipiğ yame ror kisisər kin, Kughen tukrivəh miragh Yo ye nimhəyen.” Kini kafan narmamə minə rikiriə rəpou pik tuk nəgkiarien a.

Yesu rameighan kin mə tukvəhsi-pən mane kape takis kimi Nimə Ehuə kape Kughen

²⁴ Kini ai Yesu mine kafan narmamə minə kimnhatərhav apa Kapaneam. Kini narmamə yame kasərer tuk mane kape takis kape Nimə Ehuə kape Kughen khauə tuk Pita mhamə, “? Rhawor? ?Yhajoun kafam ramərok-pən takis kin mane kape Nimə Ehuə kape Kughen, uə nikam?”

²⁵ Kini Pita rimə, “Ǝwəh. Ramərok.”

Kini Pita rivən ye nəkwai nimə, Yesu rəkupən maməgkiar mamni nuhpikinien kirik mimə, “Sae-mon. ?Nakmə rhawor? ?King minə kape tokrei tanə kamhavəh takis tuk nipa? ?Kamhavəh tuk kapəriə narmamə minə, uə tuk nəmə tanə pisin yamə mine kimisapita əriə ye narowagkəpien?”

²⁶ Mərig Pita rimə, “Kamhavəh tuk nəmə tanə pisin yamə mine kimisapita əriə ye narowagkəpien.”

Kini Yesu rimə, “Nəfrəh. Narmamə kape king khapəh nisərokien takis.”†

²⁷ Kini Yesu rirpin mimə, “Mərig kitawə khapəh nisorkeikeiyen mə tuksor niemha rhai əriə tuk ətawə. Kini ror məknei, rhuvə mə ik takvən apa ye lugun, maruk kin string, mivi kəmam. Kəmam yame takvi məkupan, meikus nəkwan, məm mane‡ kirik rəmhen tuk nərokien takis. Vəh mane en, mivən, mivəhsi-pən kimi əriə tuk nərokien takis kapərao.”

18

?Pa e in yermamə yame in rehuə rapita?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ye nipig a, narmamə kape Yesu kimnhauə misaiyoh-pən mhamə, “? Pa in yerpilig ye narmaruyen kape Kughen?”

² Kini Yesu rokrən kin kwajikovə kirik, ruə mərer ye kwerkwan irəriə.

³ Kini mimə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə nakhapəh nisararien irəmiə mhauə rəmhen kin kwajikovə, to nakhapəh nhavənien misarə ye narmaruyen kape Kughen.

⁴ Ror məkneikin, tukmə yermamə ravəhsi-əhu atuk in rəmhen kin kwajikovə e, in yerpilig ye narmaruyen kape Kughen.

† **17:26:** Ye nuhpikinien e, Yesu ramni mə in yermamə kape Kughen, to riphəh nərok-pən-ien takis kimi Nimə Ehuə kape Kughen, rəmhen kin yame yermamə kape king to riphəh nərok-pən-ien takis kimi king, nəmə iruə əmə kasərok-pən takis kimin. ‡ **17:27:** Gris ramni “drakma kuas.” “Drakma” kirikiana in nərok kape wok ye nipig kirikiana. **18:1:** Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

⁵ “Yermamə yame ravəh nhagik, mamasitu kin ye kwajikovə kirik rəmhen kin yame, nasituyen e in e tukror min kimi Yo.

⁶ Mərig Kughen tukror narpinien ehuə kimi narmamə yamə mine kamhavi-pən kwajikovə yamə mine kishatətə irak, mə tuksor təvhagə has. Kini narpinien a tukriskai rapita yame tukruk-pən kapier kirik ye nipətək nuan, karkw-ərhav-pən kin apa ye tame tahik mə tukrəmnim.

⁷ “! Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk narmamə kape tokrei tanə e yame kamhavəh-si-pən vəhsi-pən kimi narmamə mə tuksor təvhagə hah. Nivəhsi-pən vəhsi-pəniēn minə a tukraməkeikei muə. !Mərig, kəsi! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk yermamə yame in ramor swatuk tuk nahasien a.

⁸ Kini tukmə kwermim uə nihum ramor ik nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takəraru ta marakikin. Rhuvə pik mə takpəh kwermim uə nihum nikarin mamragh kin kape rerin. Yame rhuvə pik rapita yame takvən ye nap ehuə kin kwermim kwis mir uə nihum kwis mir.

⁹ Kini tukmə nimrim ramor ik nakamor təvhagə hah, rhuvə mə takikum ierig ta marakikin. Rhuvə pik mə takpəh nimrim kirikianə mamragh kin kape rerin. Rapita yame takvən ye nap ehuə kin nimrim kwis mir.”

*Nuhpikinien ye sipsip yame rimnerwei
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ Kini Yesu rimə, “Takasəkeikei mharkun huvə mə takhapəh nisəm-əhuyen narmamə minə kafak

18:5: Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2

18:8: Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48

yamə kisəmhən kɪn kwajikovə, meinai yakamni-pre tuk əmiə mə agelo yamə mine kasəm əriə, nɪpɪg mɪfam iriə kasərəer ye nɪmrɪ Rɪmɪk apa ye rao ye neai, mamhani-ərhav pən nhagriə tukun.

¹¹ Kini Yo, Ji Yermamə, yimauə mə jakarhakɪn narmamə yamə mine kwəserwei, mivəh mɪragh əriə.*

¹² “Tukmə yermamə kɪrik, kafan sipsip wan hundred, kini kɪrikianə ramerwei. ?Mərig nakɪrkun mə tukrhawor? In tukraməkeikei mɪpəh kafan naenti naen sipsip kasərəer ye tukwas, kini in mivən marhakɪn yame rɪmnerwei.

¹³ Kini yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə nɪpɪg tukrəm, rɪkin tukragien tuk sipsip kɪrikianə əmə rapita nagienien tuk naenti naen e khapəh niserweiyen.

¹⁴ “Ye norien kɪrikianə əmə mɪn, Rɪmɪmiə apa ye rao ye neai, In rɪpəh norkeikeiyen mə kafan kɪrik kwajikovə tukrerwei.”

*Piam yame ramor nahasien kimik
(Luk 17:3)*

¹⁵ Kini Yesu rɪmə, “Tukmə piam kɪrik ror nahasien kimik, yuvən kɪmiru pɪsɪn əmə, mhajoun-pən naha nhagin yame rɪmnor rɪpəh nəmhənien. Tukmə rərig ik, kafam nəgkiarien tukror rɪkin rɪrerɪg-pə mɪn, nakawor huvə əmiru mɪnə.

* **18:11:** v. 11 rikək ye kopi akwas tiksɪn kape Niutesteman. Keinein mə Yesu rɪmɪni nəgkiarien ikɪn e uə nɪkam. **18:12:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 **18:15:** Luk 17:3; Gal 6:1

16 Mərig tukmə rīpəh nərigien ik, takvəh mīn yermamə kīrikianə uə kīraru, mə tukīrkun mə nəgkiarīen fam yame takhani in nəfrakisien.†

17 Kīni tukmə rīpəh nərigien əmiə, hani-ərhav kīmi niməhuak. Kīni tukmə rīpəh nərigien niməhuak, səm in rəmhen kīn yemə iruə, uə [yemə has rəmhen kīn] yermamə yame ramərer tuk mane kape takis.

18 “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə naksəhitə ye naha tapig ye tokrei tanə, tukrəhitə ye rao ye neai. Tukmə nakasətapig ye naha tapig ye tokrei tanə, tukrətapig ye rao ye neai.

19 “Kīni yakamni-pre mīn tuk əmiə mə, tukmə kīmiru kīraru nakrani kwis mə takwaiyoh kīn nar kīrik, kīni Rīmīk apa ye rao ye neai tukror naha nhagin yame nakawaiyoh kīn.

20 Ror məkneikīn meinai ikīn hiə yermamə kīraru uə kīsīsər kīrhuə kīrikianə ye nhagīk, kīmawə miriə.”

Nuhpikīnien ye yermamə yame narmamə kasor kaon kīmin, kīni in raməkeikei kīmi əriə mə tuksarpīn

21 Kīni Pita rīmauə tuk Yesu maiyoh-pən In mīmə, “Yermaru. ?Tukmə piak ramor ahas pə kīmi yo mamrīpīn, nakmə jakaməkeikei mor fogivim iran m-kīvhuun? ?Mī-seven rəmhen uə nīkam?”

† **18:16:** Nəgkiarīen kīrik ye Dut 18:15 ramni mə tukmə narmamə kīraru uə kīsīsər kīrhəni nəgkiarīen kīrikianə, tukni nəfrakisien ye nəgkiarīen kapərisir. **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7

22 Kini Yesu rimə, “Yakamni-pre tuk ik mə, pəh nien mə takor fogivim iran m-seven əmə, mərig takor m-seventi seven.‡

23 “Takaməkeikei mör məknai meinai narmaruyen kape Kughen rəmhen əmə kin yame king kirik rorkeikei mə tukrəm-ru kaon yamə mine kafan narmamə kasor kimin, mə iriə tukasəkeikei misarpin.

24 Nipig rimirikakun mə tukrivəh tai mane, kharəh kafan kirik yorwok yame ramor kaon rəmhen kin milian vatu khapsaah§, mhavən kimin.

25 Kwən a reinein narpinien; king rimə tukor salem kin yor wok a mine kafan piraovin mine kafan kwajikovə minə mine kafan narimnar minə fam pəh rarpin kafan kaon.

26 “Məkneikin kafan yorwok rənimkur-pən tukun, maməkeikei mamni-pən tukun mə, ‘!Aweh! ?Nakirkun nivəhsi-pə-minien nipig kwakwə kimi yo pəh yakarpin fam kafak kaon uə?’

27 Kini kafan yemehuə rikin rehuə tukun, kini məpəh fam kafan kaon mə tukripəh min narpinien, meighaan kin mə tukramvən.

28 “Mərig nipig yorwok a rimavən, məm yer-mamə kirik yame rimnor kaon kimin rəmhen kin wan hundred taosen vatu əmə.* Iriu kwis yorwok mir kape king. Kini yorwok yame king

‡ 18:22: Niprai namba seventi seven ramni mə tukraməkeikei məru kin fam norien has yame kamor iran nipig mifam. § 18:24: Nəgkiarinen kape Gris ramni mə “ten taosen talen” in mane rehuə pik. * 18:28: Nəgkiarinen kape Gris ramni mə “wan hundred denari.”

rimnəru-kin kafan kaon, rarar miraptərəkin yer-mamə yame ramor kaon kimin, mirəh nipətək nuan, məvit, mamni mimə, ‘!Arpın kafam kaon yame nimnor kimi yo!’

²⁹ “Kini yorwok a yame rimnor kaon kimin reiwaiyu mənimkur maməkeikei kimin mimə, ‘!Awəh! ?Nakirkun nivəhsi-pəyen nipig kwakwə kimi yo pəh yakarpın fam kafak kaon uə?’

³⁰ “Mərig in rimə, ‘Nikam.’ Kini mivən mə tukrivəh kwən a kavən kivəhsi-pən ye kalabus meriaji rarpın fam mane yame rimnor kaon kin.

³¹ “Nipig yorwok minə tiksın kimisəm nar a, rikiriə rəmhə pik tukun. Kısasar mhavən mhani-əsh-pən fam narimnar yamə mine kimisəm tuk king.

³² “Kini king rimnokrən kin yorwok a ruə rini-pən tukun mə, ‘!k yorwok has kirik. Yimnapəh fam kafam kaon, meinai ik nimnəkeikei kimi yo tukun.

³³ ? Mərig rhawor e rikim ripəh nehuəyen tuk yermamə yame nakawor wok kimiru min, rəmhen kin yame rikik rehuə tuk ik?’

³⁴ Kini niemha rhai king a, kini rimə tukrəh kavən kirəhsi-pən ye kalabus mə yemə ramarha tuk kalabus tukror nəmhəyen kimin meriaji rarpın fam mane yame ramor kaon kin.”

³⁵ Yesu rimini-ta nuhpikinien a, mini-pən tuk əriə mə, “Tukmə kimiə nakhapəh nisəru-kinien norien has yame piaumiə minə kasor irəmiə, Rimik apa ye rao ye neai tukrivəhsi-pre min narpinien rəmhen kin yame king a rimnor kimi kafan yorwok.”

19

?Rhuvə mə yerman mine piraovın tukwəpəh əriu minə uə?

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Kini Yesu rəgkiar ta, mitərhav Galili mivən ye provins e Judia, mivən maməmır apa nıkar nu Jodan pən.

² Kini narmamə khapsaah khakwasig kin. Kini In rımnor huvə narmamə aikin yamə mine kamhamhə, kasəsanin.

³ Kini Farisi tıksın khauə masaiyoh Yesu kin naiyohyen əutən kirik mə tuksəm-ru mə tukrini nəgkiarieren kirik yame rıpəh nəmhenien. Mhani-pən tukun mhamə, “?Loa rameighan kin mə yerman rirkun nəpəhyen kafan piraovın tuk nərigien apnapig əmə kirik kafan uə nıkam?”

⁴ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Tukmə ror kimiə nakhapəh nisəvheikinien ye Nəkwəkwə kape Kughen mə nıpig Kughen rımnərəhu nımoptanə, ‘In mor min yerman mine piraovın.’ *(Jen 1:27)*

⁵ Kini mimə yerman tukrəta ye rımnı mine nisini, kini iriu piraovın mwarə kirikianə. ‘Iriu tukrauə nıprairiu kirikianə.’ *(Jen 2:24)*

⁶ Kini iriu kwis tukwarə kirikianə. Meinai Kughen rıməviəfugin məknakin əriu, yermamə to rıpəh nakapirien narəyen kapəriu.”

⁷ Kini iriə kisaiyoh-pən In mhamə, “?Tukmə ror məknakin, rhawor e Moses rımneighan kin mə yerman rirkun nıraiyeen nəkwəkwə tuk nəpəhyen kafan piraovın mivəhsi-pən kimin, kini məpəh in?”

⁸ Kini Yesu rini-pən mìn tuk əriə mīmə, “Moses rımneighan kın əmiə mə taksəpəh kapəmiə nıpiraovın mìnə meinai kapəmia kapə riskai pik. Mərig in apa kupan rıpəh norien məknakin.

⁹ Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yer-man kırık, kafan pıraovın rıpəh nıvən-hanəyen tuk yerman pısın kırık, kini tukmə yerman a rarar mıvən tuk yarmə, rəmhen kın mə in rımnəkrəh kın pıraovın a.”

¹⁰ Kafan narmamə kısərig, kısakur, mhani-pən tukun mhamə, “Tukmə narəyen kape yerman mıne pıraovın riskai pik məkneikin, rhuvə mə tukpəh əmə norien kape mared.”

¹¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Pəh nien mə narmamə m-fam kharkun nısorien nəgkiarien e; mərig əmə yamə mıne Kughen rımıvəhsi-pən nırkunien kımı əriə, kapəriə pısın əmə.

¹² Ror məknakin meinai narmamə tıksın to khapəh nısorien mared tuk nərigien pısın pısın mınə. Tıksın tukhapəh nısorien mared meinai nıprairiə rahas ror hanə. Kini tıksın tukhapəh nısorien mared meinai kərai rəmhen kın kao kar-man. Kini tıksın kamhani atuk əmə mə tukhapəh nısorien mared mə tuksor wok kape narmaruyen kape Kughen. Yermamə yame rırkun nıvəhyen nəgkiarien e, tukraməkeikei mıvəh.”

*Yesu ravəhsi-pən nıhuvəyen kımı kwajikovə mınə
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Kini narmamə tıksın khapık kapəriə kwa-jikovə mınə, mhauə mısəm mın Yesu, mə In tukrərəhu-pən kwermın irəriə, maməhuak tuk

əriə. Mərig narmamə minə kape Yesu kimnhani-əhu əriə.

¹⁴ Kini Yesu rimə, “Takhapəh nhani-əhuyen kwajikovə minə. Səta irəriə pəh khauə tuk Yo. Meinai Kughen tukramarmaru ye narmamə yamə mine kisəmhen kin kwajikovə minə en.”

¹⁵ Kini In mipik kwajikovə minə a mərəhu-pən kwermən irəriə, mivəhsi-pən nihuvəyen kimi əriə, mitərhav aikin a.

Tamaruə yame kafan nautə rehuə, mərig rorkeikei mə tukrarə ye nımraghien rerin
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kini tamaruə kirik ruə məm Yesu, maiyoh In mimə, “Yhajoun. ?Nakmə jakaməkeikei mor naha nhagin yame rhuvə, mə jakamarə rerin?”

¹⁷ Kini Yesu rimə, “?Nakhawor mamaiyoh Yo kin nar yame rhuvə? Yermamə kirik rapəh nihuvəyen. Kughen əmə In rhuvə. Tukmə nakmə takarə ye nımraghien rerin, əri-pən loa.”

¹⁸ Mərig kwən a rimə, “? Naha loa yame nakamni?”

Kini Yesu rimə, “Takupəh nhopniyen yermamə. Kini mipəh napir-pənien tuk piraovın pisin. Kini mipəh nəkrəhyen. Kini mipəh nini-apnapigien nar meikuə kin ye yermamə kirik.

¹⁹ Tuk nipig minə fam takamsiai rimim mine nisnim. Kini morkeikei mən ik minə tiksın rəmhen kin yame nakorkeikei atuk ik.”*

19:14: Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 * **19:19:** Loa minə e kimnharai ye Eks 20:12, mine Dut 5:16-20.

20 Kini tamaruə ai rini-pən tukun mimə, “Yhajoun. Loa minə en, yakaməri-pən fam. ? Mərig naha nhagin raməmır yame yakpəh hanə norien?”

21 Kini Yesu rimə, “Tukmə nakmə kafam nimraghien tukratuatuk, yuvən, məvrai rik rik kafam narimnar, mivəh mane iran, kini mivəhsi-pən kimi narmamə yavən has minə. Kini kafam narimnar tukripsaah apa ye neai. Kini ik muə, mikwasig kin Yo.”

22 Nipig tamaruə ai rimnərig nəgkiarien yame Yesu rimini, rikin rəpou, meinai kafan nautə ripsaah.

23 Kini Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “!Nəfrakis! Riskai pik tuk narmamə yamə mine kapəriə nautə rehuə tuk nivəniyen ye narmaruyen kape Kughen.

24 Kini yakamni-pre min tuk əmiə mə, ? Nakasərig mə nar miragh ehuə kirik rəmhen kin kamel, to rauru-pən ye kwəruwei nidil uə? Nīkam, rəutən pik. Rəmhen əmə min kin yermamə yame kafan nautə rehuə, rəutən pik tukun tuk nətəyen aikin a muə Kughen ramarmaru iran.”

25 Kini narmamə kafan minə kisərig, kisakur, minəsaiyoh mhamə, “! Eh! ? Mərig tukmə ror məknekin, kitawə pa in tukramarə ye nimraghien rerin?”

26 Mərig Yesu rəm tim tim əriə mini-pən tuk əriə mə, “Nar e, to yermamə ripəh norien. Kughen pisin əmə In rirkun norien. Meinai In rirkun norien narimnar fam.”

27 Kini Pita rini-pən tukun mimə, “? Mərig kimawə jakhavəh naha nhagin? Yiməsəpəh fam kapəmawə narimnar, mhauə, mhakwasig kin Ik.”

28 Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Yakamni əfrah tuk əmiə mə, ye nipiḡ yame narimnar fam tukhaukreikin mhauə mhawi, kini Yo, Ji Yermamə, jakəkwtə ye kafak jea kape king yame rhakak pik, kini kimiə e yame nimnhakwasig kin Yo, taksəkwtə-pən min ye jea kape king iriə m-fam twelef, kini masarmaru ye kwənərəus twelef kape Isrel.

29 Kini narmamə m-fam yamə mine kimisəpəh kapəriə nimə minə, uə piauriə minə, uə nowinriə minə, uə rimriə minə, uə nisinriə minə, uə jiriə minə, uə kapəriə nipiraovin†, uə nimoptanə kapəriə tuk nhagik, Kughen tukrivəh-sipən narimnar minə a rehuə pik kimi əriə, mivəhsi-pən nimraghien rerin kimi əriə.

30 Mərig, narmamə minə e kasəkupən tukpi-hamakwasig, kini yamə mine kamhakwasig tukpi-hauə mipisəkupən.”

20

Nuhpikinien ye yorwok minə apa plantesen kape grep

1 Kini Yesu rimə, “Ror məkneikin mə narmaruyen kape Kughen rəmhen kin yemehuə kirik kape nəsimien. Rimatərhav yenpiḡ-enpiḡ əgkap marha-kin narmamə mə tukhauə misor wok ye plantesen kape grep.

19:28: Mat 25:31; Luk 22:30; Rev 3:21 † **19:29:** Nəgkiarinen e “Nipiraovin” rikək ye kopi akwas tiksin kape Niutesteman. Keinein mə Yesu rimini əfrakis uə nikam. **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30

² Kini mini mə tukrərok əriə kirikianə kirikianə wan taosen vatu.* Marar mher-pən kin əriə khavən misəsım.

³ “İpakə tuk naen klok yenpiğ-enpiğ, ritərhav, mamvən ye maket, məm narmamə tiksın kasərer apnapıg.

⁴ Rini-pən tuk əriə mə, ‘Kimiə havən misəsım apa plantesen kape grep kafak. Kini jakərok əmiə kin mane yame ratuatuk.’

⁵ Kini kimnhavən.

“Kini yerkweiha, rımatərhav mor nar kirikianə min, kini mor min ye tri klok yenaiyu.

⁶ Kini ipakə tuk faef klok yenaiyu, ritərhav mivən məm narmamə tiksın kasərer apnapıg əmə. Kini rini-pən tuk əriə mə, ‘?Rhawor nakasərer ikin e kape nıpiğ piəpiə kirik mhapəh nisorien nar kirik?’

⁷ “Məriğ khani-pən tukun mhamə, ‘Meinai yer-mamə kirik rıpəh nivəhsi-pəyen wok kirik kimi əməwə.’

“Kini rini-pən tuk əriə mə, ‘Kimiə havən misəsım apa plantesen kape grep kafak.’

⁸ “Kini yenaiyu, yemehuə kape plantesen kape grep rini-pən tuk manaja mə, ‘Okran kin yorwok minə khauə, nakvəhsi-pən nərok kapəriə. Takrikakun mamərok narmamə yamə mine kimnhauə mhakwasıg, mamvən meriaji-pən narmamə yamə mine kimnhauə misəkupan.’

⁹ “Kini yorwok yamə mine kimnhauə misor wok ye faef klok, manaja rımnərok əriə wan taosen vatu.

* **20:2:** Nəgkiarın kae Gris ramni mə “wan denari.” In nərok atuatak kape wok kape nıpiğ kirikianə. **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15

10 Ror pən, narmamə yamə mine kimisəkupən misor wok, khamə ta mə tukhavəh rapita yamə mine kimisor wok mhakwasig. Mərig iriə kirikianə kirikianə kimnhavəh əmə wan taosen vatu.

11 Nipig kimnhavəh mane, misat-munmun mhani hah yemehuə kape plantesen.

12 Mhani-pən tukun mhamə, 'Nəmə yamə mine kimisor wok mhakwasig, kimisor əmə wok ye aoa kirikianə əmə, mərig ik nimnərok əmawə miriə rəm nəmhen əmə. Mərig kimawə yimisor wok ehua yerkwelha ehua, nipig piəpiə.'

13 "Mərig yemehuə rini-pən tuk əriə mə, 'Yo kirik. Pa rımə yimnoriah ik. Nakneighaan ta kin mə jakvəhsi-pre wan taosen vatu.

14 Vəh kafam mane mamvən. Yakorkeikei mə jakərok yermamə yame rimikwasig rəmhen əmə kin ik.

15 Kafak e mane. Yakirkun norien naha nhagin kin mane kafak. ?Nakamor jalus meinai yakamor huvə pən kimi əriə uə? "

16 Kini Yesu rimini-ta nuhpikinien mini-pən tuk əriə mə, "Narmamə minə e kamhakwasig tukpisəkupan, kini yamə mine kasəkupən tukpihakwasig."

Yesu rimini ərhav min mə tukrimhə kini mamragh min

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kini Yesu mine kafan narmamə kishaktə mhavən Jerusalem. Kini Yesu rokrən min kin kafan narmamə twelef mə tukhauə ye tamhekin kirikianə. Kini mini-pən mimə,

18 “Taktəkun ai tukshaktə mhavən Jerusalem. Kini ye kwənmhaan aikin a, narmamə tiksın taksərəhu-pən Yo, Ji Yermamə, ye kwermi jif pris mine nəmhajoun kape loa kape Moses. Kini iriə tukhauh Yo mə Yo jakaməkeikei mimhə.

19 Kini tukseighan-pən kin Yo kimi narmamə minə e pəh nien mə nəmə Isrel, mə tuksarh iakei irak, misərkis-ərkis Yo, kini misəsik-pən yo ye nai kamarkwao kin. Kini məriğ jakamragh min ye nipiğ yame ror kisisər kin.”

*Mama kape James mine Jon raiyoh-pən nar kirik
kimi Yesu
(Mak 10:35-45)*

20 Kini piraovin kape Sebedi rikir tini mir muə mənımkur-pən tuk Yesu maiyoh In kin nar kirik.

21 Kini Yesu rimini-pən tukun mə, “?Nakorkeikei naha?”

Kini pian a rimə, “Pəh kafak kwajikovə mir kirik tukrəkwtə ye nıkarım matuk, kini kirik tukrəkwtə ye nıkarım mawor, nipiğ Ik takvəh nehuəyen kape narmaruyen.”

22 Məriğ Yesu rini-pən tuk kwərə mir a mə, “Nakawaiyoh-pə kin nar kirik yame nakweinein. ?Kimiru nakramə nakwəmhen mə takwəriğ min nəmhəyen ye nıpraimiru rəmhen kin yame Yo jakəriğ uə?”†

Kini iriu kramə, “Əhə. Kimru yakwəmhen.”

20:18: Mat 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mat 19:28; Luk 22:30

† **20:22:** Ye v. 22, Yesu rimnəgkiar kin nuhpikinien məkneikin, “?Nakrarkun nıranım-pən-ien ye pənkin yame jaknım-pən ikin uə?” Məriğ Translesen Komiti rimnəri-pən yame Bislama Baebol ramni mhoprail nuhpikinien mirai əmə nıpran.

23 Kini Yesu rini-pən mə, “Nəfrakis. Kimiru takwərig nəmheyen rəmhen kin yame Yo jakərig. Mərig nar yame nakwaiyoh kin, mə kirik tukrəkwtə ye nikarik matuk, kirik ye nikarik maor, yo yakeinein nivəhsi-preyen. Mərig Rimik Kughen rimivəhsi-pən kwənmhan mir e kimi narmamə yamə mine In rimirpen ta mimə iriə taksəkwtə ikin.”

24 Nipig narmamə minə tiksın kape Yesu, iriə ten, kisərig nəvsaoyen kin, niemha rhai əriə tuk Jemes mine Jon.

25 Kini Yesu rokrən kin əriə mə tukhauə misəm. Kini mini-pən tuk əriə mə, “Kimiə nakwənharkun ta norien kape nəmehuə yamə mine pəh nien mə nəmə Isrel. Iriə kasor ətən pik tuk kapəriə narmamə minə. Kini kapəriə nəmehuə minə kasəviətərəkın-əhu pik əriə mhamə tukamhak-wasig əmə kin əriə.

26 Mərig ripəh natuatukien mə kimiə taksor məknakin. Tukmə kimiə kirik rorkeikei mə tukrivəh nehuəyen rapita əmiə, nərigien kafan tukreiwaiyu muə mə in yor atuə kin kirik kapəmiə.

27 Kini tukmə kimiə kirik rorkeikei mə tukrəkupən mamkir əmiə, in min tukruə rəmhen kin yasitu kapəmiə fam

28 rəmhen kin yame Yo min, Ji Yermamə, pəh nien mə Yo yımauə mə narmamə taksor atuə kin kafak. Yımauə mə jakor atuə kin kapəriə, kini moriah kafak nımraghien marpın nımraghien kin kape narmamə khapsaah.”

*Yesu rimmor huvə nimr'in pis mir
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Kini Yesu mine kafan narmamə khauə yerkwanu kirik nhagin e Jeriko. Misarə, mhatərhav min, narmamə khapsaah kimnhakwasig kin əriə.

³⁰ Kini nimr'in pis mir kwəkwətə ye nikar swatuk. Kini nipig kwərig mə Yesu e ramuə, kwokrən kin In mirəmə, “!Yermaru! !Kwənərəus kape King Deved! Yakworkeikei mə rikim tukrehuə tuk əmru.”

³¹ Kini narmamə khapsaah kisəgkiar-pən skai kimi əriu, mhamə, “!Ah! Rapim.”

Mərig iriu karərpin əmə ye nokrənien. Mirəmə, “!Yermaru! !Kwənərəus kape King Deved! Yakworkeikei mə rikim tukreihuə tuk əmru.”

³² Kini Yesu rarar, mokrən kin əriu mimə, “? Nakramə jakor naha nhagin kimi əmiru?”

³³ Kini krəni-pən tukun mirəmə, “Yermaru. Yakworkeikei mə nimrimru tukrarha, pəh yakwəm nar.”

³⁴ Kini Yesu rikin rehuə tuk əriu, mərao-pən mirap nimririu. Məknekin nimririu rarha. Kini kwəm nar. Kini ai iriu mirakwasig kin Yesu.

21

*Yesu ramvən Jerusalem mamor əpu mə In king
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Kinəmhavən pakə tuk Jerusalem, mhatərhav-pən yerkwanu e Betfas, ipakə tuk tukwas kirik nhagin e Olif. Kini Yesu rher-pən kin yermamə kiraru kafan,

² mimə “Takravən yerkwanu a nakaravaag-pən ikin. Kini mwəm dongki kirik, mine tini, kimirkwəji əriu. Nakararisin əriu, mwəsig mirauə.

3 Kini tukmæ yermamæ kirik raiyoh-pre tuk æmiru mæ takweihe kin, takrani-pæn tukun miræmæ, ‘Yermaru rimæ tukræsuæ ye dongki mir e.’ Kini taktakun æmæ tukreighaan kin dongki mir a kimi æmiru.”

4 Nar a ritærhav-pæ ror nægkiarien kape profet kupan ruauæ minor næfrakisien kin, yamæ rimini mimæ,

5 “Hani-pæn tuk nipian Sæon* mhamæ,
 ‘Sæm-ru kapæmiæ king ruauæ tuk æmiæ,
 mamæsuæ ye dongki.

Mamæsuæ ye ji dongki.

Kini king a In yemæ mar.’ ”

(Sek 9:9)

6 Kini kafan yermamæ mir kwor naha nhagin yame Yesu rimini.

7 Kiravæn miraræh dongki mine tini mirauæ mwæm Yesu. Miravæhsi-ta kot kapæriu mawæpeinæ-pæn kin ye nimetai dongki. Kini Yesu ræsuæ iran.

8 Narmamæ khapsaah kisætu kot kapæriæ mimhahuvæ-pæn kin kimi swatuk; kini misærai nimar nai misætu-pæn min ye swatuk.

9 Narmamæ yamæ mine kasækupæn kin Yesu kini mine yamæ mine kimnhakwasig kin kasokræn apomh mamhani mhamæ,

“!Sægnægin Mikip King Deved!†

Pæh kivæh-si haktæ Kwæn e ramuæ ye nhag Yermaru.

(Sam 118:26)

!Sægnægin Kughen yerpîrig!”‡

* 21:5: Jerusalem, nhag pisin kirik e Sæon. † 21:9: Kimnhani mhamæ, “Hosana.” Kini nipran rimæ, “Væh miragh æmawæ,” uæ, “Sægnægin Kughen.” ‡ 21:9: Kamæni nipe e ye nipig kape Pasova.

10 Yesu rimatərhav-pə Jerusalem, narmamə m-fam aikin, rikiriə rimnakur mamhani nəgkiarien ripsaah misaiyoh-pən əriə minə mhamə, “?Pa e?”

11 Kini narmamə khamə, “Yesu e. In profet kirik rimasi-pən apa Nasaret ye provins a Galili.”

Yesu rimnəko ta narmamə yamə mine kasor nar apnəpig ye Nimə Ehuə kape Kughen

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kini Yesu riven ye nimə ehuə kape Kughen. Kini maməko yerhav narmamə yamə mine kasəvrai narimnar mamhavəh mane iran, mine yamə mine kasəvrə. Kini mərakita kin narimnar yame ramswin ye tebol kape narmamə yamə mine kasərai mane ikin; kini məsuə kin jea kape narmamə yamə mine kasor salem kin mak ye tanə.§

13 Kini mor kwirig kimi əriə mimə, “Kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə,
“ ‘Nimə kafak, in nimə kape nəhuakien.’ *(Aes*

56:11)

Mərig kimiə nakasor rəmhen kin

‘nimə yame yəkrəh minə kaserkwaig ikin.’ ” *(Jer*
7:11)

14 Kini nimirin pis minə mine yamə mine nihuriə rarpəvin kimnhavən tuk Yesu apa ye Nimə Ehuə kape Kughen, kini ror huvə əriə.

15 Kini kwajikovə minə kasokrən apomh ipakə tuk Nimə Ehuə kape Kughen mamhani mhamə, “! Səgnəgin Mikip King Deved!” Mərig jif pris minə mine nəmhajoun kape Loa kimisəm Yesu ramor

§ 21:12: Yesu rimnor məknekin, mamor fulfilem profesi kirik ye Sek 14:21.

narimnar huvə minə, misərig mə kwajikovə minə a kasəgnəgin In, niemhaa rhai əriə.

¹⁶ Khani-pən tuk Yesu mhamə, “? Nakərig nəgkiarien yame kwajikovə minə e kamhani iram uə?”

Kini Yesu rimə, “Əhə. Mərig tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien nəgkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə,

“‘Ik nimnor mə kwajikovə minə, mine kwajikovə əmtəmtə minə tüksəgnəgin Ik ye tikiheriə.’” *(Sam 8:2)*

¹⁷ Kini rəgkiar ta, məpəh əriə mitərhav Jerusalem mamvən Betani, mapir ikin.

Yesu rimini hah nai kirik kimə figtri, kini ror siə kin

(Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Kəni rikwamer kin, yenpig-yenpig əgkap, iriə khatərhav min Betani, mharerig-pən Jerusalem, kini Yesu rinəmkərəv.

¹⁹ Kini məm nai kirik, kimə figtri, ramərer ye nıkar swatuk. Rəriwək mivən pakə tukun, məm nımarin in əmə e in əmə. Kini Yesu rəgkiar-pən kimi figtri ai mimə, “Yermamə tukriyəh min nənien kwənkəwam tuk nıpig kirik.”* Məkneikin nai a rımnaukei.

²⁰ Kini narmamə kafan minə kimisəm, kisakur. Mhamə, “!E-he-o! !Nai e raukei ahuaa əmə!”

²¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə nakshatətə ye

* **21:19:** Yesu rəgkiar kin nai e rəmhen kin nuhpikinien kirik, mini məknekin, “Tukmə yermamə rapəh norien nəkwai Kughen, kafan narəyen tukrəmhen kin figtri; tukror siə kin.” Ror pən Yesu ramni hah narəyen yame ror siə kin.

Kughen, kini kapəmiə nhatətəyen rīpəh norien kīraru, nakharkun nīsorien nar yame yimnor ye figtri. Mərig pəh nien mə in əmə a, mərig nakharkun nhani-pəniēn tuk tukwas a mhamə, ‘Ēta eikīn e mivən məmnīm apa ye tahik’ kini tukror nəkwaimiə.

²² Tukmə nakshatətə, nakharkun nhavəhyen naha nhagin yame naksəhuak tukun.”

*Namehuə minə kape Isrel kisarkut mə tuksəm-ru nehuəyen kape Yesu mə rīmasip-kaa
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Kini Yesu rīvən ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen maməvhag kimi narmamə. Kini jif pris minə mine nəmehuə kape kwənərəus kape Isrel minə, khauə misəm In. Masaiyoh In mhamə, “?Nakamhawor narimnar minə e? ?Pa nhagin rīmivəhsi-pre nehuəyen mə takor narimnar məknekīn?”

²⁴ Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mə, “Rhuvə. Jakaiyoh kīn naiyohyen kīrik kimi əmiə. Tukmə nakhani atuatur, jakni-pre tuk əmiə mə Pa nhagin rīmivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo tuk norien narimnar.

²⁵ Hanipə-ru tuk Yo mə ? Pa rīmivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon mə tukror baptaes ye narmamə? ?Kughen uə yermamə?”

Kini kinasəsiwən-əsiwən kimi əriə minə mhamə, “?Tukshaw ni e? Tukmə kitawə khani mə, ‘Kughen rīmivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon,’ mərig Yesu tukrimə, “?Tukmə Kughen rīmivəhsi-pən nehuəyen

kimin, rhawor e kimiə nakhapəh nhaniyen nəfrakisien iran?

²⁶ Mərig to khapəh mīn nhaniyen mhamə, ‘Yer-mamə əmə rīmivəhsi-pən nehuəyen kimin,’ meinai kitawə khagin kin narmamə mīnə e meinai iriə kamhani mə Jon in profet əfrakis.”

²⁷ Ror pən iriə kimmhəni-pən tuk Yesu mhamə, “Yakseinein.”

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Əhə. Mərig Yo mīn to yakpəh nini-pre-yen mə Pa nhagin rīmivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo mə jakor narimnar.”

Nuhpikinien ye pikwarien kiraru

²⁸ Kini Yesu rīmīni-pən mīn nuhpikinien tuk əriə mīmə, “Kwən kirik, tīni yerman kiraru. Kini rīvən mīni-pən tuk irehuə mīmə, ‘Narīk, yuvən məsim ye plantesen kape grep.’

²⁹ Mərig rīmə, ‘Ah. Yakapəh.’ Kini marə, marar mīn ye nərigien kafan mīvən məsim.

³⁰ Kini tatə kapəriu rīmavən məm yame rəkəskəh, mīni-pən mīn əmə nar kirikianə. Kini rīmə, ‘Rhuvə, pəh yakvən.’ Meikuə, məpəh.”

³¹ Kini Yesu raiyoh əriə mīmə, “?Kwərə mir a, pa nhagin rīmnor nəkwai rīmni?”

Kini khamə, “Irehuə.”

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Ratuatuk. Kini yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə nəmə has rəmhen kin narmamə yamə mīne kasərer tuk mane kape takis, mīne nīpiraovīn kape swatuk kimmhauə ye narmaruyen kape Kughen kwasig ikin kimiə.

³² Meinai Jon Baptaes rīmauə tuk əmiə mə tukrhajoun swatuk kape norien atuatur, kini mərīg kimiə nīmnhapəh nhaniyen nəfrakisien iran. Mərīg yor təvhagə has minə rəmhen kīn narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mine nīpiraovīn kape swatuk, iriə kīmnhani nəfrakisien iran. Mərīg kimiə naksəm pawk nar a, mhapəh nīsararien ye nərigien kapəmiə mhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.”

Yesu ramni mə nāmə Isrel kīmīshopni profet kape Kughen rəmhen kīn yame yorwok minə kīmīshopni narmamə kape yemehuə kape plantesen

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kini Yesu rīmə, “Kini sərīg mīn ru nuhpīkīnien kīrik. Yermamə kīrik rīmnesim kīn kafan plantesen kīn grep, markoparin-pən. Kini mīkīr kwətəgtap kīrik kape nəvīəsīs-pənien kwənkwai grep iran. Mə nehen tukraiyyu, kīvəh kor waen kīn. Kini in mor nīmə apomh kīrik mə tukramərer ikin mamarha huvə tuk kafan plantesen. Kini in mərəhu plantesen ai ye kwermī narmamə tīksin, tukhapīk nəriə tīksin, mhavəh-si-pən nan kīrik rəmhen kīn nərokien. Marə, mītərhav mīn aikīn mīvən ye tanə pīsīn.

³⁴ Kini kwənkwai grep rīmhiak, kini yemehuə kape plantesen rher-pən kīn kafan tīksin manaja mə tukhavən mīsəm narmamə yamə mine kīsəsīm aikīn mə tukhavəhsi-pən grep nan, rəmhen kīn nərok kafan.

³⁵ Mərīg iriə kīsasar, mhauh kīrik, mīshopni kīrik, mīsarkwhopni kīrik.

³⁶ Kini yamehuə ai rarə mher-pən mɪn kɪn kafan tɪksɪn narmamə kɪsapita yamə mɪnə apa kupan. Khavən, kini narmamə yame kasəsɪm kɪmɪsɔr rahas pən mɪn kɪmɪ əriə rəmhen kɪn yame kɪmɪsɔr kupan.

³⁷ Kɪsɔr məknaikɪn mamhavən, yamehuə kape plantesen rher-pən kɪn tɪni rɪvən tuk əriə. Ye nəriɡien kafan rɪmə, ‘Tukmə ror tuksəm kafak kwajikovə, kini tukhasiai.’

³⁸ Məriɡ iriə kɪsəm khamə, ‘Kwajikovə atuatur e kape yamehuə kape plantesen. Pəh kɪshopni pəh plantesen e tukror kapətawə kɪn.’

³⁹ Məknekɪn kharaptərəkɪn, mɪsarkwərhav kɪn ye plantesen mɪshopni.”†

⁴⁰ Kini Yesu raiyoh narmamə yame kasətəriɡ kɪn, mɪmə, “?Rɪkɪmɪə raməsɪk mə nɪpɪɡ yemehuə kape plantesen tukruə, kɪni tukrhawor-pən iran mɪne narmamə yamə mɪne kɪmɪsəsɪm ye plantesen kafan?”

⁴¹ Kini khani-pən tukun mhamə, “Tukroriah-oriah nəmə has mɪnə a, mhɔpni əriə. Kwasɪɡ ikɪn, tukreighaan pən kɪn kafan plantesen kɪmɪ narmamə pɪsɪn mɪnə. Kini ye nɪpɪɡ atuatur yame grep tukrɪmhiak, iriə tukhavəhsi-pən kwənkwan kɪmɪn.”

⁴² Kini Yesu rɪmə, “Tukmə ror kɪmɪə nakhapəh nɪsəvhəkɪn-hanə-yen nəɡkiarɪen yame Nəkəkəkə kape Kughen rɪmɪni mɪmə,

21:38: Mat 27:18 † **21:39:** Yesu ramni nuhpɪkɪnien kape plantesen mə nəmə Isrel kɪmɪshopni profet tu mɪnə tɪksɪn kape Kughen, kini məriɡ ruɪrkun ta mə tukshopni mɪn In. **21:39:** Hib 13:12

“Nai yame narmamə kape nɪvhirəkinien nimə kimnhavəh kini minəsarakikin.

Mərig nai ai rehuə, taktəkun ai Kughen rimnherig min, mor səpag apomh kin.

Nar e Kughen Yermaru rimnor.

Rikitawə ragien pɪk tukun.’ (*Sam 118:22,23*)

⁴³ “Ror pən, yakamni-pre tuk əmiə mə tukvəh-si ta narmaruyen kape Kughen tuk əmiə, kɪvəhsi-pən kimi narmamə yamə mine kasor narmaruyen kape Kughen ramkuə kin kwənkwan.

⁴⁴ Tukmə yermamə kirik rirəh-pikin səpaag e, tukrowhan əgkap. Kini tukmə səpaag a ruh yermamə kirik, tukrhosis-hosis in.”[‡]

⁴⁵ Kini jif pris minə mine Farisi minə kimisərig nuhpikinien yamə mine Yesu rimini, kharkun mə In raməgkiar irəriə.

⁴⁶ Kini misarha kin swatuk mə tukhavəhsi-pən Yesu ye kalabus. Mərig kimnhagin kin narmamə, meinai narmamə kamhani mhamə In profet kirik.

22

Yesu rimini nuhpikinien kape nəviginien ehuə
(*Luk 14:15-24*)

¹ Kini Yesu rimini min nuhpikinien tiksın tuk əriə mimə,

² “Narmaruyen kape Kughen in rəmhen kin king kirik yame ramor apnəpeinə ye nəviginien ehuə tuk narkurəkien kape tini.

[‡] **21:44:** Ves 44 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Matiu rimirai əfrakis nəgkiarien ikin e uə nikam.

³ Kini mher-pən kin kafan yorwok minə mə tukhavən mhavi-pə narmamə yame rimmokrən-ta kin əriə mə tukhauə tuk nəviginien. Mərig iriə m-fam kimisəpəh-pən, mhamə to iriə khapəh nhavəniēn.

⁴ “Kini rher-pən kin kafan yorwok tiksın min, mini-pən tuk əriə mə, ‘Havən mhani-pən tuk narmamə yamə mine yimmokrən ta kin əriə mə tukhauə mhamə yaknor apnəpeinə ye nəviginiēn. Yimoh kafak kau yamə mine kisəsis-əsis huvə. Narımmar fam rinəmhen. Hauə ye nəviginiēn kape narkurəkien.’

⁵ “Mərig khapəh nisərigien yor wok minə a. Kirik ramvən ye kafan nəsimien; kirik ramvən ye kafan stoa.

⁶ Kini tiksın kharaptərəkın yorwok minə a misor ahas-pən irəriə, mišhopni əriə.

⁷ Kini king, niemha rhai pik. Kini rher-pən kin mobael kafan minə khavən mišhopni narmamə yamə mine kimışhopni kafan yorwok minə. Kini mhasiai-pən nap ye taon kapəriə.

⁸ “Kini mini-pən tuk kafan yorwok minə mə, ‘Kinor apnəpeinə ta ye nəviginiēn kape narkurəkien. Mərig narmamə yame yimmokrən kin əriə, norien kapəriə rıpəh nəmhenien mə tukhauə.

⁹ Havən apa ye swatuk minə mhani-pən tuk narmamə apnapıg minə fam yamə mine nakasəm, mə tukhauə ye nəviginiēn.’

¹⁰ “Kini yorwok minə kimnhavən apa ye swatuk minə, misofugin narmamə mi-fam yamə mine kimisəm əriə, yamə mine khahuvə mine yamə

mine kisaaha, kini narmamə kimnhakuar aikin kaməvigin ikin.

11 “Mərig nipiḡ king rimauə məm narmamə, məm yermamə kirik aikin rīpəh nivəniēn ye neipən kape lafet kape narkurəkien.

12 Kini king rini-pən tukun mə, ‘Yo kirik, nimipəh nivəhsi-pəniēn neipən kape lafet kape narkurəkien. ?Rhawor e nakuə imə?’ Mərig kwən a reinein nhorpinien nəḡkiariēn kafan.

13 “Kini king rini-pən tuk kafan narmamə minə mə tucksərkis-ətərəkīn kwermīn mir mine nihun mir, kini misarakikin-pən ye nəpiḡnəpiēn, ikin kaməsək ikin, kaməkwəruə ikin.”

14 Kini Yesu rirpīn nəḡkiariēn mīmə, “Ror məkneikin, narmamə khapsaah yame kimnokrən kīn əriə, məriḡ kwatīksin əmə yamə mine kimirpen əriə mə tukhauə imə.”

Farisi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nəḡkiariēn ye nikarīn kape takis

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kini Farisi minə kimnhatərhav mamharai mhun mə tucksor Yesu rini nəḡkiariēn kirik yame rīpəh nəmheniēn.

16 Misher-pən kīn narmamə tīksin kapəriə, mine nukwao kape King Herod, khauə misəm Yesu. Mhani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Yakharkun mə Ik yermamə atuaturuk. Nakpəh niginiēn kīn yermamə mə to rivi kafam nəriḡiēn, meinai rikim rapəh nəsikien mə yermamə kirik rehuə uə yermamə kirik reiwaiyu; məriḡ nakaməfrakis əmə.

Kini nəwhagien kafam raməri-pən əmə norien yame Kughen rorkeikei.

17 Kini yaksorkeikei mə jakharkun nərigien kafam mə, ? Ratuatuk ye loa kapətawə mə tukasərok-pən takis kimi Sisa, yamehuə kape Rom, uə nıkam?”

18 Mərig Yesu rirkun mə kamhani nəgkiarieren e, mhamə tuksor nar has kirik. Kini mini-pən tuk əriə mə, “!Ah! Kapəmiə niniyen in rhuvə mərig rikimiə rəmkimik. ?Nakshawor e misarkut mə taksapita Yo?”

19 Havən-ru mharəh mane yame rəmhen tuk nərokien takis.”

Kini khavən, mhavəh siren*, mhauə.

20 Kini raiyoh-pən əriə mə, “?Nanmi pa e? ?Kini nhag pa e?”

21 Khamə, “Nanmi Sisa. Kini mine nhagin min.”

Məknekin Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Nəmhen. Nar kape Sisa, havəhsi-pən kimi Sisa. Mərig nar kape Kughen, havəhsi-pən kimi Kughen.”

22 Yesu rhorpin məkneikin nəgkiarieren kapəriə, kisərig, kisakur pik kin. Məkneikin kisəta ye Yesu mamhavən.

Sadusi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nəgkiarieren ye nıkarin kape nımraghien rerin

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ye nıpig a, Sadusi minə tiksın khauə misəm Yesu. Sadusi minə ai khamə ta mə tukmə yermamə rımhə to rıpəh nımragh-minien ye rao ye neai.

* **22:19:** Nəgkiarieren kape Gris rıpəh niniyen “siren,” mərig ramni mə “denari.” **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wok 23:8

24 Kini kisaiyoh pən Yesu mhamə, “Yhajoun. Moses rimirai ye Loa mimə, ‘Tukmə yerman rimhə-tan kin piraovın kafan, kini kapəriu kwa-jikovə rirkək, naoraih yerman ai tukraməkeikei mikir piraovın ai tukreimək.’ *(Dut 25:5-6)*

Ye nərigien a, iriu kirirkun nırərapərəkinien nhag piauni yame rimhə.

25 Tukmə narmamə seven, iriə piauriə minə. Nimirin nupan ror mared, kini mipəh nırəhyen kafan kirik kwajikovə, mimhə. Kini yame rikwasig kin rikir pian a.

26 Kini mimhə, mipəh nırəhyen tini. Kini naorahini yame ror kisisər kin ror əmə min nar kirikianə kin, meriaji iriə fam a seven kımnhakir piraovın a, kini mhamhə fam, mhapəh niseiməkien.

27 Kini en piraovın ai rimhə min.

28 Kini ye nipiğ kape narmamə tukhamragh min iran, iriə ai seven iriə piauriə minə, ?piraovın ai tukror piraovın kin kape pa nhagin?”

29 Kini Yesu rini-pən tukəriə mimə, “Nakamhani-əro kin en meinai tukmə ror nakseinein nəgkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen, miseinein min nirkunien kape Kughen.

30 Tukmə narmamə yamə mine khamhə mamragh min to khapəh nisorien mared. Norien kape mared rimnor infamien, rəmhen kin narəyen kape agelo minə apa rao ye neai.

31 Kini ye nikarin kape nimragh-minien, tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien nəgkiarien yame Kughen rimini mimə,

32 ‘Yo Yo Kughen yame Ebrahim, Aesak mine Jakob karhəgnəgin hanə Yo.’ *(Eks 3:2,6)*

! Kitawə kharkun mə irisir kīrharə iriə Kughen meinai nar apnapig kwərhimhə ta tu mirhəkupən Moses, mərig Kughen ramni mə karhəgnəgin hanə In. !Kini pa rimə narmamə mhə minə kasəgnəgin Kughen, mərig narmamə yamə mine kamhamragh!”†

³³ Nipig narmamə minə a kimisərig nəgkiarieren kafan, kisakur pik kin nhajounien kafan.

Naha loa in rehuə pik

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Farisi minə kimisəm mə Yesu rimivəhsi-əhu Sadusi minə ye kafan nəgkiarieren, khauə kīrikianə mharai mhun mə tuksaiyoh-pən Yesu kin naiyohyen əutən kīrik.

³⁵ Kini iriə kīrik, yame in yhajoun kape loa rini-pən nəgkiarieren kīrik kimi Yesu mə tukrəm-ru mə Yesu tukror nar kīrik yame rīpəh nəmhenien. Kini mīmə,

³⁶ “Yhajoun. ?Naha loa in rehuə pik rapita tīksin, kini mihuvə pik tuk nəri-pəniē?”

³⁷ Kini Yesu rimə, “Loa yame rehuə pik rapita tīksin in e ramni məknekīn, “Taksəkeikei misorkeikei pik Kughen ai In Yermaru kapəmiə ye rikimiə fam, mine ye narəyen fam kapəmiə, mine ye nərigien fam kapəmiə.” *(Dut 6:4-5)*

³⁸ In e loa yame rəkupən kini in yerpirig.

† **22:32:** Sadusi minə kimnhani nəfrakisien ye Ol Testamen, mərig kimnhapəh nhaniyen nəfrakisien mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min. Mərig Yesu ramhajoun əriə mə Ol Testamen ramni mə Ebrahim, Aesak mine Jekob kwənhamragh min ye rao ye neai, ramhajoun-pən mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min.

39 Loa yame ror kiraru kin, ipakə əmə kwəm nəmhen. In e ramni mə ‘Taksorkeikei narmamə yamə mine kasarə ipakə tuk əmiə misor huvə pən tuk əriə, rəmhen kin yame kimiə naksorkeikei atuk əmiə.’ *(Lev 19:18)*

40 Loa mir e kawəpkəfugin nəgkiarinen fam yame loa mine profet kamhani.”

Yesu rimivəh-si əhu Farisi minə kin naiyohyen autən kafan

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kini nipig Farisi minə kimisofugin əriə minə, Yesu rimini-pən tuk əriə mimə,

42 “?Rhawor ye nərigien kapəmiə ye Kristo? ? Nakhamə In mikip pa?”

Kini khamə, “In mikip King Deved.”

43 Kini rini-pən tuk əriə mimə, “?Tukmə ror məkneikin, rhawor e Nanmin Imərhakə rimivəhsi-pən nirkunien kimi Deved mə tukrokrən kin Kristo mə ‘Yermaru?’ Yakamaiyoh məkneikin meinai Deved rimə,

44 “ ‘Kughen Yermaru rimini-pən tuk Yermaru kafak mimə,

“Əkwətə ye kwermik matuk

Meriaji nipig jakor ik takehuə ye tikmir kafam minə.” ’ *(Sam 110:1)*

45 ?Tukmə Deved rimnokrən kin Kristo mə ‘Yermaru,’ rhawor e kamni kimə Kristo in mikip King Deved?”

46 Kini yermamə kirik rirkək yame to rhorpin nəgkiarinen kape Yesu. Kini ririkakun ye nipig

a mamvən, kimnhagin kin naiyoh-min-ien kin nəgkiarieren skai kirik kimin.

23

Yesu ramni mə narpinien tukrivən tuk Farisi minə
(*Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47*)

¹ Kini Yesu rimini-pən tuk nukwhao ehuə mine kafan narmamə minə mə,

² “Nəmhajoun kape loa minə mine Farisi minə kamhavəh nehuəyen mə tukhani-ərhav Loa kape Moses kimi əmiə.

³ Ror pən, takasəkeikei misəri-pən, misor narimnar fam yame kamhani-pre tuk əmiə. Mərig norien kapəmiə tukripəh nəmhenien kin norien kapəriə. Meinai iriə khapəh nisorien naha nhagin yame iriə kamhani.

⁴ Iriə kasəkeikei kimi narmamə mhamə tuksəri-pən loa yame in rəmhen kin kajipə pam, mərig to khapəh nhavəhsi-pənien kwermiriə mə tuksasitu irəriə.

⁵ “Narimnar fam yame kasor, iriə kasor əmə mə narmamə tuksəm. Neipən yame narmamə kamhavən iran yame ramhajoun-pən mə kamhasiai Kughen, rəmhen kin kwaji bokis yame kivai-pən nəkwəkwə iran, mine nərəus yame raməker-pən ye neipən, Farisi minə mine nəmhajoun kape loa minə kamhavəh narimnar minə e yame rehuə mapomh.

⁶ Kini tukmə khavən ye nimə kape nofuginien, misorkeikei mə tukasəkwətə əkupən. Kini tukmə

khavən ye lafet, misorkeikei mə tuksəkwətə ye kwənmhaan kape nisaiyen.

⁷ Kini tukmə khavən apa ye maket, misorkeikei p̄ik mə narmamə m̄inə fam tukhani vi vi əriə misokrən kin əriə mə, ‘Yemehuə*.’

⁸ “Mərig kimiə takhapəh nisorien mə narmamə tuksokrən kin əmiə mə ‘Yemehuə.’ Meinai kapəmiə yermaru kirikianə əmə. Kimiə m-fam p̄iaumiə m̄inə m̄ine kaka m̄inə.

⁹ Kini hapəh nisokrənien kin yermamə kirik ye tokrei tanə e mə ‘Tatə.’ Meinai kapəmiə tatə kirikianə əmə. In apa ye rao ye neai.

¹⁰ Kini hapəh niseighanien kin narmamə mə tuksokrən kin əmiə mə ‘Yhajoun.’ Meinai kapəmiə yhajoun kirikianə əmə. In e Kristo.

¹¹ Yermamə irəmiə yame in yerp̄irig, in yorwok kapəmiə.

¹² Meinai yermamə yame ravəh-si haktə atuk in, Kughen tukr̄ivəh-si əhu in; kini yermamə yame ravəhsi-əhu atuk in, Kughen tukr̄ivəh-si haktə.

¹³ “Man, nəmhajoun m̄inə kape loa, m̄ine Farisi m̄inə. Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə. Kapəmiə n̄iniyen in rhuvə, mərig rikimiə rəmkimik. Nakasətapig kin swatuk tuk narmamə tuk nhavənien ye narmaruyen kape Kughen. M̄ine kimiə m̄in to nakhapəh nhavənien. Mhapəh niseighanien kin narmamə mə tukhavən aikin, nar apnapig mə kisorkeikei mə tukhavən.

* **23:7:** Nəgkarien kape Gris ramni mə ‘Rabi.’ N̄ipran ramni yhajoun uə yemehuə. **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

14 “Man, nəmhajoun mīnə kape loa, mīne Farisi mīnə. Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə. Kapəmiə nīniyen in rhuvə, mərig rikimiə rəmkimik. Tukmə piahwaru yame kimnamhə-tan kīn, kīni naksəkrəh kīn kafan nautə. Kīni masəhuak apomh mīn mə narmamə tukhasiai əmiə. Nəmhəyen kapəmiə tukrīskai rapita.†

15 “Man, nəmhajoun mīnə kape loa, mīne Farisi mīnə. Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə. Kapəmiə nīniyen in rhuvə, mərig rikimiə rəmkimik. Rikimiə ramagien əmə mə takhavirə ye rao mhavən isok, uə mə taksəriwək əmə mhavən ye tanə pīsīn pīsīn mīnə mə takhavi-pə yermamə kīrikianə əmə ye nəhuakien kapəmiə. Mərig nīpig yermamə kīrik rīvəh norien mīnə a kapəmiə, in tukruə yemə has rapita əmiə. Kīni nīmisor mə in tukraməkeikei mīvəh narpīnien kape nap ehuə rapita əmiə.

16 “!Man! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə yamə mīne nakamhakir narmamə mərig nīmrimīə rīpīs. Kimiə nakamhani mhamə, ‘Tukmə yermamə kīrik rīvəh kwəsu ye nhag Nimə Ehuə kape Kughen mə tukror kafan nəgkiarien rīpam, kīni marar mīpəh norien nəgkiarien yame ruīni ta, in nar apnapīg əmə.’ Mərig nakhamə, ‘Tukmə yermamə kīrik rīvəh kwəsu ye mane‡ yame kīvəhsi-pən ye Nimə Ehuə kape Kughen, kīni in tukraməkeikei mor naha nhagīn yame rīmīni.’

17 ! Kimiə naksətəwao, nīmrimīə rīpīs!

† 23:14: ves 14 rīkək ye kopi akwas tīksin kape Niutesteman. Keinein mə Yesu rīmīni əfrakis nəgkiarien ikīn e uə nīkam.

‡ 23:16: Nəgkiarien kape Gris ramni mə ‘gol,’ in rəmhen kīn mane yame kavəhsi-pən kimi nīməhuak tuk nīni-vi-vi-yen Kughen.

23:16: Mat 15:14

Takasəkeikei mharkun mə Nimə Ehuə kape Kughen§ in yerpirig rapita mane yame kivəhsipən ikin, meinai Nimə e in ramor mane ramərhakə.

18 Nakamhani min mhamə ‘Tukmə yermamə kirik rivəh kwəsu ye nhag tebol ye Nimə Ehuə kape Kughen, in nar apnapig əmə. Mərig tukmə ravəh kwəsu ye sakrefaes yame ramswin-pən iran, kini in tukraməkeikei mor naha nhagin yame rimini.’

19 ! Kimiə nimrin pis minə! Takasəkeikei mharkun mə tebol in yerpirig rapita sakrefaes, meinai tebol ramor sakrefaes ramərhakə.

20 Ror məkneikin, yermamə yame ravəh kwəsu ye nhag tebol kape Nimə Ehuə kape Kughen, ravəh kwəsu əfrakis ye tebol mine narimnar fam yame ramswiin aikin.

21 Kini yermamə yame ravəh kwəsu ye nhag Nimə Ehuə kape Kughen, ravəh kwəsu əfrakis ye Nimə kape Kughen mine Yermamə yame ramarə aikin.

22 Kini yermamə yame ravəh kwəsu ye nhag rao ye neai, ravəh kwəsu əfrakis ye nhag jea kape king, kini mivəh kwəsu ye nhag Yermamə yame ramkwətə aikin mamarmaru.

23 “!Man! Kimiə Farisi minə mine nəmhajoun minə kape loa. !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə! Kapəmiə niniyen in rhuvə, mərig rikimiə rəmkimik. Kimiə nakasəri-pən huvə loa yamə mine khamar əmə tuk əmiə tuk nəri-pəniyen, rəmhen kin in e naksəri-pən loa yame ramni

§ 23:17: Gris ramni olta, uə tebol. 23:22: Aes 66:1; Mat 5:34

mə takasəkeikei mhavəh kwesris mine onion* ye nəsımien vi mhavəhsi-pən kimi Kughen. Mərig nakwəsəpəh Loa yamə mine kasəkupən. Iriə e: nakhapəh nisorien nar yame ratuatuk kimi narmamə, rikimiə riپəh nehuəyen tuk narmamə. Kini keinein niniyen nəfrakisien irəmiə. Rhuvə mə to nakpiseri-pən loa yamə mine kasəkupən, mipiseri-pən min Loa minə tiksın.

²⁴ Kimiə nakamhakir narmamə, mərig nimirimə riپis. Kimiə nakhavəh-si ta man-man ye nəmiə nəviginien, tamə naksəmkimik ye nimir Kughen; mərig naksətigai piəpiə nar yame rəmkimik, misəmkimik ye nimir Kughen.†

²⁵ “!Man! Kimiə Farisi minə mine nəmhajoun minə kape loa. !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə! Kapəmiə niniyen in rhuvə, mərig rikimiə rəmkimik. Kimiə naksəmhən kin besin mine kap yame kamrai-ta nəmkəmkien e iruə mərig apa ye nəkwairiə kisəmkimik. Nəmkimikien rukwar irəmiə, meinai naksəptig kin nar, misor əmə narimnar yame nipraimiə rorkeikei.

* **23:23:** Yesu riپəh niniyen kwesris mine onion, mərig rimini nəviginien mir e “dill mine kumen”. Nimar nai yamə mine nəmiovriə ramapien huvə yame kiwəh-si-pən ye nəviginien. Loa ye Dut. 14:22-29; 26:12-15, mine Lev. 27:30-33 ramni mə tukaməkeikei kiwəhsi-pən nıpar nəsımien vi kimi Kughen. Farisi minə kimiseri-pən huvə loa minə e, mərig kimnhapəh nisəri-pən huvəyen loa yame ramni mə tuksorkeikei Kughen mine narmamə. Loa e raməmir ye Dut. 30:16. † **23:24:** Ye nəgkiarien Gris Yesu ramni nuhpikinien kirik mimə, “Nakhavəh-si ta man-man, misətigai kamel piəpiə.” Kamel in nar miragh ehuə kirik yame rəmkimik ye loa kape nəmə Isrel. Nıpran ramni mə Farisi minə kasəri-pən loa tiksın yame rimar, mərig khapəh nisəri-pəniyen loa ehuə minə. **23:25:** Mak 7:4

26 Farisi minə, kimiə imrin pis minə. Takasəkeikei misaikwas yerkimia, kini narimnar fam apa iruə tukshawən min.

27 “!Man! Kimiə Farisi minə mine nəmhajoun kape loa. !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmia! Kapəmia niniyen in rhuvə, mərig rikimia rəmkimik. Naksəmhən kin suranə ye yermamə yame kimoh kin pen hawən apa iruə, narmamə kisəm, khamə rhuvə. Mərig in apa imə, rukwar kin nikəkri narmamə yamə mine kwənhəmhə, mine narimnar fam yame rəmkimik.

28 Ye norien kirikianə əmə min, apa iruə, narmamə kasəm norien kapəmia, khamə rhuvə. Mərig yerkimia, rukwar kin nahasien, meinai nakhapəh nisorien naha nhagin yame nakamhani, masor pik təvhagə has.

29 “!Man! Kimiə Farisi minə mine nəmhajoun minə kape loa. !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmia! Kapəmia niniyen in rhuvə, mərig rikimia rəmkimik. Kimiə nakhavhirəkin suranə kape profet kape Kughen minə masor huvə pən marə marə ye təwk ye nəmə atuatur minə.

30 Kini mhani mhamə, ‘Tukmə yimnisarə ye nipig kape kaha minə kapəməwə, to yakpihapəh nisasituyen ye kaha yamə mine kimishopni profet minə.’

31 Naksəgkiar məknakin, mamhani hah atuk əmə əmia, mhani-ərhav mə kimiə kwənərəus atuatur minə kape ripmia kupan yamə mine kimishopni profet minə.

32 Kini rhuvə əmə- kimiə takasəkeikei misərkin təvhagə has yame ripmia minə kimnharikakun.

³³ “!Kimiə snek minə, mine nīpnət snek minə! ? Rikimiə ramuh mə ta mə to naksap ta kin narpinien ye nap ehuə uə? Nikam.

³⁴ Ror pən, yakamher-pre kin profet minə, mine narmamə yamə mine kharkun nar, mine nəmhajoun minə. Kini nakharuk haktə tiksın ye nai kamarkwao kin mišhopni əriə; naksarkis-arkis tiksın mhauh əriə apa ye nimə kape nofuginien kapəmiə; kini masəko ta tiksın mamharpəhu əriə mhavən apa ye taon minə.

³⁵ Ror pən, kimiə takhavəh narpinien kape narmamə yame kashopni narmamə m-fam yamə mine kisatuatuk; ririkakun ye Ebel yame in yemə atuatuk muə meriaji-pə Sekaraea‡ ji Berekia, yame kaha kapəmiə minə kimishopni in ye Nimə Ehuə kape Kughen ye kwenimrhei tebol mine kwənmhaan rhakə.

³⁶ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narpinien minə fam e tukruə tuk nəmə Isrel yame kisarə ai taktakun mine.

³⁷ “!Awəh, nəmə Jerusalem, nəmə Jerusalem! Kimiə nakashopni profet minə kape Kughen. Kini narmamə yamə mine Kughen rimnher-pre kin əriə tuk əmiə, nakasarkwhopni əriə kin kapier apig. Nīpīg rīpsaah yakorkeikei mə jakəpkəfugin əmiə maməm əmiə rəmhen kin yame man ramauu tini minə, məriğ kimiə nakasəpəh.

³⁸ Səm-ru. Kughen rimnəpəh əmiə; nahasien tukrīrəh-pīkin nimə kapəmiə; nar kīrik rīkək iran,

³⁹ meinai, yakamni-pre tuk əmiə mə to nakhapəh nisəm-minien Yo mišeriaji takhani

‡ **23:35:** Pəh nien mə Sekaraea e rim Jon Baptaes. Nakəm stori kape Sekaraea kupən ye 2 Kron 24:20-22.

mhamə, ‘Pəh kivəh-si haktə Kwən en ramuə ye nhag Yermaru.’ ”

24

*Nimtätien minə kape Nipig Kwasig
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)*

¹ Kini ai, Yesu rimitərhav ye Nimə Ehuə kape Kughen, mameriwək mamvən, kini narmamə kafan kisəgkiar kin Nimə Ehuə kape Kughen.

² Kini Yesu rimiini-pən tukun mimə, “Ēmru. Nimə ehuə minə e, tukohtəg-ətəg ta kapier iran, kipəh nipəhyen kirik.”

³ Kini kwasig ikin, Yesu rimnəriwək iriə kafan narmamə minə mhavən apa ye tukwas e Olif, misəkwətə. Kini kafan narmamə pisin minə əmə kimnhavən misəm, mhani-pən tukun mhamə, “Takni-ru mə ?narimnar minə e tukhauə ye naha nipig? ?Kini naha nimtätien yame tukror əpu mə Nipig Kwasig rinamuə ipakə?”

⁴ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Takasərig huvə, tamə yermamə kirik reikuə irəmiə.

⁵ Meinai narmamə khapsaah tukhavəh nhagik, kini mhauə mhani mə iriə e, Kristo. Tukseikuə ye narmamə khapsaah mhavi nərigien kapəriə.

⁶ Kini nipig naksərig mə narmamə kamhauh əriə minə, uə naksərig nəvsaoyen kin nuhyen əjir minə, takhapəh nisakur-akurien, mhapəh nhaginien. Narimnar mine tukruə məkupən, mərig pəh nien mə Nipig Kwasig a.

⁷ Kwənərəus kirik tukruh kwənərəus kirik. Kini narmamə ye tanə kirik tukhavən tanə pisin mhauh narmamə ikin. Kini nimnimien tukravən ye tanimtanə. Kini sweiwei tukruh narmamə.

⁸ Mərig narımınar mınə e in nirikakunien əmə kape nıpiğ ətən, rəmhen kin pıraovın yame rınamərig nəm həyən tuk neiməkien.

⁹ “Ye nıpiğ a, tukseighan-pən kin əmiə kimi tikmir mınə, tuksor ahas-pre kimi əmiə. Mishopni əmiə. Kini nəmə kantri pisin pisin mınə tuksəməkin əmiə meinai nakamhavəh nhagik.

¹⁰ Ye nıpiğ mınə a, narmamə khapsaah tuksəpəh kapəriə nhatətəyən, miseighan-pən kin əriə mınə ye kwermi tikmir mınə kapəriə, kini masəməkin əriə mınə.

¹¹ Kini profet eikuə mınə tukhauə miseikuə ye narmamə khapsaah.

¹² Meinai nahasien tukrehuə, ipakə narmamə mifam, norkeikeiyen kapəriə tukrirkək.

¹³ Mərig yermamə yame ramərer tımtım meriaji Nıpiğ Kwasig, Kughen tukrivəh miragh in.

¹⁴ Kini Nəvsaoyen Huvə kape narmaruyen kape Kughen, tukni-ərhav ikin mınə fam ye tokrei tanə, mə kwənərəus mınə fam tukharkun nisərigien, kini ai, Nıpiğ Kwasig ruə.”

¹⁵ (Kini pəh narmamə tuksəvhuekin nəkwəkwə e mharkun). Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Kini nıpiğ kimiə takhavən ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen masəm nar a kamni kimə ‘Nar has yame roriah pik nar,’ yame profet Daniel rımını-ərhav,*

¹⁶ kimiə e Judia taksap miserkwaig ye tukwas.

¹⁷ Tukmə yermamə ramapıs iruə ye nimə kafan to rıpəh nivənien imə tuk nıpikien narımınar kafan, mərig pəh rap.

* **24:15:** Əm-ru nar e Daniel rımını ye Dan 9:27; 11:31; 12:11.
24:17: Luk 17:31

18 Tukmə yermamə raməmīr yerki nəsimien kafan, to rīpəh nivəniēn yerkwānu tuk nivəhyēn kafan neipən, mərīg pəh rap.

19 !Man! Rīskai pīk tuk nīpiraovīn yamə mīne khasiai nar, kīni mīne yamə mīne jiriə mīnə kasəmaah hanə, meinai tuksərīg rahas pīk.

20 Taksəhuak tuk nahasien e mə tukrīpəh nuəyēn mīrəh əmiə ye Sabat,† uə ye nīpīg kape nokieiyēn,

21 meinai nahasien ehuə yame tukruə, yermamə rīpəh nəm-hanəyēn rīrikakun ye nīpīg Kughen rīmnərəhu nīmoptanə meriaji-pə taktəkun mīne. Kīni nahasien kīrik to rīpəh nuə-mīniēn nīpīg kīrik rəmhen kīn nahasien a.

22 Mərīg Kughen tukrərai ta nīpīg kape nahasien a yame tukruə iran. Tamə, narmamə m-fam khamhə tukun. Mərīg In rīmnərai nīpīg a mə tukrīvəh mīragh narmamə yamə mīne In rīmīrpen əriə mə kafan narmamə mīnə.

23 “Nīpīg a, tukmə kīrik rīmə, ‘Səmru. Kristo e,’ uə yermamə kīrik rīmə, ‘Səmru, Kristo en,’ mərīg kīmiə to nakhapəh nhaniyēn nəfrakīsiēn iran.

24 Meinai profet eikuə mīnə khapsaah tukhauə mhasīgəvīn Kristo mīsor nīmətīēn mə tukseikuə ye narmamə. Kīni mīsarkut tuk nisəmīēn swatuk tuk nīvi-tayēn narmamə yamə mīne Kughen rīmīrpen əriə.

25 Rīkimīə tukraməkeikei maməsīk huvə nəgkiariēn yame yīmīni-ta tuk əmiə, kwasīg ikīn narīmnar mīnə e khauə mīsor nəfrakīsiēn kīn.

24:19: Luk 23:29 † **24:20:** Meinai loa ramni-əhu narmamə mə tukhapəh niseriwəkīēn mhavən isok tuk yerkwānu ye Sabat.

26 “Ror pən, tukmə yermamə kirik rini-pre tuk əmiə mə, ‘Kristo apa ye tıpəvsik,’ takhapəh nhavəniən mə taksəm. Uə tukmə yermamə kirik rimə, ‘In apa ye nəkwai nimə,’ takhapəh nhaniyen nəfrakisien iran,

27 meinai nīpīg Yo, Ji Yermamə, jakrerīg-pə mīn, jakuə aihuaa əmə, kini narmamə m-fam tuksəm Yo, rəmhen kin yame karuəruə ramaroapīg pirə, narmamə fiak kisəm.

28 Rəmhen əmə mīn kin nīpīg ligkai‡ mīnə kamhaivə yerpīg mīseiwaiyu masərip tahik, nakharkun mə kəməm mīnə apaikin.

29 “Kini nīpīg kape nahasien ruə mor infamien, ‘Mīrh tukripis,

kini makuə to rapəh mīn nəsiəyen;

kini kəmhou mīnə tuksəsaah,

kini mine narimnar fam ye nimago-ago tukhakiu-kiu.’ *(Aes 13:10, 34:4)*

30 Kwasīg ikin, Yo, Ji Yermamə, jaktərhav-pə ye napuə. Kini kwənərəus mīnə fam ye tanimtanə tuksəm tuksasək. Kini narmamə tuksəm Yo, Ji Yermamə, jaksi-pən ye napuə mivəh nehuəyen mīne nikhakien.

31 Kini ai, tukher naiyuk, kher-pən kin agelo kafak mīnə mə tukhavən mīsarkurao ye tanimtanə, mīne ikin pukaa ye neai mīsofugin narmamə yamə mīne yimīrpen-ta əriə.

32 “Sərig mīn nuhpikinien kin nai e kamni kimə figtri. Nakharkun mə nīpīg kape figtri rīmnəpīr-pīr, mīne nīpīg kape nəsimien kirauə kwis.

‡ **24:28:** Nəgkiarinen Gris ramni man kirik ye English kamni kimə “vulture.” **24:29:** Joel 2:10 **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Rev 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16

³³ Rəmhen əmə kɪn yame tukmə nahasien ramuə, takharkun mə Yo Ji Yermamə, yaknamuə ipakə, mɪnamərer ipakə əmə tuk kwəruə ye nɪmə kapəmiə.

³⁴ “Yakamni əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mɪne kamhamragh ai taktakun, to khapəh nhamhə-famien kwasig ikin narɪmnar mɪne e tukpihatərhav-pə.

³⁵ Napuə mɪne nɪmoptanə tukawəkeikei mɪrarkək; mərig nəgkiarien kafak to rɪpəh nɪrkəkien tuk nɪpig kɪrik.”

Yermamə rɪkək yame rɪrkun nɪpig yame Yesu tukrɪrerig-pə mɪn iran

³⁶ Kini Yesu rɪmə, “Yermamə kɪrik rɪpəh nɪrkunien nɪpig uə aoa atuatur kape narɪmnar mɪnə a. Agelo mɪnə apa ye neai kaseinein, kɪni Yo mɪn, Ji yermamə, yakeinein. Mərig Tatə Kughen əmə In rɪrkun nɪpig atuatur a.

³⁷ Ye nɪpig yo Ji Yermamə jakuə iran, tukrəmhen kɪn nɪpig kape Noa kupan, yame narmamə khapəh nɪsor-əpnəpənəyen iran.

³⁸ Ye nɪpig a, yapiwən rɪpəh hanə naiyuyen, narmamə kasəvigɪn, mamhanɪm, masor nəvigɪnien kape narkurəkien, in e narɪmnar fam yame kɪmisor ye nɪmraghien kapəriə, mɪseriaji-pə Noa rɪmavən ye nəkwai rao kafan,

³⁹ kɪni iriə kɪmɪseinein naha nhagɪn yame tukruə mɪseriaji-pən yapiwən rɪmnaiyu mɪpɪk əriə fam. In e tukror rəmhen əmə kɪn nɪpig yame Yo Ji Yermamə jakurə iran.

40 Yermamə kiraru ye nəsimien, kini jakvəh kirik, məpəh kirik.

41 Piraovin kiraru kaokwətə kwis mawor nəviginien, kini jakvəh kirik məpəh kirik.

42 “Ror pən, takasəkeikei misarha, meinai nakseinein naha nipig yame kapəmiə Yermaru tukruə iran.

43 Mərig takasəkeikei mharkun nar e. Tukmə yemehuə kape nimə rirkun nipig atuaturk yenpig yame yəkrəh tukruə iran, kini tukraməkeikei mamarha huvə mə yəkrəh tukripəh neikusien nimə mivən imə.

44 Kini kimiə min takasəkeikei masərer matuk meinai Yo, Ji Yermamə, jakuə ye nipig yame rikimiə tukripəh nuhyen.

45 “Rikimiə tukraməkeikei maməsik huvə norien kape manaja yame rirkun nar, yame ramraptərəkin wok kafan mipəh nəpəhyen. Yermaru kafan rimnərəhu mə tukror wok a mamehuə ye kafan yorwok minə fam mivəhsipən nəriə nəviginien ye nipig atuaturk.

46 Kini tukmə yermaru ruə məm manaja kafan, maməm mə ramor huvə wok kafan, kini manaja a tukrarə ye nihuvəyen.

47 Yakamni əfrakis mə yermaru a tukrərəhu in ramehuə ye narimnar fam kafan.

48 Mərig tukmə manaja a in yemə has, kini rikin raməsik mə, ‘To kafak yermaru ripəh nurə-aihuayen,’

49 kini marar mamvən, mamuh yorwok minə tiksın, kini mivən maməvigin, mamnim iriə nəmə kisapis.

⁵⁰ Kini yermaru kape manaja a tukruə ye nîpîg mîne aoa yame manaja rîkin rîpəh nəsikien mə kafan yermaru tukruə iran.

⁵¹ Yermaru a tukror narpîniyen ehuə kimi manaja a, marakikin-pən ikin kwənmhaan kape narmamə yamə mîne kapəriə nîniyen rhuvə məriḡ rîkiriə rəmkimik. Ikin a, narmamə kisasək pik misəkwəruə ikin.”

25

Nuhpikinien ye nîpiraovîn iriə m-fam ten

¹ Kini Yesu rîni-pən tukəriə mə, “Ye Nîpîg Kwasig, narmaruyen kape Kughen tukror məkneikin. Nîpiraovîn, iriə ten. Kamhatərhav yenpîg, mhamə tukhavən ye narkurəkien kirik. Kini maseito kin kwən a yame rîmnarkurək pə pə əmə tukruə mikir kafan piraovîn mhavən ye nîmə kamor lafet ikin.

² Nîpiraovîn mînə a, kirkirîp irəriə kîsarmar, kini kirkirîp irəriə kharkun nar.

³ Iriə kirkirîp yamə mîne kîsarmar, kimnhavəh kapəriə laet mînə, məriḡ khapəh nhavəhyen kerosin* rəmhen tuk nîvi-pəniyen ye laet.

⁴ Məriḡ nîpiraovîn kirkirîp yamə mîne kharkun nar, kamhavəh kapəriə laet kini mhavəh mîn kerosin rəmhen tuk nîvi-pəniyen ye laet.

⁵ Kini kwən a yame tukror mared rîpəh nuə-aihuaayen. Kini napîriyen ravəh nîpiraovîn mînə a, kamhavi kəviəm, misapîr.

24:51: Luk 12:42-46 **25:1:** Luk 12:35; Rev 19:7 * **25:3:** Nəgkiariyen kape Gris rîpəh nîniyen “kerosin,” ramni mə “oel.”

6 “Kini yenpig-aru, kwən kirik rokrən apomh mimə, ‘Kwən yame tukror mared rinamuə. !Hauə misəm!’

7 “Kini nipiraovın iriə ten kimisarha, mhaukrakin laet kapəriə minə.

8 Mərig nipiraovın yamə mine kisarmar khani-pən tuk nipiraovın yamə mine kharkun nar mhamə, ‘!Awı! Havəhsi-pə kerosin rəmhen meinai kapəməwə kerosin ruirkək, kini laet minə natukhapıs.’

9 “Mərig nipiraovın yamə mine kharkun nar khani-pən tuk əriə mə, ‘Nikam. Kerosin e rıpəh nəmhenien tuk ətawə m-fam. Mərig harerig mhavən mhavəh nımri kapəmiə kerosin rəmhen apa ye stoa.’

10 “Mərig nipig nipiraovın yamə mine kisarmar kasəriwək, mhavən mə tukhavəh kerosin, kini kwən a yame tukror mared ruauə. Kini nipiraovın yamə mine kasərer matuk kimnhavən iriə min ye nəviginien kape mared. Mhavən imə, kini kətapig.

11 “Kwasig ikin, nipiraovın yamə mine kisarmar kimnharerig-pə, mhamə, ‘!Yemehuə! !Yemehuə! Əhitə, pəh yakhaurə imə.’

12 “Mərig kwən a yame tukror mared rini-pən tuk əriə mə, ‘Yakamni əfrakis mə yo yakeinein əmiə.’”

13 Kini Yesu rini ta nuhpikinien, mini-pən tuk əriə mə, “Ror məkneikin, kimiə takasəkeikei misərer matuk, meinai nakseinein nipig mine aoa yame kapəmiə Yermaru tukruə iran.”

*Nuhpikinien ye yermamə kisisər yame kimirhor
wok kin mane
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Kini Yesu rimini nuhpikinien kirik min mimə, “Yakamni min mə narmaruyen kape Kughen tukror məkneikin. Yemehuə kirik rimnor apnəpeinə mə tukrivən ye tanə pisin kirik isok. Kini mokrən kin kafan yorwok misir kirhuə. Kini rərəhu-pən mane ye kwermirisir mə tukrhor wok kin.

¹⁵ Mivəhsi-pən manet† kimi ərisir rəmhen tuk nirkunien kapərisir. Mivəhsi-pən nitip kirkirip kimi yermamə kirik; kini mivəhsi-pən nitip kiraru kimi yermamə kirik; kini mivəhsi-pən nitip kirikianə kimi kirik. Kini marar mitərhav mamvən ye kafan nəriwəkien.

¹⁶ Kini yorwok yame rimivəh nitip kirkirip rimavən mor aihuua əmə bisnes kin, kini mor win ye kirkirip min.

¹⁷ Kini ye norien kirikianə əmə min, yorwok yame rimivəh nitip kiraru rimavən mor bisnes kin mor win ye kiraru min.

¹⁸ Mərig yorwok yame rimivəh nitip kirikianə in rimavən mikir nimoptanə minim nitip kape yemehuə kafan.

¹⁹ “Kini newk ripsaah ruə mivən. Yemehuə a kape yorwok minə a rirerig-pə kini mokrən kin ərisir mə tukrəm-ru mə kimirhawor-pən ye kafan mane.

²⁰ Yorwok yame rimivəh nitip kirkirip rimavən mivəh nitip kirkirip min yame rimnor win iran

† 25:15: Nəgkiarien kape nəmə Gris ramni mə mane e “talen.” Talen kirikianə in nərok wok kape newk 15. 25:15: Rom 12:6

mimə, ‘Yemehuə. Apa kupan, nimivəhsi-pə nitip kirkirip, kini yimnor bisnes kin, mor win ye yame rəkwakw nitip kirkirip min.’

21 “Kini yemehuə rini-pən tukun mə, ‘Nimnor huvə, kini ik yorwok huvə yame nakamraptəək kin huvə wok kafam kini mipəh nəpəhyen. Nimnor huvə məkna, ye narimnar tiksın, kini jakərəhu ik nakehuə ye narimnar ripsaah. !Yuə imə pəh rikirau ragien!’

22 “Yorwok yame rimivəh nitip kiraru ruə məm yemehuə kafan mini-pən tukun mimə, ‘Yemehuə. Apa kupan, nimivəhsi-pə nitip kiraru, kini yimnor bisnes kin, mor win ye yame rəkwakw nitip kiraru min.’

23 “Kini yemehuə rini-pən tukun mimə, ‘Nimnor huvə, kini ik yorwok huvə yame nakamraptəək kin huvə wok kafam kini mipəh nəpəhyen. Nimnor huvə məkna, ye narimnar tiksın, kini jakərəhu ik nakehuə ye narimnar ripsaah. !Yuə imə pəh rikirau ragien!’

24 “Mərig yorwok yame rimivəh nitip kirikianə ruə mini-pən tukun mə, ‘Yemehuə. Yakirkun mə kafam norien rəutən. Ik nakampik nəviginien yame ik nimipəh nəsimien ikin, kini mampik kwənkwai nai yame ik nimipəh nəmənəyen ikin. Ror pən, yimigin kin ik,

25 mamvən, mikir nimir merkwaig kin mane. Əm-ru, mane en kafam.’

26 “Kini yemehuə a rini-pən tukun mimə, ‘Ik yorwok has kirik! Nakamarpah pik. Nakwirkun ta mə yakampik nəviginien yame yimipəh nəsimien

ikin, kini mampik kwənkwai nai yame yimipəh nəmənəyen ikin.

²⁷ Rhuvə mə to nakpivəh kafak mane mivən mərəhu-pən ye bang, pəh nipig yame jakrerig iran, jakirkun nivəhyen kafak mane iriu yame rəkwakw.’

²⁸ “Kini yemehuə rini-pən tuk kafan yorwok minə tiksin mimə, ‘Havəh-si ta mane tukun mivəhsi-pən kimi yorwok e yame rimivəh nitip ten,

²⁹ meinai yermamə yame ravəh nar kirik, tukpivəhsi-pən min tiksin kimin. Mərig yermamə yame kafan nar kirik rirkək, tukpivəh-si ta fam kafan narimnar minə.

³⁰ Kini arakikin-pən yorwok e yame ramarpah, meinein norien nar huvə kirik ye nəpignəpien-ikin kamasək ikin, kaməkweruə ikin.’ ”

Nuhpikinien ye sipsip minə mine nəni minə

³¹ Kini Yesu rimini mimə, “Nipig Yo Ji Yermamə jakuə ye nikhakien mine nəsaninien kafak, kimawə agelo minə fam, Yo King, jakwəkwtə ye kafak jea mamarmaru ye nəsaninien mine nikakien kafak.

³² Narmamə m-fam ye kantri minə fam tuksofugin əriə minə ye nimrik, kini jakor narimnar rəmhen kin yermamə yame ramarha tuk sipsip minə, maməwhai sipsip minə mine nəni minə.

³³ Jakəwhai sipsip minə tukhavən ye kwermik matuk; kini nəni minə tukhavən ye kwermik ma-wor.

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28

25:31: Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Rev 20:11-13

34 “Kini Yo, King, jakni-pən tuk yamə mine kasərer ye kwermik matuk mə, ‘Hauə. Kimiə e yamə mine Rimik Kughen rimnautə-pre kin kafan nihuvəyen kimi əmiə. Hauə mhavəh naha nhagin yame Kughen rimnərahə karin mə kapəmiə. Hauə misarə əfrakis ye narmaruyen kafan yame rimnor əpnəpeinə iran mə kapəmiə kwasig ikin ror tokrei tanə.

35 Hauə mhavəh, meinai nipig yimnəmkərav, nimnhavəhsi-pə nəviginiēn; kini nipig yimnəkwəkwə, nimnhavəhsi-pə nu; kini nipig yimaurə rəmhen kin yepsipis, nimnhakir Yo mhavən ye kapəmiə rukwanu;

36 kini nipig kafak neipən rimikək, nimnhavəhsi-pə neipən kimi yo; kini nipig yimnamhə, nimisəm huvə Yo; kini nipig yimnamarə ye kalabus, nimnhauə mhavaag-pə kin Yo.’

37 “Kini nəmə atuatur minə tukhani-pə tuk Yo mhamə, ‘Yermaru. ? Naha nipig yimisəm Ik nimnəmkərav, kini yaksəvigin Ik? ?Uə naha nipig nimnəkwəkwə, yakhavəhsi-pre nu kimik?

38 ? Kini naha nipig yimisəm Ik yepsipis kini yakhakir ik mhavən yerkwanu? ? Uə naha nipig kafam neipən rimirkək kini yakhavəhsi-pre neipən kimik?

39 ? Kini naha nipig yimisəm nakamhə uə nimnamarə ye kalabus, kini yimnhaurə mhavaag-pre kin Ik?’

40 “Kini Yo, King, jakni-pən tuk əriə mə, ‘Yakamni əfrakis mə naha nhagin yame nimisor kimi piak kirik, nar apnapig mə in yermamə apnapig əmə,

məriɡ nımisor kimi Yo.’

41 “Kini ai, jakni-pən tuk yamə mine kasərer ye kwermik mawor mə, ‘Havən isok tuk Yo. Kughen rinərəhu ta kapəmiə narpinien. Havən ye nap ehuə yame ramuək rerin, yame kimnor kape Setan mine yarmhə minə kafan.

42 Havən isok meinai nipig yimnəmkərəv, nımnhapəh nhavəhsi-pəyen nəviginien kimi Yo. Kini nipig yimnəkwwə, nımnhapəh nhavəhsi-pəyen nu kimi Yo.

43 Kini nipig yimaurə rəmhen kin yepsipis, nımnhapəh nhakirien Yo mhavən yerkwanu. Kini nipig kafak neipən rikək, nımnhapəh nhavəhsi-pəyen neipən kimi Yo. Kini nipig yimnamhə, mine nipig yimnamarə ye kalabus, nımnhapəh nhaurəyen mhavaag-pə kin Yo.’

44 “Kini iriə min tukhani-pə tuk Yo mhamə, ‘Yermaru. ?Naha nipig yimisəm Ik nımnəmkərəv iran, uə nımnəkwwə iran, uə Ik nımauə yepsipis, uə kafam neipən rikək, uə nımnamhə, uə nımnimarə ye kalabus, kini yakhapəh nhaurəyen mhavaag-pre kin Ik?’

45 “Kini jakni-pən tuk əriə mə, ‘Yakamni əfrakis tuk əmiə mə tukmə nakhapəh nisasituyen ye piak kirik, nar apnapig mə in yermamə apnapig əmə, məriɡ nakhapəh nisasituyen irak.’

46 “Kini iriə tukhavən mhavəh narpinien yame infamien rikək. Məriɡ nəmə atuatur tukhavəh nımraghien rerin.”

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41

25:41: Mat 7:23

25:46: Dan 12:2; Jon 5:29

26

*Nəmehuə kape nəmə Isrel kasarhak in swatuk tuk
nhopniyen Yesu*

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Kini Yesu rəgkiar ta, mini-pən tuk kafan narmamə minə mə,

² “Nakharkun mə tuknahu ror nipig kape lafet kape Pasova. Kini tukeighan-pən kin Yo, Ji Yermamə, kəsik haktə Yo ye nai kamarkwao kin.”

³ Kini jif pris minə mine nəmehuə kape nəmə Isrel kimisofugin əriə minə ye nimə kape hae pris, nhagin e Kaeafas.

⁴ Mamharai mhun mə tukharaptərəkin apis-apis Yesu mishopni.

⁵ Mamhani mhamə, “Mərig to khapəh nisorien ye nipig kape nəviginien ehua, tamə narmamə khauh apnapig əmə əriə minə.”

*Piraovin kirik ramətəg-pən senta ye kapan kapə
Yesu*

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Kini Yesu ramarə apa Betani, imei kwən kirik nhagin e Saemon, yame apa kupən rimivəh nimhəyen əutən ye tikin.

⁷ Kini Yesu raməvigin, məkneikin piraovin kirik ruə mivəh botel senta kirik kimnor kin kapier kirik nhagin e alabasta. Senta a, nimrin rhaktə pik. Kini in ruə mətəg-pən senta ye kapan kapə Yesu.

⁸ Mərig narmamə kafan minə niemha rhai əriə khamə, “?Rhawor pian e ramoriah senta e?”

9 Rhuvə pik mə to in ror salem kin; mirkun nivəhyen mane ehuə kin tuk nivəhsi-pəniēn kimi yavən has minə.”

10 Mərig Yesu ruirkun nərigien kapəriə, mimə, “! Ei! Hapəh pian en. ?Rhawor nakashek in? In ramor nar huvə kirik kimi Yo.

11 Yavən has minə tukasəmīr kimiə miriə nīpig fam. Mərig Yo jakpəh nəmīrien kitawə-m kimiə nīpig fam.

12 Piraovin e ravi-təgpən senta ye nīprak mapnəpenə ye nīprak mə tuknim Yo.

13 Yakamni əfrakis tuk əmiə mə ikin pukaa ye tokrei tanə yame kamni-ərhav Nəgkiariēn Huvə ikin, tukaməvsao min kin norien kape pian e, pəh narmamə rikiriə tukraməsik in.”

Judas rimneighan-pən kin Yesu kimi tikmīr minə kafan

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kini Judas Iskariot, in yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, rīvən məm jif pris minə

15 maiyoh əriə mimə, “?Takhavəhsi-pə naha nhagin kimi yo tukmə yakeighan-pre kin Yesu kimi əmiə?” Kini kishen-pən fiftin taosen vatu kimin.*

16 Kini ririkakun ye nīpig a, Judas rimnamərig nīpig yame tukreighaan-pən kin Yesu kimi əriə.

Lodsapa

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Kini ye nīrikakunien kape nīpig kape lafet e kamni kimə Bred yame Yīs Rirkək iran, kini

26:11: Dut 15:11 * 26:15: Nəgkiariēn kape nəmə Gris ramni mə “kishen-pən silva toti.” 26:15: Sek 11:12; Jon 11:57

narmamə kape Yesu kisaiyoh-pən In mhamə, “? Nakmə jakhaukaa misor apnəpenə ye nəviginien kape Pasova?”

18 Kini Yesu rimi-pən tuk əriə mə, “Havən apa ye taon, kini masəm yermamə kirik mhani-pən tukun mhamə, ‘Yhajoun ramni mə nipiğ yame Kughen rimirpen ta mə kafan, ruauə ipakə. Kini tukror nəviginien kape Pasova iriə kafan narmamə minə ye kafam nimə.’ ”

19 Kini narmamə kape Yesu minə khatərhav, misor naha nhagin yame Yesu rimi mə tuktors tuk nor-əpnəpənəyen ye nəviginien kape Pasova.

20 Yenpig, Yesu ruə iriə narmamə twelef kafan misofugin misəvigin ye tebol.

21 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Yakamni əfrakis tuk əmiə mə kimiə kirik tukreighaan-pən kin Yo kimi tikmir minə kafak.”

22 Kini narmamə kafan minə rikiriə reiwaiyu, kini iriə kirikianə kirikianə kisaiyoh-pən In mhamə, “?Yermaru, pa? Pəh nien mə yo.”

23 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Kimiə kirik yame yakaweires kwis bred ye supsup ye bol tukreighaan-pən kin Yo kimi kafak tikmir minə.

24 Yo Ji Yermamə jakaməkeikei mimhə rəmhen kin yame Nəkwəkwə kape Kughen rimi kupən.† ! Kini məriğ rahas pik tuk yermamə yame

26:17: Eks 12:14-20 **26:23:** Sam 41:9 † **26:24:** Sam 22 minə Aes 53 kirani mirəmə mə Mesiah tukraməkeikei mimhə miyəh narpinien kape təvhagə has kape narmamə.

tukreighaan-pən kin Yo ye kwermiriə! !Kwən a tukrivəh narpinien ehua!”‡

25 Kini Judas e yame natukreighan-pən kin Yesu ye kwermi kafan tikmir minə rimnaiyoh mimə, “? Pa ai? ?Yo?”

Mərig Yesu rini-pən tukun mimə, “Ǝwəh. Ik atuk nimini.”

26 Kini kasəvigin hanə, Yesu rivəh bred məhuak mini vi vi Kughen tukun, makapir mivəhsi-pən kimi kafan narmamə minə mimə, “Sən. In e niprak.”

27 Kini mivəh kap waen mini vi vi Kughen tukun, mivəhsi-pən min kimi əriə, kini mimə, “Kimiə m-fam hanim.

28 Nitawik e. Ramor nərigien kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə tuk nuəyen məmir-ərhav. Tukraiyu mirisin ta təvhagə has kape narmamə khapsaah.

29 Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mimə to yakpəh ninim-minien waen meriaji minim min waen ye narmaruyen kape Rimik.”

30 Kini kimisəni nipei əhuak kirik, mhatərhav mhavən ye tukwas Olif.

*Yesu rimə Pita tukrini mə in reinein In
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

31 Kini Yesu rini-pən min tuk əriə mə, “Tuk yenpig əmə e, taksəm naha nhagin yame tukor irak tukritərhav-pə, nhatətəyen kapəmiə mifam

‡ **26:24:** Nəgkarien kape Gris ramni mə, “!Ripimə kwən ripipəh narha-pə-yen ye tokrei tanə, ripihuvə!” Mərig niprai nəgkarien ramni mə, “tukrarə ye narpinien ehua.” **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1

tukrimir, meinai kimirai ye Nəkwəkwə kape
Kughen kimə,

“ ‘Jakuh yermamə yame ramarha huvə tuk sipsip
minə,
kini sipsip kafan minə tuksaiyu rik rik.’ ” (*Sek
13:7*)

³² Kini Yesu rirpən nəgkiarinen mimə, “Mərig nipiğ
jakimragh min, jakəkupən kin əmiə mivən apa
Galili.”

³³ Mərig Pita rimini-pən tukun mimə, “Tukmə
ror nhatətəyen kapəriə tiksın tukrimir; mərig
nhatətəyen kafak to rapəh nimirien.”

³⁴ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yakamni-pre
əfrakis tuk ik mə man tukripəh nəkakə-hanəyen, ik
takni m-kisisər mə nakeinein Yo.”

³⁵ Mərig Pita rarə mini-pən skai min mimə, “!
Nar apnapig tukmə khamə tukshopni ərau mik, to
yakpəh niniyen mə yakeinein Ik!” Kini iriə fam
khani əmə min nəgkiarinen ai.

*Yesu rimavən apa Getsemane maməhuak
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Kini ai Yesu mine kafan narmamə minə
khavən yerkwanu kirik, nhagin e Getsemane. Kini
Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Kimiə taksəkwətə
eikin e. Pəh yakvən aikin a maməhuak.”

³⁷ Kini In mikir Pita mine ji Sebedi mir, irisir min.
Rikin rərhakis pik.

³⁸ Kini mini-pən tuk ərisir mimə, “Rikik rərhakis
pik ipakə yakmhə. Takarhəmır eikin e, marharha-
huvə kitawə-m kimia.”

³⁹ Kini In rəriwək mivən kəskəh əmə mənımkur
mənım-pən nımrin ye nımoptanə maməhuak.

Maiyoh Kughen mīmə, “!Awēh! Rīmīk, tukmə rikim ragien, vəhsī-ta nəmhəyən yamə mīne tukpihauə. Mərig takpəh norien ye nərigien kafak; mor əmə ye kafam nərigien.”

⁴⁰ Kini ai, In rirerig-pən mīn tuk ərisir, məm kwərhapir yeru. Kini rini-pən tuk Pita mə, “!Eh! ? Rhawor nakrhapir? ?To naksarha huvə kitawə-m kimiə kape nīpig kwakwə uə?”

⁴¹ Kimiə takasərig əmiə. Takasəkeikei masəhuak mə nar kirik tukripəh norien əmiə nakhamir. Rikimiə rəsanin mərig nīpraimiə rəpou.”

⁴² Kini ai In mīrerig mīn maməhuak yame ror kiraru kin. Mīmə, “Rīmīk, tukmə jakaməkeikei mivəh nəmhəyən yame tukruə, kini pəh ror nəkwam.”

⁴³ Kini ai mīrerig-pən mīn, məm irisir kwərhapir yeru mīn, meinai napirien rīmivəh nīmrisir.

⁴⁴ Kini ai In rīmnəpəh mīn ərisir mivən maməhuak yame ror kisisər kin mamni nəgkiarīen yame rīmīni ta.

⁴⁵ Mərə muə mīn tuk kafan narmamə mīnə mīmə, “?Rhawor? ?Nakarhapir hanə? !Nəmhen! Nīpig ruauə pakə ta yame yermamə tukreighaan-pən kin Yo, Ji Yermamə, jakvən ye kwermi narmamə hah mīnə.

⁴⁶ Rhekimter, pəh kamhavən. !Yermamə yame tukreighaan-pən kin Yo ye kwermi tikmir mīnə kafak ruauə ta ipakə!”

Tikmir mīnə kape Yesu kīmnhauə mharaptərəkīn In

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nīpig Yesu raməgkiar hanə, məknekīn Judas, yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu

ritirhav-pə. Nukwhao ehuə kamhakwasig kin. Mamhapik nau nisə mine kwətavhə kapəriə. Jif pris minə mine nəmehuə minə kape nəmə Isrel, kimisher-pən kin nukwhao a.

⁴⁸ Judas ruini-pən ta tuk əriə mimə, “Yermamə yame jakəturəm-pən iran, yermamə e in en takharaptəəkən.”

⁴⁹ Judas ruə məm Yesu mini-pən tukun mimə, “! Rhuvə, Yhajoun!” Məturəm-pən kimin.

⁵⁰ Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Yo kirik, or nar yame nimauə mə takor.”

Kini narmamə minə a khauə mharaptəəkən Yesu.

⁵¹ Kini yermamə kirik kape Yesu rivən mirəh nau nisə kafan, mowhan mərəru ta nimətərgi slef kirik kape hae pris.

⁵² Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “!Ah! Vai-pən kafam nau ye tamhekən, meinai narmamə yamə mine kasərai əjir kin nao, tukpiəəpni min əriə kin nao.

⁵³ Rikimiə raməsik mə yakirkun nokrənien kin Rimik, taktakun əmə tukrher-pə kin agelo minə taosen taosen tukhauə misasitu irak.

⁵⁴ Mərig to yapior məknakən, to nəgkiarien kape Kughen riripəh nuəyen mor nəfrakisien kin.”

⁵⁵ Ye nipig a, Yesu rimini-pən tuk nukwhao mimə, “? Rhawor? ? Kimiə nakhamə ta Yo yermamə kape nəkrəhyen uə nhopniyen yermamə, nakamhapik nau nisə mine kwətavhə mamhauə mə takharaptəəkən Yo? Nipig fam kitawə-m kimiə kasəmīr ye Nimə Ehuə kape

Kughen, yakaməwhag. Mərig nakhapəh hanə nharaptərəkinien Yo.

⁵⁶ Mərig nəmhen. Naha nhagin yame Nəkwəkwə kape Kughen rimiini tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kin.”§ Kini kafan narmamə minə kimisəpəh In misap.

Yesu ramərer ye nimri kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Kini khakir Yesu mhauə kimi hae pris, nhagin e Kaeafas. Nəmhajoun kape loa kape Moses, mine nəmehuə minə kape nəmə Isrel kwəsofugin ta əriə minə aikin.

⁵⁸ Kini Pita rikwasig kin əriə, mipəh nivən-pakəyen tuk Yesu. Nipig ruauə pakə tuk nimə kape hae pris, kini nivən mamkwətə iriə mobael minə kape hae pris, mə tukrəm-ru mə tukhawor Yesu.

⁵⁹ Kini jif pris minə mine narmamə kape kaonsel kasarha-kin narmamə tiksın yame tukhauə miseikuə mamhani hah Yesu, ai khauh mishopni Yesu tukun.

⁶⁰ Nar apnapig narmamə khapsaah khauə miseikuə iran mamhani hah In, narmamə kape kaonsel khapəh nisəm-pəniən nar has kirik iran.

Kasəgkiar mamhavən yermamə kiraru kwhekimter,

⁶¹ mirəni mirəmə, “Kwən e rimiini mimə, ‘Yo jakəvitəg-ətəg Nimə ehua kape Kughen; mərig kwasig ikin ye nipig kisisər, jakərip yame rivi.’ ”

26:55: Luk 19:47; 21:37 § **26:56:** Yesu ramni mə profesi ye Sek 13:7 tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kin, yame ramni mə tukhauh In, kini kafan narmamə tuksaiyu rik rik. Əm-ru min Mat 26:31. **26:61:** Jon 2:19-21

62 Kini ai, hae pris rarer mini-pən tuk Yesu mimə, “?Rhawor nakpəh nəgkiarien? ?Rhawor ye nəgkiarien mine kamhani-pre iram?”

63 Mərig Yesu rarer əmə mapnapig.

Kini hae pris rarer maiyoh min mimə, “?Rhawor? Ik takaməkeikei mivəh kwəsu ye nhag Kughen yame ramragh, mini-pə tuk əmawə mə ? Ik e Kristo, ji Kughen uə nikam?”

64 Kini Yesu rimə, “Rəmhen əmə kin yame nakamni. Kini yakamni-pre tuk əmiə mə, tuk nīpig kirik, takpisəm Yo, Ji Yermamə, jakəkwətə ye kwermi Kughen matuk yame nagheen rehuə. Kini takpisəm min Yo jaksı faktə ye napuə meiwaiyu-pə.”

65 Kini hae pris reikus neipən kafan [meinai niemhaa rimnhai pik]. Mimə, “! Raməgkiar məkneikin mamni hah Kughen! ?Rhawor e kitawə kasarha-kin hanə yermamə yame tukrini hah in? Nakwəsərig ta mə rimini hah Kughen.

66 ?Rikimiə ramhaw əsik? ?Tukshawor In?”

Kini khamə, “In rimnor nar has kirik yame tukraməkeikei mimhə tukun.”

67 Kini kisərig-əvhin nimri Yesu, misəsik In kin kwermiriə, kini tiksın kimisərip In.

68 Kini [tiksin kisərkis nimirin*] misərip In mhamə, “! Eh! Kristo. Tukmə ik profet, ni-ru mə pa e ramuh Ik.”

26:63: Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7

26:67: Aes 50:6; 53:5 * **26:68:** Matiu rīpīh niniyen mə kimisərkis nimirin, mərig Luk ramni ye Luk 22:64.

Pita ramni mə in reinein Yesu
 (Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Kini Pita raməmır ipakə tuk nimə ehuə kape hae pris, kini piraovın kirik, yor wok kape hae pris, ruə mını-pən tukun mımə, “Eh, kimiru Yesu yemə Galili nımnawəriwək.”

⁷⁰ Mərig Pita rını-əhu ye nımririə, mımə, “Nıkam. Yo yakeinein əfrakis nar en nakamni.”

⁷¹ Mıtərhav meiwaiyu mın maməmır ye kwəruə kape rukwanu ai.

Kini piakəskəh pısın kirik ruə məm in. Mınamni-pən tuk narmamə mınə aikın mımə, “Kwən e, iriu Yesu yemə Nasaret kımnavəriək.”

⁷² Mərig Pita rıvəh kwəsu mə pian a rameikuə; kini mımə, “Yakeinein kwən a.”

⁷³ Kasəkwətə mamhavən, narmamə yamə mine kasəmır aikın khani-pən mın tuk Pita mhamə, “Nəfrakis, ik əfrakis kirik mın a. Nakəgkiar, yaksərig mə kimiru Yesu nımırası-pən ye tamhekin kirikianə.”

⁷⁴ Kini Pita rımə “Yo yakeinein yermamə en yame nakamhani. To yakameikuə, Kughen tukror narpınien kimi yo.” Məknekin, man rəkakə.

⁷⁵ Kini Pita, rıkin raiyu məsik nəgkiarien yame Yesu rımını mımə, “Man tukrıpəh hanə nıkakəyen, kini takni m-kisisər mə ik nakeinein Yo.” Kini rıtərhav; rıkin rərhakis mamasək.

27

Judas rımnhopni atuk in
 (Wok 1:17-19)

¹ Yenpig-enpig əgkap, jif pris minə fam mine nəmehuə kape nəmə Isrel kimmhauə kirikianə mhani kirikianə mə tukhopni Yesu.

² Kini mharkwəji In, mhakir mhavən kimi Paelat e, gavman kape Rom.

³ Nipig Judas e yame rimneighan-pən kin Yesu kimi kafan tikmir minə, rimnəm mə kimmhavi-ərhav Yesu mhamə tukrimhə, rikin rimhə pik tuk naha nhagin yame in atuk rimnor, kini mivəhsi-pən fiftin taosen vatu a rirerig-pən min tuk jif pris minə mine nəmehuə kape nəmə Isrel.

⁴ Kini mimə, “Yimnor təvhagə has, meighan-pən kin kwən kirik yame ripəh norien nar has kirik kimi kafan tikmir minə, mə tukshopni in.”

Kini khamə, “Kafam atuk. Kapəməwə kirik nar kirik rikək.”

⁵ Məkneikin Judas raraka-pən kin mane ye Nimə Ehuə kape Kughen mitərhav. Mamvən, mijir-əpni atuk in.

⁶ Kini jif pris minə khapik mane mhamə, “Rapəh natuatukien ye loa kapətawə mə tuksərəhu-pən mane e iriə mane kape Nimə Ehuə kape Kughen, meinai kimivəh nimri yermamə kin.”

⁷ Kini kimmhahi mhamə tukhavəh mane a mhavəh nimri nimoptanə kirik apa “Kamor sospen ikin.” Nimoptanə a, kiminim yepsipis minə aikin.

⁸ Tuk nar e, ruə meriaji-pə ai taktakun, kamni kimə nimoptanə a, “Nitə rimnaiyu ikin.”

⁹ Nar a ritərhav mor nəgkiarieren kape Jeremaea ruauə minor nəfrakisien kin yame rimini mə,

“Nəmə Isrel khamə mane ye kwən a fiftin taosen vatu. Kini kimnhavəh mane a,

¹⁰ mhavən, mhavəh nimri nimoptanə e ‘Kamor sospen ikin.’ Kisor rəmhen kin yame Kughen rimini-pə tuk yo mə tuksor.” *(Jer 19:1-13; Sek 11:12-13)*

Yesu rinmərəer ye nimri Paelat

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kini Yesu rinamərəer ye nimri gavman kape Rom e Paelat. Kini Paelat raiyoh-pən In mīmə, “? Ik king kape nəmə Isrel uə?”

Kini Yesu rini-pən tukun mīmə, “Rəmhen əmə kin yame ik nakamni.”

¹² Kini jif pris minə mine nəmehuə minə kape Isrel kimnhani hah In, mərig In ripəh nəgkiarien.

¹³ Kini Paelat raiyoh min In mə, “? Rhawor? ? Nakpəh nərigien əriə kamhani nəgkiarien rehuə iram uə?”

¹⁴ Mərig Yesu rapnapig əmə, mipəh nhorpinien nəgkiarien yame kamhani. Kini Paelat rimnəm rakur.

¹⁵ Ye newk minə fam, nipig kape nəviginiyen kape Pasova, nəmə Isrel kharkun nhaniyen nhag yermamə kirik kivəhsi-pən ta in ye kalabus, kini gavman tukraməkeikei mirisin in ramvən.

¹⁶ Kini ye nipig a yemə has kirik ye kalabus, narmamə m-fam kharkun. Nhagin e Barabas.

¹⁷ Kini kuwhen ai rofugin, kini Paelat raiyoh əriə mə, “?Nakhamə jakrisin pa nhagin rirerig-pre tuk əmiə? ?Barabas, uə Yesu yame kamni kimə Kristo?”

18 Ramaiyoh məknaikın meinai in rımnəm ta mə jif pris minə kimisərəhu-pən Yesu ye kwermın meinai kasəməkin Yesu tuk yamai mə narmamə m-fam kimisorkeikei In.

19 Kını Paelat rəkwtə-pən ye jea kape nəkirien nəgkiarieren, məkneikın kafan piahuaru rher-pən kın nəgkiarieren kımın, mımə, “Kafam kırık nar kırık rıkək takor ye kwən en. In yemə atuatur. Yımnəm nəmrərhavyen kırık iran e taktakun, yakəriğ rahas pik tukun.”

20 Məriğ jif pris minə mine nəmehuə kape Isrel kımnhani mhani-pən tuk kuwhen ai mhamə, “Taksaiyoh gavman mə tukrırısın Barabas, mhöpni Yesu.”

21 Kını Paelat raiyoh-pən əriə mə, “? Iriu pa nhagin jakrısın rırerıg-pre tuk əmiə?”

Khamə, “!Barabas!”

22 Məriğ Paelat rımə, “?Məriğ jakhawor ye Yesu e kamni kimə Kristo?”

Khamə, “!Əsik haktə ye nai kamarkwao kın!”

23 Məriğ Paelat raiyoh əriə mımə, “?Tuk naha? ? Rımnakapır naha loa?”

Məriğ kısıkrən apomh pik mın mhamə, “!Əsik haktə ye nai kamarkwao kın!”

24 Kını Paelat rəm mə to rıpəh nını-əhuyen nəgkiarieren kapəriə, kını iriə kınasərer matuk tuk nhauhyen əriə minə. Məkneikın rıvən mərəv ye nımrı narmamə [ror nımtətien mə kafan kırık nar kırık rıkək]. Kını mımə, “Tukmə nıtawın raiyu, pəh nien mə yo yımnor. Raməmır irəmiə.”

25 Kini narmamə mi-fam kimnhani mhamə, “Pəh nitawin tukraməmır irəmawə mine kapəmawə kwajikovə minə.”

26 Kini Paelat ririsin Barabas rirerig-pən tuk əriə. Kini mimə tukup Yesu, kikir kavən, kəsik haktə ye nai kamarkwao kin.

*Mobael minə kimisarh iakei ye Yesu
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)*

27 Kini mobael tiksın kape gavman khakır Yesu mhavən ye nimə ehuə kape Paelat kini misokrən kin nukwhao kape mobael minə mə tukhauə.

28 Kini khavəhsi-ta kafan neipən, mharəh kot kirik rəwhao, rəmhen kin kot kape yermaru, misarkaoh-pən kin kimin.

29 Kini mharəh nəəus kirik ror nirhin, misor kəvəvhao kin, rəmhen kin kəvəvhao kape yermaru, mhaukrai-pən ye kapən kapə. Mhavəhsi-pən kaskin kirik ye kwermın matuk, misənimkur ye nimirin mhamə kamhasiai In. Kini misarh iakei iran mamhani mhamə, “Ik e yermaru kape nəmə Isrel. !Kimawə yakamhasiai Ik!”

30 Kini masərig-əvhin, mharəh kaskin a mhauh kapən kapə kin mi-khapsaah.

31 Kini misarh iakei fam iran, mharəhsi-ta min kot əwhao mhavəhsi-pən kafan neipən. Mhakır mhatərhav, mhavən mə tukharuk haktə ye nai kamarkwao kin.

*Mobael minə kimnharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kin
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

³² Nipig kamhauə ye swatuk, misəm yemə Saerin kirik, nhagin e Saemon. Kini khani-əhu masəkeikei kimin mə tukrirəh nai kamarkwao kin kape Yesu.

³³ Kini iriə mhakir Yesu mhavən ikin kirik nhagin e Golgota (yame nipran rimə, kwənmhaan kape kerhə irə jir).*

³⁴ Ikin aikin a, kimivəhsi-pən waen kimi Yesu ikin yame kimnəvit-pən nar əukəh kirik iran tuk nini-əhuyen nəməmhəyen. Mərig Yesu rinim əsigəvin əmə, mipəh ninimien.

³⁵ Kini kimnharuk haktə In ye nai kamarkwao kin. Kini misəwhai kafan neipən masəukir tukun, mə tukmə yame rapita, kini in ravəh kafan. Nar e ritərhav-pə mor nəgkiarien kupan kape profet ruauə minor nəfrakisien kin yame ramni mə,

“Kimisəwhai neipən kafak misarukin daes tukun.”† *(Sam 22:18)*

³⁶ Kini misəkwətə aikin masarha tukun.

³⁷ Kini kirai-pən nəgkiarien kirik ye nai kirik ramni mə kimisəm-pən nar has kirik iran mimə, “In e Yesu, King kape nəmə Isrel.” Kini kisarkwətəraikin-pən a kapən kapə ikin yerpig.

³⁸ Kini mharəh yeməkrəh mir kiraru, mharuk haktə min əriu irisir Yesu. Kirik ye matuk, kirik ye mawor.

* **27:33:** Nəgkiarien e “Golgota” ye nəgkiarien kape nəmə Rom ramni mə “Kalfari”, nipran rimə “kerhə irə jir.” **27:34:** Sam 69:21 † **27:35:** Nəgkiarien e rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Matiu atuk rimirai, uə yermamə kirik rimməsək-əpnis ye nəgkiarien kape Matiu. **27:38:** Aes 53:12

³⁹ Kini narmamə yamə mine kasəriwək ye swatuk kisarha-pən misəm, kisarh iakei iran. Kasəwhan-əwhan kapəriə kapə,

⁴⁰ mhamə, “!Eh! !Ik yermamə kape natmətəg-ətəgien Nimə Ehuə kape Kughen mine nor-minien ye nipiḡ kisisər əmə! Intah. Tukmə Ik Ji Kughen əfrah, eiwaiyu-ru ye nai kamarkwao kin mivəh miragh atuk Ik.”

⁴¹ Kini ye norien kirikianə əmə min, jif pris minə mine nəmhajoun minə kape loa kasarh iakei min iran.

⁴² Mamhani-pən tuk əriə minə mhamə, “In rīvəh miragh ta narmamə khapsaah. Mərig rīpəh nəmhenien tuk nivəh-miragh-atuk-ien In. Rhuvə mə king kape nəmə Isrel tukreiwaiyu ye nai kamarkwao kin pəh kisəm, kini mhani nəfrakisien iran.

⁴³ In rhatətə ye Kughen. Tukmə Kughen rorkeikei, pəh rīvəh-si ta In. Meinai In ramni mə In Ji Kughen.”

⁴⁴ Kini ye norien kirikianə əmə min, yeməkrəh mir yame kimiruk haktə ərisir Yesu kawarpakwə kimin.

*Yesu rīmamhə
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)*

⁴⁵ Yerkweiha əmə, mərig nəpignəpien ruə muvrīg əpis tanimtanə meriaji tri klok.

⁴⁶ Kini ye tri klok, Yesu rokrən apomh mimə, “Elae, Elae. ?Lama sabaktani?” Nīpran rīmə,

“! Kughen kafak! ! Kughen kafak! ? Rhawor nakamapitan kin Yo?”‡

47 Kini narmamə tiksın yamə mine kasərer aikin misərig nəgkiarien ai mhamə, “Sərigru. In ramokrən kin Elaeja.”

48 Məkneikin, kwən kirik raiyu atkin mivən mirəh nıpar-par neipən meires ye waen əkwahir. Mərkis-pən ye nai apomh kirik kini mivəhsi-haktə pən kimi Yesu mə tukrinim.

49 Kini narmamə minə tiksın khamə, “Apəh. Pəh kisəm ru mə to Elaeja ruə mivəh miragh in, uə?”

50 Mərig Yesu rarar mokrən ehuə min. Kini ai kafan neihagien ritərhav.

51 Kafan neihagien ritərhav aikin, kini nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen, kiruk neipən kirik yame kimnətapig kin Kwənmhan yame Rəmrhakə Məmrhakə pik. Neipən a rəhipu nıpərın kiraru. Rəhipu apa yerpirig əgkəp meiwaiyu. Nimmimien ramavən, kini kapiə minə kisakapir-pir.

52 Kini suranə yamə mine kimnor ye nıpəg kapiə kimisakapir-pir misəkwag; kini nıprai nəmə atuətuk yamə mine kwənhamhə, khamragh min.

53 Kishaktə ye nəkwai nimir, kini kwasig ikin, nıpig Yesu rimimragh min ye nimhəyen kafan, iriə kimnhavən Jerusalem mhatərhav-pən tuk narmamə khapsaah.

54 Kini yamehuə kape mobael iriə narmamə yamə mine kasərer masarha tuk Yesu, kimisəm nimmimien a ramavən, mine narimnar minə

‡ 27:46: Yesu ramni Sam kirik ikin e, ye Sam 22:1. Nimhəyen kape Yesu rimnor fulfilem ye profesi ye Sam 22. 27:48: Sam 69:21

27:51: Eks 26:31-33; Hib 10:19-20

a, kimnhagin pik, masokran pik mhamə, “Nəfrakisien. Kwən e In Ji Kughen.”

⁵⁵ Kini nīpiraovın khapsaah kasərer isok masəm. Apa kupan kimnhatərhav Galili mhakwasig kin Yesu misasitu iran ye nar pisin pisin minə.

⁵⁶ Iriə tiksın, kirik e Meri pian Magdala, mine Meri mamə kape kwərə mir e Jemes mine Joses, mine mamə kape ji Sebedi mir.

Kiminim Yesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ipakə mirh rivə, yemə Aramatia kirik ritərhav-pə. Nhagin e Josef. Kafan nautə rehuə. In yermamə kirik kape Yesu.

⁵⁸ Rivən məm Paelat, kini maiyoh-pən mə tukreighaan kin nīprai Yesu. Kini Paelat rimə tukrirəhsi-pən nīprai Yesu kimin.

⁵⁹ Kini Josef rivən mirəh nīprai Yesu, muvrig kin neipən hawən kirik nhagin e linen.

⁶⁰ Kini mirəh mivən mərəhu-pən ye nəpag kapiet kirik yame kimikir wi əmə kimə kafan. Kini məpəpər pən kin kapiet ehuə kirik mətapig kin nəpag kapiet. Kini in mamvən.

⁶¹ Ye nīpig a, Meri, pian Magdala, mine nifnagni, iriu kaokwətə ipakə tuk nəpag kapiet.

Mobael yamə mine kimnisarha tuk nəpag kapiet

⁶² Kəni rikwamer kin, ye Sabat, jif pris minə mine Farisi minə kimnhavən misəm Paelat.

⁶³ Mhamə, “Yemehuə. Rikimawə raməsik mə nīpig kwən a, yermamə kape neikuəyen

rimnamragh hanə, mīmə, ‘Nīpīg kisisər tukruə mivən, jakimragh mīn ye nīmḥəyən kafak.’

⁶⁴ Ror pən, yaksaiyoh ik mə takher-pən kīn kafam tīksin mobael tukhavən masarha tuk nəpag kapiēr mīseriaji-pən nīpīg kisisər ruauə mivən ta. Tamə, kafan narmamə mīnə khauə mīsəkrəh kīn nīpran, mhani-ərḥav mhamə ruimragh mīn ye nīmḥəyən kafan. Neikuəyən a tukrahas pīk rapita fam nhajounien eikuə yame Yesu rīnamor.”

⁶⁵ Kīni Paelat rīmə, “Hakīr mobael mīnə, mhavən mīsor naha nhagin yame nakharkun mə taksor mīsarha huvə tuk nəpag kapiēr.”

⁶⁶ Kīni khavən mīsor, masarha huvə tuk nəpag kapiēr. Mīsor mak kīn nehe kandel ye kapiēr mə tukmə kəsua ta kīn kapiēr, nehe kandel tukrakapīr, kīni mīsətu mobael mīnə tukun.

28

*Yesu rīnamragh mīn ye nīmḥəyən kafan
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)*

¹ Kīni Sabat rīnamor infamien. Kīni Sande, yenpīg-yenpīg əgkap, Meri, pian Magdala, mīne Meri, mama kape Jemes mīne Joses, kravən apa ye nəpag kapiēr.

² Məkneikīn, nīmnimien ehuə kīrik ravən, meinai agelo kīrik kape Kughen Yermaru rīmasi faktə ye neiai mivən ye nəpag kapiēr, məsuə ta kīn kapiēr mamkwətə aikīn.

³ Kafan neipən rhawən, nīpran raməsīə rəmhen kīn naroapīgien.

27:63: Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

4 Mobael minə kimisəm, khagin kin, misətəmnimin. Mhamir masəmir rəmhen kin yermamə yame ruamhə.

5 Kini agelo a rini-pən tuk nipiraovin minə a mimə, “Takrapəh niraginien. Yakirkun mə nakawarhakın Yesu e, yame kimiruk haktə In ye nai kamarkwao kin.

6 Mərig In rirkək ikin e. Ruəmragh ta, rəmhen kin yame rimini. Rauə miwəm tamhekın e kinnərəhu ikin.

7 Takwhai miren əmə miravən mirani-ərhav-pən tuk narmamə kafan minə mirəmə, ‘In ruimragh min ye nimhəyen kafan, minəkupən ta kin əmiə muavən apa Galili. Nakharkun nisəmien In aikin.’ İnta, nəgkiarien en yakwəni-pre ta tuk əmiru.”

8 Kini pia mir a kwaiyu pik miratərhav. Mragin pik, mərig rikiriu ragien. Miravən mə tukrəni-ərhav pən tuk narmamə kape Yesu minə.

9 Kimiravən hanə, məkneikin Yesu ruə məm əriu, mimə, “Rhuə.” Kini kirauə tuk Yesu, mawəker-pən ye nihun, mawəgnəgin In.

10 Kini Yesu rini-pən tuk əriu mimə, “Rapəh niraginien. Ravən, mirəni-pən tuk piak minə mə tukhavən apa Galili misəm Yo apaikin.”

Mobael minə kaseikuə

11 Nipig pia mir a kimirarerig miravən, mobael minə a tiksın khavən ye taon mhani-ərhav fam tuk jif pris minə kin naha nhagin yame rimatərhav-pə.

12 Kini jif pris kimmhauə misəm nəmehuə minə kape nəmə Isrel, mharai mhun mə tukshawor. Kini mhavəhsi-pən mane ehua kimi mobael minə

13 mhani-pən tuk əriə mhamə, “Takhani-pən tuk narmamə mə, ‘Kafan narmamə minə kimnhauə yenpig, nīpig kimawə yimisapir, misəkrəh kin nīpran, mharəh misap.’

14 Tukmə gavman rərig nəvsaoyen kin, kimawə jakhavən misərəhu huvə kimawə min. Kimiə takhapəh nhavəhyen narpinien iran.”

15 Ror pən, mobael minə a kimnhavəh mane a, masor naha nhagin yame kimnhani. Kini nəmə Isrel kasərig nəvsaoyen eikuə a miseriaji-pə ai tak-takun.

*Yesu rīmatərhav-pə tuk kafan narmamə minə
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)*

16 Kini narmamə leven kape Yesu kimnhavən Galili, mhavən ye tukwas kirik yame Yesu rīmini ta tuk əriə mə tukhavən ikin.

17 Nīpig kisəm In, kini kisəgnəgin In. Mərig tiksın, kapəriə nərigien ror kiraru.

18 Kini Yesu ruə tuk əriə, mini-pən tuk əriə mə, “Kughen rīmivəhsi-pə nehuəyen minə fam kape narmaruyen ye rao ye neai mine ye tokrei tanə.

19 Ror pən, yakamher-pre kin əmiə mə takhavən mhavi narmamə ye kantri minə fam ye tokrei tanə mə tukhauə kafak narmamə, kini misor bap-taes irəriə ye nhag Tatə Kughen minə Tini, mine Nanmīn Imərhakə.

20 Kini mīshajoun əriə mə tuksəri-pən fam nəgkiarien yame yīmini-pre tuk əmiə. Kini nəfrakisien mə jakamarə kitawə-m kimiə ye nīpig m-fam meriaji Nīpig Kwasig.”

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b